

ΕΘΝΙΚΟ
ΚΕΝΤΡΟ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ &
ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΕΘΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Κ' ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ

ΤΜΗΜΑ ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΤΕΛΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Θέμα:

Πολιτιστική Διπλωματία: Η Περίπτωση της Ελλάδας

Επιβλέπων: κ. Χρήστος Φραγκονικολόπουλος

Σπουδάστρια: Ελένη Κωστούλα

ΑΘΗΝΑ - 2010

Περίληψη

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας αποτέλεσε η πολιτιστική διπλωματία και το πώς αυτή εντάσσεται στην άσκηση της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής. Πιο συγκεκριμένα έγινε αναφορά στον ορισμό της έννοιας της πολιτιστικής διπλωματίας, στο περιεχόμενο και τους φορείς της (κράτη, ΜΚΟ και ιδιωτικός τομέας). Τονίστηκε επίσης η διαφορά της άσκησής της ανάλογα με το αντικείμενο της διπλωματίας, αν δηλαδή απευθύνεται σε κυβερνήσεις ή λαούς.

Ακολουθεί μια περιγραφή των φορέων της ελληνικής πολιτιστικής διπλωματίας, με πιο σημαντικούς το Υπουργείο Εξωτερικών και το Υπουργείο Πολιτισμού. Γίνεται εκτενής αναφορά σε αρκετούς επίσημους, αλλά και μη κυβερνητικούς φορείς πολιτιστικής διπλωματίας και ακολουθεί κριτική πάνω στη δράση τους.

Σε συνέχεια της παραπάνω κριτικής, προκύπτει μια αποτίμηση της παρούσας κατάστασης στην Ελλάδα. Τα κύρια μειονεκτήματα που προκύπτουν είναι ο ελλιπής σχεδιασμός και η μη ορθή διανομή αρμοδιοτήτων, τα μη επαρκή κονδύλια και το μη εξειδικευμένο προσωπικό των αρμόδιων φορέων. Η εργασία καταλήγει σε ορισμένα συμπεράσματα, όσον αφορά την επιτυχή συνέχιση της άσκησης πολιτιστικής διπλωματίας. Στο τμήμα αυτό προτείνεται η εκμετάλλευση των πλεονεκτημάτων του ελληνικού πολιτισμού, η προσπάθεια συντονισμού και συνεργασίας των αρμόδιων φορέων και γενικότερα μια πολιτιστική διπλωματία που θα ξεφεύγει από τους βραχυπρόθεσμους στόχους της εκάστοτε κυβέρνησης.

Λέξεις κλειδιά: πολιτιστική διπλωματία, ελληνικός πολιτισμός, Υπουργείο Εξωτερικών, Υπουργείο Πολιτισμού, απόδημος ελληνισμός, Ελληνικό ίδρυμα Πολιτισμού, προοπτικές ελληνικής πολιτιστικής διπλωματίας.

Abstract

Cultural Diplomacy and the way that it can be incorporated in Greek foreign policy is the object of the present essay. More particularly, there was made an analysis of the cultural diplomacy's definition, its context and actors (governments, NGO and private sector). The essay also highlighted the difference in exercising cultural diplomacy depending on its object, according to if it is addressed to people or foreign governments.

A description of the Greek cultural diplomacy actors follows, with the most important the Ministry of Foreign Affairs and the Ministry of Culture. There will be made an extensive report of many official, as well as non governmental actors, which will be followed by a review on their action.

As a result of the criticism above, there will be made a description of the present situation in Greece. The key disadvantages are insufficient planning, irrational appropriation of responsibilities, inadequate funds and non-qualified personnel of the qualified actors. The essay reaches certain conclusions concerning the successful continuation of cultural diplomacy. In this section, it is suggested the exploitation of the Greek culture's advantages, the effort for coordination and cooperation between the qualified actors and more generally, a cultural diplomacy that overcomes the short-term targets of each government.

Key-words: cultural diplomacy, Greek culture, Ministry of Foreign Affairs, Ministry of Culture, emigrant Greeks, Hellenic Foundation for Culture, perspective of Greek cultural diplomacy.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη	2
Abstract	3
Εισαγωγή	6
Μεθοδολογία	8
A. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ	10
2. Ποιος ασκεί Πολιτιστική Διπλωματία	13
3. Σε ποιον ασκείται η Πολιτιστική Διπλωματία	15
B. ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ	17
1. Υπουργείο Εξωτερικών	17
Εκδηλώσεις	19
Κριτική	19
2. Υπουργείο Πολιτισμού	21
Στόχοι εξωτερικής πολιτιστικής διπλωματίας του ΥΠΠΟ:	23
Κριτική	23
3. Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων	24
3. 1 Γενική Διεύθυνση Ευρωπαϊκών και Διεθνών Εκπαιδευτικών Θεμάτων	24
3. 2 Ενιαίος Διοικητικός Τομέας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης	27
3. 3 Ελληνικές σπουδές στα Πανεπιστήμια του εξωτερικού	29
Κριτική	29
4. Ο Απόδημος Ελληνισμός	32
Συμβούλιο Απόδημου Ελληνισμού	33
Κριτική	35
5. Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού	36
Πρώτη περίοδος λειτουργίας	36
Μεταρρύθμιση	37
Δραστηριότητες	37
Παραρτήματα (Αλεξάνδρεια – Βερολίνο – Οδησός)	39
Γραφεία (Λονδίνο – Βρυξέλλες – Βιέννη – Ουάσιγκτον)	39
Εστίες (Βελιγράδι – Τεργέστη – Βουκουρέστι – Μελβούρνη – Σόφια – Τίρανα)	39
6. Άλλοι φορείς - πρωτοβουλίες	40
6. 1 Πρωτοβουλίες για τη επιστροφή των μαρμάρων του Παρθενώνα	40
6. 2 Το Οικουμενικό Πατριαρχείο	41
6. 3 Ινστιτούτο βυζαντινών και μεταβυζαντινών σπουδών Βενετίας	42
6. 4 Ίδρυμα μείζονος ελληνισμού	43
6. 5 Ελληνική Γαστρονομία: «Κέρασμα»	45
6. 6 Κύκλος συνεδρίων δήμου αθηναίων: «Η Ελλάδα στον Κόσμο»	45
6.7 Ενώσεις και πρωτοβουλίες κυρίως ομογενών ανά χώρα (στο Παράρτημα)	45
6.8 Διεθνή και ευρωπαϊκά προγράμματα στα οποία συμμετέχει η Ελλάδα	46
6. 8. 1 Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης – Κέντρο Εκπαιδευτικών Ερευνών και Καινοτομιών / Centre for Educational Research and Innovation (CERI)	46
Επιμέρους Προγράμματα	46
6. 8. 2 Πολιτιστικά Προγράμματα της Ε. Ε.	46
6. 8. 3 Ηλεκτρονική αδελφοποίηση σχολείων	48
6. 8. 4 Η "Άνοιξη των Μουσείων"	49
6. 8. 5 Ευρωπαϊκές ημέρες πολιτιστικής κληρονομιάς	49

Γ. ΣΤΟΧΟΙ – ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ – ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ	51
1. Αποτίμηση της υπάρχουσας κατάστασης	51
Τα συμπεράσματα της έρευνας	53
2. Στόχοι - Προτεραιότητες	56
2. 1 Προτάσεις	56
2. 2 Χώρες	60
Συμπεράσματα	63
Βιβλιογραφία	65
Παράρτημα	68

Εισαγωγή

Η Μελίνα Μερκούρη, ήταν εκείνη που είπε ότι «Ο Πολιτισμός είναι η βαριά βιομηχανία της Ελλάδας» και κατόρθωσε να το κάνει συνείδηση όλων. Άλλωστε η τέχνη, η μουσική, το θέατρο, είναι εκείνα που ενώνουν. Ο πολιτισμός χαρακτηρίζεται ως ο καθρέφτης κάθε χώρας. Εκπροσωπεί τα ήθη, τα έθιμα, την ιστορία, την κοινωνική αντίληψη, την νοοτροπία κάθε τόπου. Είναι παράγοντας ειρήνης και συμφιλίωσης ενώ αποτελεί το θεμέλιο ενός τόπου και μέσω αυτού έχει κανείς τη δυνατότητα να γνωρίσει άλλες συνήθειες, άλλους τρόπους σκέψης και συμπεριφοράς. Είναι πηγή εσόδων, ένας από τους σημαντικότερους πυλώνες της οικονομίας, αρκεί βέβαια να αξιοποιηθεί με τον κατάλληλο τρόπο και τα μέσα.

Ο Πολιτισμός είναι ένα σύνολο αξιών, θεσμών και δράσεων, στο οποίο ο άνθρωπος έχει αναπτύξει την ηθική του, την κοινωνικότητά του, το πνεύμα του, την τεχνολογική του εξέλιξη, την πολιτική δομή της κοινωνίας που έχει χτίσει, και την αισθητική του. Στην σημερινή εποχή ο ανθρώπινος πολιτισμός είναι ένα μείγμα της κουλτούρας όλων των λαών της γης. Με τον πολιτισμό υπάρχει επικοινωνία, υπάρχει η γλώσσα της παράδοσης. Η πολυφωνία ακούγεται ωραία όταν συνδυάζεται με την επικοινωνία, με την πολιτιστική συνείδηση, την ανάπτυξη και την διαφορετική αντίληψη.

Η πολιτιστική διπλωματία μπορεί σαν όρος να φαίνεται σχετικά καινούριος, η εφαρμογή της όμως είναι τόσο παλαιά όσο και οι διεθνείς σχέσεις. Με μια έννοια, η πολιτιστική διπλωματία ασκήθηκε τουλάχιστον από την εποχή περίπου της πρώτης π.Χ. χιλιετία, από τότε δηλαδή που η γραπτή ιστορία μαρτυρεί ότι μέρος της ανταλλαγής δώρων μεταξύ ηγεμόνων αποτελούσε και η αποστολή πολύτιμων έργων τέχνης¹. Για την Ελλάδα ιδιαίτερα, μπορεί να ανατρέξει κανείς στην εποχή των περσικών πολέμων. Οι Έλληνες και οι Πέρσες χρησιμοποιούσαν τον πολιτισμό σαν στρατηγικό εργαλείο στις πολιτιστικές τους επιχειρήσεις. Αλλά και η ρωμαϊκή αυτοκρατορία δεν περιόριζε την έκταση της σε γεωγραφικά όρια, αλλά επεκτεινόταν στους πολιτιστικούς δεσμούς που συνέδεαν διαφορετικές εθνικότητες μεταξύ τους. Τη ρωμαϊκή υπηκοότητα μπορούσε να αποκτήσει όποιος συμμετείχε ενεργά στις πολιτιστικές παραδόσεις, κυρίως τη λατινική γλώσσα και τη λογοτεχνία. Εξερευνητές,

¹ Τζουμάκα Ελένη, Πολιτιστική Διπλωματία: Διεθνή Δεδομένα και Ελληνικές Προοπτικές, εκδ. Σιδέρης, Αθήνα 2005, σελ. 60.

ταξιδιώτες, δάσκαλοι και καλλιτέχνες μπορούν να θεωρηθούν παραδείγματα ανεπίσημων πρεσβευτών ή πρώιμων πολιτιστικών διπλωματών. Πράγματι, οποιοδήποτε άτομο συναλλάσσεται με διαφορετικούς πολιτισμούς, από το παρελθόν μέχρι και σήμερα, διενεργεί μια σημαντική μορφή πολιτιστικής ανταλλαγής.

Τα σύγχρονα δεδομένα, όμως, όπως η κυριαρχία των νόμων της αγοράς, η μεσολαβημένη επικοινωνία, το μάρκετινγκ και ο διεθνής ανταγωνισμός κάνουν την προβολή του πολιτισμού και την πολιτιστική αξιοποίηση δύσκολη και σύνθετη υπόθεση.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να αναδείξει το ρόλο και τη σημασία της πολιτιστικής διπλωματίας στις σύγχρονες διεθνείς σχέσεις, αλλά και τη θέση που έχει ο πολιτισμός στην εξωτερική πολιτική της Ελλάδας. Πιο συγκεκριμένα, θα αναλυθούν οι αρμόδιοι φορείς πολιτιστικής διπλωματίας της χώρας, ενώ παράλληλα θα γίνει μια κριτική προσπάθεια παρατήρησης των ελλείψεων, αλλά και των ευκαιριών που μπορεί να εκμεταλλευτεί η Ελλάδα προκειμένου να ασκήσει μια αποτελεσματική πολιτιστική διπλωματία.

Μεθοδολογία

Όπως αναλύθηκε προηγουμένως, ένας από τους στόχους της εργασίας είναι να αναδειχτεί η συμβολή της πολιτιστικής διπλωματίας. Για το λόγο αυτό, το πρώτο κεφάλαιο ασχολείται με τον ορισμό της πολιτιστικής διπλωματίας, το περιεχόμενο της, τους φορείς και τον τρόπο άσκησης της καθώς και το αντικείμενό της, δηλαδή σε ποιον απευθύνεται. Ωστόσο, δεν θα γίνει εκτενής αναφορά στο ακριβές περιεχόμενο του πολιτισμού και της κουλτούρας, ούτε διάκριση ανάμεσα στους όρους πολιτιστικός και πολιτισμικός, όπως χρησιμοποιούνται για την περιγραφή των σχέσεων στη βιβλιογραφία.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, περιγράφονται αναλυτικά οι επίσημοι και ανεπίσημοι φορείς πολιτιστικής διπλωματίας στην Ελλάδα, ο τρόπος λειτουργίας και οι σχετικές αρμοδιότητές τους, ενώ συνοδεύονται από μια κριτική για τον τρόπο λειτουργίας τους. Έγινε μια προσπάθεια να γίνει όσο το δυνατόν πιο πλήρης η λίστα των φορέων, ώστε να αναδειχτεί η ποικιλία των αρμόδιων για την άσκηση της ελληνικής πολιτιστικής διπλωματίας, με όλα τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα που αυτό μπορεί να εμπεριέχει.

Στο τρίτο και τελευταίο κεφάλαιο, αφού αναλυθούν οι αδυναμίες της χώρας στον τομέα της πολιτιστικής διπλωματίας, όπως αυτές προκύπτουν από την κριτική που έχει ασκηθεί στο προηγούμενο κεφάλαιο, περιγράφονται τα πλεονεκτήματα της χώρας και τα επίπεδα στα οποία πρέπει να στηριχθεί προκειμένου να ασκήσει μια αποτελεσματική πολιτιστική διπλωματία. Δεν θα επιχειρηθεί, όμως, να γίνει ανάλυση των πρωτοβουλιών στον τομέα της ελληνικής πολιτιστικής διπλωματίας στα πλαίσια στοχοθεσίας της εκάστοτε κυβέρνησης². Ούτε μια περιγραφή των διμερών πολιτιστικών σχέσεων της Ελλάδας με άλλα κράτη, κάτι για το οποίο αφενός δεν υπάρχει επαρκής βιβλιογραφία και αφετέρου θα ήταν μια πολύ σύνθετη εργασία, λόγω της ποικιλίας των φορέων της ελληνικής πολιτιστικής διπλωματίας και των αλληλεπικαλυπτόμενων αρμοδιοτήτων τους³.

² Για τη στόχευση της ελληνικής πολιτιστικής εξωτερικής πολιτικής μέσα από τις διεθνείς συναντήσεις σε επίπεδο υπουργών την περίοδο 1995-2000, βλ. Κωστάκης Μάριος, Ελληνική Πολιτιστική Εξωτερική Πολιτική, εκδ. Σιδέρης, Αθήνα 2008, σελ. 44-56

³ Για την πολιτιστική συνεργασία της Ελλάδας με Αλβανία, Βοσνία – Ερζεγοβίνη, Βουλγαρία, Γιουγκοσλαβία, Ιταλία, Κροατία, Κύπρο, FYROM, Ρουμανία, Σλοβενία και Τουρκία, βλ. Κωστάκης Μάριος, ό. π., σελ. 101-122.

Η παρούσα εργασία δεν θα ασχοληθεί με τη θέση της Ελλάδας στο σύγχρονο διεθνές σύστημα και τις τάσεις και επιδράσεις των εξελίξεων του διεθνούς συστήματος στη διαμόρφωση της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής. Επίσης δεν είναι στόχος να αναλυθούν όλα εκείνα τα στοιχεία του πολιτισμού της, που μπορεί η χώρα να προωθήσει στο εξωτερικό, ούτε η ανάπτυξη της πολιτιστικής πολιτικής σε εθνικό επίπεδο, αν και πολλά από τα προβλήματα και τις ελλείψεις οφείλονται στις αδυναμίες της εθνικής πολιτιστικής παραγωγής, ενίσχυσης και προαγωγής της. Τα σημεία αυτά έχουν επισημανθεί από πολλούς επιστήμονες και επαγγελματίες διαφοροποιούμενους στον πολιτιστικό και μορφωτικό τομέα, όμως μία επισταμένη καταγραφή έχει κάνει η Ντόρα Κόνσολα^{4 5 6}. Θα γίνει αναφορά μόνο στα πεδία, τα οποία αν εκμεταλλευτούν ορθά μπορούν να φέρουν σημαντικά και επωφελή αποτελέσματα.

Επίσης, προτείνεται μια μελλοντική έρευνα που θα ασχοληθεί με τον στρατηγικό σχεδιασμό της ελληνικής πολιτιστικής διπλωματίας⁷ και τον σχεδιασμό μιας επικοινωνιακής στρατηγικής για την εξωτερική πολιτιστική πολιτική⁸, οι οποίοι μπορούν να βασιστούν στα συμπεράσματα που προκύπτουν από την εργασία και να τα εφαρμόσουν στην πράξη για την επικοινωνιακή χάραξη της ελληνικής πολιτιστικής διπλωματίας.

⁴ Konsola Dora, Decentralization and Cultural Policy in Greece, Papers of the Regional Science Association 64.

⁵ Κόνσολα Ντόρα, Πολιτιστική δραστηριότητα και κρατική πολιτική στην Ελλάδα, Εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα.

⁶ Κόνσολα Ντόρα, Θέματα Πολιτιστικής Πολιτικής – Πανεπιστημιακές Παραδόσεις, Αθήνα 1998.

⁷ Τζουμάκα Ελένη, ό. π., σελ. 280-3.

⁸ Τζουμάκα Ελένη, ό. π., σελ. 283-97.

A. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ

1. Τι είναι η Πολιτιστική Διπλωματία

Η άσκηση της εξωτερικής πολιτικής μιας χώρας μέσω πολιτιστικών δραστηριοτήτων για τη βελτίωση και τη σύσφιγξη των διακρατικών σχέσεων καλείται πολιτιστική διπλωματία. Συνεχίζει τις προσπάθειες της εξωτερικής πολιτικής ενός ή περισσότερων κρατών ή μιας ανθρώπινης ομάδας, όταν οι άλλοι δρόμοι οι πιο παραδοσιακοί, δεν επαρκούν ή έχουν πάψει να είναι ανοιχτοί⁹. Ακόμη μπορεί να παρέχει δυνατότητες σε μια χώρα με αναγνωρισμένα πολιτιστικά επιτεύγματα να αντισταθμίσει την έλλειψη πολιτικής, στρατιωτικής και οικονομικής δύναμης με μία ισχυρή πολιτισμικά παρουσία σε παγκόσμια κλίμακα, που θα της αποφέρει πολλαπλά οφέλη¹⁰. Ουσιαστικά, είναι η χρήση του πολιτισμού μιας χώρας στις διεθνείς σχέσεις της, ως μέσο προβολής, βελτίωσης της εικόνας της και σύσφιγξης των σχέσεών της με τους άλλους λαούς¹¹, αφού οι διακρατικές πολιτιστικές ανταλλαγές καλλιεργούν έδαφος για την αλληλοκατανόηση μεταξύ τους και θέτουν θεμέλια εμπιστοσύνης, αποβλέποντας μακροπρόθεσμα στην αποφυγή πολιτικών κρίσεων και συγκρούσεων.

Αυτή η πολιτισμική ανταλλαγή μπορεί να λάβει χώρα σε τομείς όπως οι τέχνες, ο αθλητισμός, η λογοτεχνία, η μουσική, η επιστήμη και η οικονομία. Επίσης καλύπτει τις τέχνες και κάποιες από τις επιστήμες, όπως τις ανθρωπιστικές, τη μελέτη και τη διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς, ιδωμένης κατά κύριο λόγο ως κληρονομιάς των αρχαίων, των κειμένων και κυρίως των μνημείων¹². Ο πολιτισμός είναι συνώνυμος του συνόλου των εκφάνσεων μιας κοινωνίας: των ιδεών των αξιών, των συμπεριφορών, των πρακτικών και των θεσμών, της δημιουργίας, της τεχνικής και της οικονομίας¹³. Περιλαμβάνει το πνευματικό και το υλικό στοιχείο. Όμως, οι έννοιες πολιτισμός και πολιτισμικές αξίες δεν είχαν και δεν έχουν την ίδια σημασία σε όλες τις εποχές της ιστορίας και σε όλες τις περιοχές του κόσμου¹⁴.

⁹ Τζουμάκα Ελένη, ό.π., σελ. 9.

¹⁰ Τζουμάκα Ελένη, ό.π., σελ. 70.

¹¹ Τζουμάκα Ελένη, ό.π., σελ. 69.

¹² Τζουμάκα Ελένη, ό.π., σελ. 14.

¹³ Τζουμάκα Ελένη, ό.π., σελ. 15-16.

¹⁴ Το περιεχόμενο των λέξεων πολιτισμός και κουλτούρα δεν θα αναλυθεί εδώ. Για την ιστορία και το εννοιολογικό περιεχόμενο των λέξεων βλ. Braudel Fernand, Γραμματική των πολιτισμών, μτφρ. Άρης Αλεξιάκης, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα, 2003, σελ.51-9, Elias Norbert, Η εξέλιξη του πολιτισμού (Ηθη και κοινωνική συμπεριφορά στη Νεότερη Ευρώπη), μτφρ. Έμη Βαϊκούση, Αθήνα, 1997, σελ. 71-8 και 107-12, Williams Raymond, Κουλτούρα και ιστορία, μτφρ. Βενετία Αποστολίδου, Γνώση, Αθήνα, 1994, σελ.69-81 και για μια κριτική παρουσίαση των οργανισμικών θεωριών του πολιτισμού βλ. Πέπη Ρηγοπούλου, Το Σώμα: Ικεσία και Απειλή, Πλέθρον, Αθήνα, 2003, σελ 39-71.

Μια τέτοια ανταλλαγή προϋποθέτει την επικοινωνία και το σεβασμό ανάμεσα στους εμπλεκόμενους πολιτισμούς, βασιζόμενους σε μια ακέραιη κατανόηση των σχετικών αξιών και σε μια μειωμένη προκατάληψη απέναντι σε στερεότυπα¹⁵. Η πολιτιστική διπλωματία αποτελεί την αφετηρία ή τη διευκόλυνση των προαναφερόμενων ανταλλαγών με στόχο μακροπρόθεσμα οφέλη, είτε αυτά προάγουν τα εθνικά συμφέροντα, χτίζουν σχέσεις είτε ενισχύουν την κοινωνικό – πολιτισμική κατανόηση.

Σχέση αμφίδρομη: Ο Πολιτισμός και η ιστορία δεν είναι μόνο αντικείμενα, αλλά και δρώντα υποκείμενα της διαχείρισης και της διπλωματίας: διαμορφώνουν τον ορίζοντα προς τον οποίο κινείται η όποια δράση, παρέχουν τις πληροφορίες και διαπλάθουν το πλέγμα δυναμικά μεταβαλλόμενων στόχων, ευαισθησιών και συμφερόντων, που σε μεγάλο βαθμό υπαγορεύουν τις επιλογές δράσης σε αυτόν όπως και σε άλλους τομείς¹⁶.

Ρόλος της Πολιτιστικής Διπλωματίας στις Διεθνείς Σχέσεις

Μπορεί να γίνει μια διάκριση ανάμεσα σε δύο χονδρικά τρόπους διεξαγωγής των διεθνών σχέσεων: τη «σκληρή» και την «ήπια» δύναμη.

Σύμφωνα με τον πολιτικό επιστήμονα Joseph S. Nye, ο οποίος έκανε και την παραπάνω διάκριση, ως «ήπια δύναμη» περιγράφεται η ικανότητα πειθούς μέσα από την κουλτούρα, τις αξίες και τις ιδέες, σε αντίθεση με τη «σκληρή δύναμη» η οποία κατακτά και εξαναγκάζει μέσω της στρατιωτικής δύναμης.

Ενώ η προσέγγιση της «σκληρής δύναμης» αποτελεί ιστορικά τον πιο διαδεδομένο τρόπο διεξαγωγής των διεθνών και τοπικών σχέσεων, η αυξανόμενα αλληλοεξαρτώμενη παγκόσμια σκηνή τονίζει την ανάγκη συνεργασίας σε ένα νέο επίπεδο. Σ' αυτό το σημείο γίνεται σημαντική η συνεισφορά της πολιτιστικής διπλωματίας ως μορφής «ήπιας δύναμης». Η πολιτιστική διπλωματία, ως αφετηρία μιας πολιτιστικής ανταλλαγής, δεν είναι δευτερεύουσα ως προς την πολιτική διπλωματία, αλλά μάλλον λειτουργεί ως ένα εγγενές στοιχείο της δεύτερης. Μπορεί συνεπώς να ειπωθεί ως ένα ζωτικό συστατικό κάθε πολιτικής δραστηριότητας¹⁷.

¹⁵ Institute for Cultural Diplomacy, www.culturaldiplomacy.org.

¹⁶ Τζουμάκα Ελένη, ό.π., σελ. 20.

¹⁷ Institute for Cultural Diplomacy.

Υπάρχει ωστόσο και η άλλη άποψη, η οποία υποστηρίζει πως δεν είναι εξασφαλισμένο ένα πρωτείο έναντι της μυστικής διπλωματίας, διότι δήθεν η παγκοσμιοποίηση και η αλματώδης ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών εγγυώνται την ανάδυση κάποιας νέας κοινωνίας πολιτών ιδιαίτερα πρόσφορης στα κοινωνικά μηνύματα. Η παρουσία του διαδικτύου, η τεράστια εξάπλωση των Μέσων και ο καταρτισμός των πληροφοριών αποδεικνύεται ότι παραμένουν άκρως ελεγχόμενα, η δε εξάπλωση της βιομηχανίας της κουλτούρας δρα μάλλον διαστρεβλωτικά και ανασχετικά παρά ενισχυτικά προς τον πολιτισμό. Η υπερπληθώρα πληροφορήσης συνιστά πολύ συχνά κατακράτηση και διαστρέβλωση της πληροφορίας, με αποτέλεσμα η πολιτιστική διπλωματία να είναι μια σύνθετη διαδικασία που προϋποθέτει γνώση διάφορων πεδίων και το άνοιγμα σε μια σειρά άλλων χώρων, όπως Ιστορία, Επικοινωνία, Εκπαίδευση, Θρησκεία, Ιδεολογία, Τεχνολογία, Απαιτεί, επίσης, την ιεράρχηση των στόχων της εξωτερικής πολιτικής και την εκπόνηση σχετικής στρατηγικής στα πλαίσια της οποίας οι διάφορες δράσεις θα αποκτήσουν ένα πληρέστερο νόημα¹⁸.

Οι βασικοί λόγοι¹⁹ για τους οποίους οι ανεπτυγμένες χώρες θεωρούν τα πολιτιστικά και μορφωτικά θέματα βασικής σημασίας για την άσκηση της εξωτερικής πολιτιστικής τους πολιτικής, είναι οι εξής:

- Η πολιτισμική διείσδυση σε άλλη ή άλλες χώρες, με σκοπό αφενός να γίνονται κατανοητές οι αξίες κι οι θέσεις της χώρας, ώστε να συντελείται σταδιακά η μείωση της διαφοροποίηση των πολιτισμικών διαφορών με τη σύγκλιση των ταυτοτήτων και αφετέρου, η εξυπηρέτηση κυριαρχικών συμφερόντων με τη διατήρηση σχέσεων πολιτισμικής εξάρτησης (π.χ. με πρώην αποικίες).
- Η εδραίωση στο διεθνές σύστημα μίας θετικής εικόνας για τη βελτίωση των εθνικών σχέσεων της χώρας.
- Για οικονομικούς λόγους. Οι εξαγωγές των πολιτιστικών προϊόντων είναι ιδιαίτερα επικερδείς, απευθυνόμενες στη παγκόσμια αγορά. Το εισαγωγικό εμπόριο στις άλλες χώρες διευκολύνεται κατά πολύ από το πόσο «πουλάει» η εικόνα της μιας χώρας στις άλλες.

¹⁸ Τζουμάκα Ελένη, ό.π., σελ. 51-53.

¹⁹ Κοσμίδου Ζωή, Ο Πολιτισμός ως Επικοινωνιακό Μέσο Βελτίωσης των Διεθνών Σχέσεων και η Ελληνική Πολιτιστική Διπλωματία (αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή), Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα 2000, σελ. 161.

2. Ποιος ασκεί Πολιτιστική Διπλωματία

Η Πολιτιστική Διπλωματία ασκείται σε ένα μόνο βαθμό μεταξύ των κρατών, και μάλιστα ο βαθμός αυτός ποικίλλει από κράτος σε κράτος, ενώ τομείς ολόκληροι τέτοιων δραστηριοτήτων καλύπτονται κατά περίπτωση από μη κρατικούς φορείς²⁰.

Μπορεί να ασκηθεί από διάφορους φορείς:

α) *Δημόσιος τομέας*: από τις κυβερνήσεις ή άλλους κρατικούς οργανισμούς για την προώθηση των εθνικών ή τοπικών συμφερόντων. Παρέχοντας πληροφορίες που αφορούν τη χώρα ή τον τόπο καταγωγής, ιδιαίτερα τα άτομα και τον πολιτισμό τους, ο οργανισμός έχει ως ξεκάθαρο στόχο την προώθηση των τοπικών αξιών και του πολιτισμού του. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν τα μορφωτικά ιδρύματα ξένων χωρών στην Ελλάδα, όπως το Γαλλικό Ινστιτούτο²¹, το Βρετανικό Συμβούλιο²², αλλά και η πολιτιστική εκστρατεία της C.I.A τις δεκαετίες 1950 και 1960 με στόχο να εξουδετερώσει τη σοβιετική προπαγάνδα που καλλιεργούσε μια μειονοτική εικόνα για τον αμερικανικό πολιτισμό²³.

β) *Κοινωνία πολιτών*: από ΜΚΟ και άτομα, με κίνητρο την ευκαιρία να αναπτύξουν και να ενθαρρύνουν πλατφόρμες κοινής πολιτιστικής ανταλλαγής. Η δράση τους μπορεί να πάρει τη μορφή συνεργασίας μέσα από συμμετοχή σε αξιολογη επαγγελματική πληροφόρηση, αλλά και τη μορφή δικτύων, όπως για παράδειγμα οι ακαδημαϊκές ανταλλαγές, διεθνή φόρα και ο τουρισμός. Παράδειγμα ανάλογης ΜΚΟ είναι το Ινστιτούτο για τη Πολιτιστική Διπλωματία με έδρα το Βερολίνο

γ) *Ιδιωτικός τομέας*: από ιδιωτικές επιχειρήσεις που ενδιαφέρονται για την ανάπτυξη διαπολιτισμικής επικοινωνίας. Οι παγκόσμιες επιχειρήσεις δεν είναι μόνο ένα σημαντικό κύκλωμα μέσα από το οποίο διεξάγονται πολιτισμικές ανταλλαγές, αλλά επίσης ενδιαφέρονται ολόενα και περισσότερο για τη διαπολιτισμική επικοινωνία και μάθηση ως τρόπους βελτίωσης της αποτελεσματικότητας και των πρακτικών τους. Αποτέλεσμα είναι μεγάλες εταιρείες να αποτελούν έναν φορέα κουλτούρας της χώρας στην οποία εδρεύουν ή ακόμη και να ενδιαφέρονται να γνωρίσουν τα χαρακτηριστικά της κουλτούρας μιας ξένης χώρας στην οποία επιθυμούν να εξάγουν, ώστε να διαμορφώσουν ανάλογα και τη στρατηγική πωλήσεών τους.

²⁰ Τζουμάκα Ελένη, ό.π., σελ. 54.

²¹ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. www.ifa.gr

²² Για περισσότερες πληροφορίες βλ. www.britishcouncil.org/greece

²³ Τζουμάκα Ελένη, ό.π., σελ. 135-7.

Κάτι εξίσου σημαντικό, είναι το γεγονός πως και ο διαχειριστής/ φορέας – και μάλιστα ο ευαίσθητος και αποτελεσματικός διαχειριστής – διαμορφώνει με τη δράση του το αντικείμενό του και ταυτόχρονα σε κάθε στιγμή διαμορφώνεται – συνειδητά ή ασυνείδητα – από αυτό²⁴. Διαχειρίζομαι²⁵ τον πολιτισμό μέσα από μια δημιουργική και κριτική διάσταση, σημαίνει για ένα κράτος που θέλει να διαδραματίσει το ρόλο του διαχειριστή, οργανώνω, χρηματοδοτώ κλπ τις δημιουργικές εκείνες δυνάμεις που έχουν στόχο ακόμη και την ίδια την αμφισβήτηση του κράτους, μια αμφισβήτηση που δεν κατεδαφίζει, αλλά τελικά ενισχύει την κοινωνία και τη εξουσία που τολμούν να την αποδεχθούν²⁶.

²⁴ Τζουμάκα Ελένη, ό.π., σελ. 21.

²⁵ Τζουμάκα Ελένη, ό.π., σελ. 21.

²⁶ Αντίστοιχος ήταν ο ρόλος της κωμωδίας τον 5^ο και 4^ο αιώνα π.Χ.

3. Σε ποιον ασκείται η Πολιτιστική Διπλωματία

Ενώ σε ένα πρώτο επίπεδο περνά μέσα από τις σχέσεις μεταξύ κρατών, στόχος της είναι να απευθυνθεί όχι μόνο και τόσο στους κρατικούς θεσμούς και εκπροσώπους της άλλης πλευράς, αλλά στις κοινωνίες, τους λαούς ή κάποιες ιδιαίτερες κοινωνικές ή εθνικές ομάδες που ενδιαφέρουν για τον ένα ή τον άλλο λόγο²⁷.

Όταν η διπλωματία απευθύνεται σε κράτη μπορεί να έχει μακροχρόνια και πολύτιμα αποτελέσματα, μπορεί όμως να αυξήσει και τη βουλιμία των ισχυρότερων. Δεν παρουσιάζει όμως ιδιαίτερα προβλήματα, όσο και αν τα δώρα αυτά δεν μοιάζουν ικανά να φέρουν σπουδαία πολιτικά αποτελέσματα.

Όταν πρόκειται για μια διπλωματία που απευθύνεται σε λαούς, τότε τα αποτελέσματά της εξαρτώνται από πολλούς παράγοντες:

- Μπορεί να έχει άμεσα, όχι όμως υποχρεωτικά σταθερά αποτελέσματα. Απροσδόκητες πολιτισμικές ομοιότητες ή και διαφορές συναρπάζουν τους απλούς ανθρώπους και τα ινδάλματα μιας κοινωνίας μπορούν να γίνουν εντυπωσιακά δημοφιλή σε μια άλλη. Τα αποτελέσματα μιας τέτοιας πολιτισμικής διείσδυσης, που μπορεί να είναι κρατικά είτε ιδιωτικά οργανωμένα είτε και αυθόρμητη, είναι τόσο εντυπωσιακά και ραγδαία, ώστε ο παρατηρητής να τείνει καλοπροαίρετα να ταυτίσει την πολιτιστική γοητεία με την πραγματική πολιτιστική επιρροή μιας χώρας σε μια άλλη και το προσωρινό με το μόνιμο²⁸.
- Η αποτελεσματικότητα των πολιτισμικών δράσεων εξαρτάται από το χαρακτήρα του πολιτεύματος και το είδος της πολιτικής κουλτούρας της χώρας στην οποία απευθύνονται τα μηνύματα²⁹. Διαφορετικοί άνθρωποι δεν καταλαβαίνουν τις ίδιες δραστηριότητες ως τέχνη. Θρησκείες και πολιτισμοί των οποίων η παράδοση, οι αξίες και η σημερινή πραγματικότητα διαφέρουν από τις δικές μας σε τέτοιο βαθμό που καθιστούν αναγκαία μια τελείως

²⁷ Τζουμάκα Ελένη, ό.π., σελ. 57.

²⁸ Τζουμάκα Ελένη, ό.π., σελ. 60.

²⁹ Σε χώρες με δημοκρατία τα αποτελέσματα της πολιτιστικής διπλωματίας μπορεί να είναι ισχυρά και μόνιμα, κάτι που όμως δεν συμβαίνει σε χώρες με ολοκληρωτικά καθεστώτα, τα οποία ελέγχουν τα Μέσα και χειραγωγούν την κοινή γνώμη.

ιδιαίτερη εκτίμηση, αν είναι οι όποιες κινήσεις πολιτιστικής διπλωματίας να έχουν πραγματικά αποτελέσματα³⁰.

Συνεπώς, δεν μπορεί κανείς να σχεδιάσει μια διεθνή πολιτική που να θέλει να οργανώσει την προώθηση πολιτιστικών και πολιτισμικών μηνυμάτων, αν δεν κατορθώσει να καταλάβει σε επαρκή βαθμό τι σημαίνουν οι λέξεις πολιτισμός και πολιτιστικά, τέχνη, δημιουργία, θρησκεία, όχι μόνο για τον ίδιο, αλλά και για όλους τους πιθανούς αποδέκτες των μηνυμάτων του. Αν, με άλλα λόγια, δεν θέσει τα βασικά ερωτήματα που θα του επιτρέχουν να βασίσει τη δράση του σε πολιτισμικούς άξονες που θα τις δώσουν σημασία και προοπτική³¹.

Ακόμη, η κάθε πολιτιστική δραστηριότητα που απευθύνεται στο εξωτερικό δεν κινείται σε κενό αέρος. Απευθύνεται σε κάποιον διαφορετικό από αυτόν ου τη σχεδιάζει και μάλιστα απευθύνει μηνύματα παράλληλα και ανταγωνιστικά με μηνύματα κάποιων άλλων, φίλων, αντίζηλων ή αντιπάλων που διεκδικούν την ίδια πολιτισμική αγορά. Μάλιστα απευθύνεται σε μια αγορά που, πολύ πιθανώς, δεν θέλει απλώς να εισαγάγει το προϊόν μας αλλά επίσης να εξαγάγει δικά της προϊόντα στη χώρα ή σε συνεργασία ή ανταγωνιστικά προς την ίδια ή και προς άλλες χώρες³².

³⁰ Τζουμάκα Ελένη, ό.π., σελ. 23.

³¹ Παράδειγμα, για τη δυτική άποψη οι θρησκείες δεν είναι παρά τμήματα του πολιτισμού, υπάρχουν όμως και θρησκείες, όπως το Ισλάμ, για τις οποίες η πίστη ενσωματώνει κυριαρχικά όλες ανεξαιρέτως τις εκδηλώσεις του πολιτισμού.

³² Τζουμάκα Ελένη, ό.π., σελ. 32.

Β. ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ

1. Υπουργείο Εξωτερικών

Οι προτεραιότητες³³ της Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής αναλύονται στους παρακάτω άξονες ενδιαφέροντος:

- α. Διεθνείς οργανισμοί
- β. Ασφάλεια - Άμυνα
- γ. Παγκόσμια Ζητήματα
- δ. Περιβάλλον
- ε. Πολιτισμός
- στ. Ελληνισμός της Διασποράς

Επίσης, σύμφωνα με τα άρθρα 1 και 5 του Ν. 3566/2007 (ΦΕΚ Α' 117/5-6-2007), στις αρμοδιότητές του Υπουργείου Εξωτερικών περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων και οι εξής:

- Η παρακολούθηση των διμερών και διεθνών πολιτικών, οικονομικών, πολιτιστικών και άλλων θεμάτων, καθώς και ζητημάτων διεθνούς ασφάλειας, η ενημέρωση της Κυβέρνησης και η διατύπωση σχετικών εισηγήσεων επ' αυτών.
- Η προώθηση και προστασία των οικονομικών, εμπορικών, ναυτιλιακών, τουριστικών και λοιπών ελληνικών συμφερόντων στο εξωτερικό.
- Η ανάπτυξη των διεθνών πολιτικών, οικονομικών και πολιτιστικών σχέσεων της Ελλάδας.
- Η διεθνής προβολή της Ελλάδας, του ελληνικού πνεύματος και πολιτισμού.

Συνεπώς, το Υπουργείο Εξωτερικών έχει τον πρώτο λόγο όσον αφορά τον καθορισμό των στόχων της ελληνικής πολιτιστικής διπλωματίας, που είναι αλληλένδετοι με το γενικότερο προσανατολισμό της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής.

Αρμόδια για το γενικό συντονισμό του συνόλου των πολιτιστικών, θρησκευτικών και προξενικών υποθέσεων των επιμέρους Διευθύνσεων της είναι η Ε' Γενική Διεύθυνση Πολιτιστικών, Θρησκευτικών και Προξενικών υποθέσεων.

³³ Πηγή Υπουργείο Εξωτερικών, www.mfa.gr.

Πιο συγκεκριμένα, η Ε1 Διεύθυνση Μορφωτικών και Πολιτιστικών Υποθέσεων³⁴ είναι αρμόδια για τη γενική πολιτιστική πλευρά της Ελλάδας στο εξωτερικό και τη προβολή του ελληνικού πνεύματος και πολιτισμού στο διεθνές πεδίο³⁵. Ειδικότερα η αρμοδιότητά της περιλαμβάνει:

- Τη διαπραγμάτευση και υπογραφή Μορφωτικών Συμβάσεων³⁶ και συμφωνιών πολιτιστικής συνεργασίας με τα ξένα κράτη.
- Τη διαπραγμάτευση και υπογραφή των Μορφωτικών Προγραμμάτων με τα ξένα κράτη.
- Την παρακολούθηση της εκτέλεσης των Μορφωτικών Προγραμμάτων και πολιτιστικής συνεργασίας καθώς και την πραγματοποίηση πολιτιστικών ανταλλαγών εκτός προγραμμάτων καθώς και την παρακολούθηση της δραστηριότητας των πολιτιστικών και Επιστημονικών ιδρυμάτων και Επιτροπών.
- Τις υποτροφίες.
- Τις σχέσεις της Ελλάδας με την ΟΥΝΕΣΚΟ.
- Την παρακολούθηση των σχέσεων της Ελλάδας με τις άλλες χώρες στον τομέα της επιστημονικής έρευνας και τεχνολογίας.

Τηρουμένων των αναλογιών, η εξωτερική πολιτιστική πολιτική της Ελλάδας βασίζεται στις εξής τρεις συνιστώσες:

- Λόγω της γεωπολιτικής της θέσης, η χώρα μας μπορεί να λειτουργήσει ως κόμβος επικοινωνίας και προσέγγισης μεταξύ τα ΕΕ, των χωρών της Βαλκανικής, του Παρευξείνιου χώρου και της Μεσογείου. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην αξιοποίηση των κοινών ιστορικών, θρησκευτικών και πολιτισμικών καταβολών μεταξύ των λαών της Βαλκανικής Χερσονήσου.
- Στα πλαίσια της Ε.Ε., παράλληλα με το σεβασμό της πολιτιστικής πολυμορφίας, δεν πρέπει να παραγνωρίζεται η θέση του ελληνισμού και της

³⁴ Περιλαμβάνει τέσσερα τμήματα: α) Τμήμα Μορφωτικών Συμφωνιών και Προγραμμάτων, β) Τμήμα Διμερούς και Διεθνούς Πολιτιστικής Συνεργασίας, γ) Τμήμα ΟΥΝΕΣΚΟ και δ) Τμήμα Πολιτιστικών και Επιστημονικών Ιδρυμάτων και Επιτροπών.

³⁵ Σύμφωνα με το άρθρο 39 του Οργανικού νόμου του ΥΠΕΞ που ψηφίστηκε το 1998.

³⁶ Όπως αναφέρει ο Χριστογιάννης Γεώργιος, Ελληνική Πολιτιστική Διπλωματία, εκδ. Σιδέρης, Αθήνα 2002, σελ 92-3, ως μορφωτικές συμβάσεις κατά το άρθρο 39, νοούνται διακρατικές συμφωνίες, οι οποίες περιέχουν γενικές ρυθμίσεις για την ανάπτυξη της συνεργασίας μεταξύ δύο κρατών στους τομείς πολιτισμού, εκπαίδευσης, ΜΜΕ κλπ. Για περισσότερες πληροφορίες, όπως χαρακτηριστικά, τομείς δράσεις, διαδικασίες κατάρτισης, υπογραφής και κύρωσης, μέσα υλοποίησης (μορφωτικά προγράμματα), βλ. Κωστάκης Μάριος, ό. π., σελ 82-100 και 230-249.

ελληνικής πολιτιστικής κληρονομιάς στη συγκρότηση της ευρωπαϊκής ταυτότητας.

- Η Ελλάδα μπορεί να προσφέρει πολλά στο διαθρησκευτικό διάλογο μεταξύ χριστιανισμού και Ισλάμ. Η παράδοση του Βυζαντίου και της Ορθοδοξίας μπορεί να παίξει καταλυτικό ρόλο στο διάλογο μεταξύ των λαών της ευρύτερης περιοχής μας
- Ο ελληνισμός της διασποράς αποτελεί σημαντική δύναμη για την ενίσχυση της διεθνούς θέσης της Ελλάδας και είναι ανάγκη να διαμορφωθεί μια νέα σχέση μεταξύ εθνικού κέντρου και απόδημου ελληνισμού που να λαμβάνει περισσότερο υπόψη τις κοινωνικές, γλωσσικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητες και ανάγκες του δεύτερου³⁷.

Εκδηλώσεις

Το Υπουργείο, σε συνεργασία αφενός με τις Διπλωματικές και Προξενικές μας Αρχές στο εξωτερικό και αφετέρου με τους αρμόδιους ημεδαπούς φορείς (ΥΠΠΟ, ΥΠΕΠΘ, Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου, Γ.Γ.Α.Ε., Εθνικό Θέατρο, Ε.Λ.Σ. Μουσεία κ.α.), ενισχύει και προωθεί προγράμματα πολιτιστικών, καλλιτεχνικών και γενικά κάθε φύσης ανταλλαγών και εκδηλώσεων –εκτός των Μορφωτικών Προγραμμάτων- η διοργάνωση των οποίων στοχεύει στην ανάδειξη και προβολή του εν γένει πολιτιστικού μας γίνεσθαι στο εξωτερικό (π.χ. Ημέρες Ελληνικού Κινηματογράφου, Εβδομάδες Ελληνικού Πολιτισμού με θέατρο, εκθέσεις, γαστρονομία, μουσική, συνέδρια, διαλέξεις, βιβλίο, ποίηση, λαογραφικές εκθέσεις, μουσικοχορευτικά συγκροτήματα κ.α.).

Κριτική

Την εκτέλεση των διμερών μορφωτικών συμφωνιών αναλαμβάνουν οι μορφωτικοί ακόλουθοι. Αποτελούν έναν πολύπαθο θεσμό³⁸, καθώς οι προβλεπόμενες θέσεις δεν καλύπτουν το σύνολο των πρεσβειών, Στις υπόλοιπες τα καθήκοντά τους ασκούν οι ακόλουθοι τύπου, ενώ πολλές από αυτές τις περιορισμένες θέσεις είναι

³⁷ Τζουμάκα Ελένη, ό.π., σελ. 179.

³⁸ Οι πληροφορίες που ακολουθούν για το θεσμό των μορφωτικών ακολούθων προέρχονται από την Κοσμίδου και από τα άρθρα του Γιάγκου Ανδρεάδη «Ο πολιτισμός, πρέσβης σε δυσμένεια», Το Βήμα, 16/11/1997 και της Σταυρούλας Παπασπύρου «Σιγά, η πρεσβεία κοιμάται», Ελευθεροτυπία, 7-21/4/2002 (από τις εκδόσεις των δύο εφημερίδων στο Διαδίκτυο). Για την τελική ρύθμιση βλ. άρθρο 17 του νόμου υπ' αριθμ. 2949, ΦΕΚ 243/19.10.2001.

προσωποπαγείς. Ακόμη παρατηρούνται συχνά τριβές ανάμεσα σε ακολούθους και πρέσβεις, ενώ στο θεσμό έχουν σημειωθεί αρκετές αστοχίες στον προγραμματισμό και κακοδιαχείριση κονδυλίων. Την ένταξη των μορφωτικών συμβουλών στην ΕΣΔΔ προκειμένου να επιλυθεί το πρόβλημα, ακολούθησε η κατάργησή τους το 1991 λόγω μη απορρόφησης (μόνο 3 από τους 14 διορίστηκαν μετά από δικαστική απόφαση και με διαφορετικό αντικείμενο εργασίας). Το 1997 ο Γ. Παπανδρέου έκανε δηλώσεις για την ανάπτυξη του θεσμού με αξιοκρατικούς μηχανισμούς επιλογής και τοποθέτησης, καταργώντας ένα χρόνο αργότερα το θεσμό και αντικαθιστώντας τον με 20 ειδικούς εξωτερικούς συνεργάτες με προσωρινής διάρκειας απασχόλησης μη ανανεώσιμη. Πάντως, δεν είναι αρκετοί μερικοί σύμβουλοι, όσα προσόντα και αν διαθέτουν αν δεν πλαισιώνονται από τα κατάλληλα στελέχη και διοικητικό προσωπικό.

2. Υπουργείο Πολιτισμού

Όσον αφορά την πολιτιστική εξωτερική πολιτική, το Υπουργείο Πολιτισμού έχει συναρμοδιότητα με το Υπουργείο Εξωτερικών για την κατάρτιση και τη εκτέλεση των μορφωτικών συμβάσεων με τις ξένες χώρες. Επίσης είναι αρμόδιο για τις σχέσεις με τους διεθνείς οργανισμούς και τα ξένα πολιτιστικά ιδρύματα στην Ελλάδα και για τη ενίσχυση των ελληνικών πολιτιστικών ιδρυμάτων στο εξωτερικό. Από το 2001 ανέλαβε την εποπτεία του Ελληνικού Ιδρύματος Πολιτισμού. Αρμόδια Διεύθυνση είναι η Διεύθυνση Διεθνών Σχέσεων, ενώ υπάρχει και η Ειδική Διεύθυνση Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία ασχολείται με την ελληνική συμμετοχή στα κοινοτικά πολιτιστικά προγράμματα³⁹. Και οι δύο αυτές διευθύνσεις υπάγονται στη Γενική Διεύθυνση Διοικητικής Υποστήριξης⁴⁰.

Πολιτιστική Διπλωματία μπορούν θεωρητικά να ασκούν και όλοι οι φορείς που εποπτεύονται ή συνεργάζονται προγραμματικά με το ΥΠΠΟ, ανάλογα με το αντικείμενό τους:

- Εθνικό Θέατρο⁴¹
- Εθνική Λυρική Σκηνή⁴²
- Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος⁴³
- Δημοτικά Περιφερειακά Θέατρα⁴⁴
- Κρατική Ορχήστρα Αθηνών⁴⁵

³⁹ βλ. κεφάλαιο 6.8 Διεθνή και ευρωπαϊκά προγράμματα στα οποία συμμετέχει η Ελλάδα

⁴⁰ Τζουμάκα Ελένη, ό.π., σελ. 180-1.

⁴¹ Εγκαινιάστηκε το 1901 και πρωτολειτούργησε ως Βασιλικό Θέατρο και το 1908 έκλεισε «επ'αόριστον». Ιδρύθηκε με την επωνυμία Εθνικό Θέατρο το 1930 από τον Υπουργό Παιδείας Γεώργιο Παπανδρέου. Για πολλά χρόνια λειτούργησε ως Ν.Π.Δ.Δ. Με το Νόμο 2273/94 ιδρύθηκε το Ν.Π.Ι.Δ. με επωνυμία «Εθνικό Θέατρο», οργανισμός μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Σκοπός του είναι η μέσω της θεατρικής τέχνης προαγωγή της πνευματικής καλλιέργειας του λαού και η διαφύλαξη της εθνικής πολιτιστικής ταυτότητας, η μελέτη, η έρευνα, η σκηνική διδασκαλία και η διάδοση στην Ελλάδα και στο εξωτερικό του αρχαίου δράματος και η προώθηση διεθνών θεατρικών ανταλλαγών και της παγκόσμιας θεατρικής συνεργασίας, κυρίως στο χώρο της Ευρώπης και των χωρών όπου δραστηριοποιείται ο απόδημος Ελληνισμός. Για περισσότερα <http://www.n-t.gr>.

⁴² <http://www.nationalopera.gr>.

⁴³ Το Κ.Θ.Β.Ε. είναι από το Μάιο του 1996 μέλος της Ένωσης των Θεάτρων της Ευρώπης (www.ute-net.org). Τον Οκτώβριο του 1997 πραγματοποιήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 6ο φεστιβάλ της Ένωσης των Θεάτρων της Ευρώπης, που υπήρξε ένα κορυφαίο πολιτιστικό γεγονός τόσο για τη Θεσσαλονίκη, όσο και για την Ελλάδα. Στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Προγράμματος 'Πολιτισμός' το Κ.Θ.Β.Ε. υλοποιεί μία σειρά σημαντικών έργων που στοχεύουν στη δημιουργία κτιριακών υποδομών, στην προβολή του ελληνικού πολιτισμού και στην ανάπτυξη της θεατρικής τέχνης. Για περισσότερα <http://www.ntng.gr>.

⁴⁴ ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. υπάρχουν στις εξής πόλεις: Αγρίνιο, Βέροια, Βόλος, Βόρειο Αιγαίο (Χίος), Ιωάννινα, Καβάλα, Καλαμάτα, Κέρκυρα, Κοζάνη, Κομοτηνή, Κρήτη (Χανιά), Λάρισα, Πάτρα, Ρόδος, Ρούμελη (Λαμία), Σέρρες.

- Εθνική Πινακοθήκη⁴⁶
- Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου⁴⁷
- Εθνικό Κέντρο Βιβλίου⁴⁸
- Επιμελητήριο Εικαστικών Τεχνών Ελλάδος⁴⁹
- Έλληνες Εκδότες
- Μουσεία
- Ο θεσμός της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης⁵⁰

⁴⁵ Έχει συμμετάσχει, με μεγάλη επιτυχία, σε διεθνή φεστιβάλ και διοργανώσεις (Κύπρος, Ρουμανία, Τουρκία, Γαλλία, Μάλτα, Αυστρία, Γερμανία, Κίνα), με πιο πρόσφατη τη συμμετοχή της στο παγκοσμίου φήμης Φεστιβάλ του Bad Kissingen στη Γερμανία. Για περισσότερα <http://www.koa.gr>.

⁴⁶ Ο θεσμικός ρόλος της Εθνικής Πινακοθήκης είναι η δημιουργία συλλογών, η συντήρηση, η σωστή φύλαξη και η μελέτη των έργων τέχνης, καθώς επίσης και η αισθητική καλλιέργεια του κοινού, η διά βίου εκπαίδευση μέσα από την τέχνη και την ψυχαγωγία που αυτή προσφέρει, αλλά και η αυτογνωσία των Ελλήνων με τη βοήθεια της ιστορίας της ελληνικής τέχνης, η οποία εκφράζει σε συμβολικό επίπεδο τον εθνικό βίο. Ανταποκρινόμενη σ' αυτό τον ρόλο η Ε.Π.Μ.Α.Σ. παρουσιάζει τις μόνιμες συλλογές της με τρόπο που φωτίζει τόσο την εξέλιξη της τέχνης όσο και την παράλληλη εξέλιξη της κοινωνίας την οποία εκφράζει. Για περισσότερα <http://www.nationalgallery.gr>.

⁴⁷ Το Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου είναι Ανώνυμη Εταιρεία που ανήκει στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, εποπτεύεται από το Υπουργείο Πολιτισμού και επιχορηγείται από το κράτος. Η δομή, οι αρμοδιότητες και η λειτουργία του ρυθμίζονται κυρίως από το Νόμο 1597/86 «για τη προστασία και την ανάπτυξη της κινηματογραφικής τέχνης και την ενίσχυση της ελληνικής κινηματογραφίας» και από το Προεδρικό Διάταγμα 113/98. Σκοποί του Οργανισμού είναι: «η προστασία, ενίσχυση και ανάπτυξη της κινηματογραφικής τέχνης στην Ελλάδα» και «η προβολή, διάδοση και προώθηση της ελληνικής κινηματογραφικής παραγωγής στο εσωτερικό και το εξωτερικό». Για περισσότερες πληροφορίες βλ. www.gfc.gr.

⁴⁸ Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Δημιουργήθηκε το 1994 από το Υπουργείο Πολιτισμού, με σκοπό την εφαρμογή της εθνικής πολιτικής για την προώθηση του βιβλίου. Εκδότες, συγγραφείς και μεταφραστές, βιβλιοθηκονόμοι και βιβλιοπώλες, συμμετέχουν στο κέντρο αποφάσεων και συνεργάζονται στενά για την εκπλήρωση των στόχων του ΕΚΕΒΙ. Επιχορηγείται από το Υπουργείο Πολιτισμού. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. www.ekebi.gr.

⁴⁹ Το Επιμελητήριο Εικαστικών Τεχνών Ελλάδος είναι Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου, υπό την εποπτεία του Υπουργείου Πολιτισμού και Εθνική Επιτροπή της Διεθνούς Ένωσης Πλαστικών Τεχνών (ΑΙΑΡ/UNESCO). Είναι αυτοδιοικούμενο ΝΠΔΔ από τους εικαστικούς καλλιτέχνες.

⁵⁰ Από ελληνικής πλευράς πρώτη Πολιτιστική Πρωτεύουσα ήταν η Αθήνα το 1985, ακολούθησε η Θεσσαλονίκη το 1997 και η Πάτρα το 2006.

Στόχοι εξωτερικής πολιτιστικής διπλωματίας του ΥΠΠΟ⁵¹:

- Προέχει η πολιτιστική συνεργασία με τις γειτονικές χώρες και το μείζον περιβάλλον της Ε. Ε. (η Ελλάδα επιδιώκει τη συμμετοχή της σε πολιτιστικά δίκτυα όπως το βαλκανικό, το παρευξείνιο και το ευρώ – μεσογειακό).
- Κατά δεύτερο λόγο το ενδιαφέρον εστιάζεται σε χώρες με παλαιούς μεγάλους πολιτισμούς (όπως π.χ. η Ρωσία και η Κίνα) και σε χώρες όπου υπάρχει διαχρονικά έντονη ελληνική παρουσία (κυρίως Αμερική και Αυστραλία).
- Επιπλέον επιχειρούνται ανοίγματα προς περιοχές που πρόσφατα απέκτησαν ενδιαφέρον για τη χώρα, όπως είναι οι χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης ή η Κούβα.

Κριτική

Η βασική κριτική που του ασκείται αφορά τη μη ορθολογική και αποτελεσματική οργάνωση του, καθώς συνένωνε αρμοδιότητες που ανήκαν προηγουμένως σε διαφορετικούς κρατικούς φορείς, με αποτέλεσμα να κινηθεί ασυντόνιστα και με λειτουργική δυσκαμψία, με περιορισμένα κονδύλια προϋπολογισμού, αλλά και με το ποσοτικά και ποιοτικά ανεπαρκές προσωπικό των προηγούμενων υπηρεσιών⁵².

⁵¹ Συμπεράσματα συνέντευξης της τότε επικεφαλής Διεύθυνσης Δημοσίων Σχέσεων του ΥΠΠΟ σε Τζουμάκα, ό.π., σελ 182.

⁵² Για τα δεδομένα έως τα τέλη της δεκαετίας του 1990 βλ. Κόνσολα Ντόρα, Θέματα Πολιτιστικής Πολιτικής (Πανεπιστημιακές Παραδόσεις), σελ 71-8, 84 και 94-5.

3. Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων

3. 1 Γενική Διεύθυνση Ευρωπαϊκών και Διεθνών Εκπαιδευτικών Θεμάτων

Αρμοδιότητες που άπτονται της πολιτιστικής διπλωματίας έχει και το Υπουργείο Παιδείας, συγκεκριμένα η Διεύθυνση Διεθνών Εκπαιδευτικών Σχέσεων που υπάγεται στη Γενική Διεύθυνση Ευρωπαϊκών και Διεθνών Εκπαιδευτικών Θεμάτων, με τις εξής δραστηριότητες:

- Διεθνής Διαγωνισμός Επιστημών και Τεχνολογικής Καινοτομίας Νέων, Guangzhou KINA 08 2010
- Θερινά σεμινάρια γλώσσας στη Γερμανία
- EXPOLANGUES 2010: Ο Υπουργός Πολιτισμού της Γαλλίας επισκέπτεται το περίπτερο του ΥΠΔΒΜΘ
- Επιστήμη και Τεχνολογία του Διαστήματος - Θερινό Σχολείο στο Alpbach, Αυστρία
- Υποτροφίες
- Ευρωπαϊκός Διαγωνισμός CanSat - European Space Agency
- Διεθνής διαγωνισμός «Innovation and Entrepreneurship Global Student Challenge»
- Ετήσιος Μαθητικός Ευρωπαϊκός Διαγωνισμός Αρχαίων Ελληνικών
- Υποτροφίες Πανεπιστημίου Σίδνεϋ
- Χορήγηση Υποτροφιών στον τομέα Πληροφορικής από την Κυβέρνηση της Κορέας
- Εκπαιδευτικό πρόγραμμα της Οικονομικής Σχολής του Πανεπιστημίου της Λιουμπλιάνας
- Χορήγηση υποτροφιών από την κυβέρνηση της Κορέας
- Διαγωνισμός με Θέμα τη Μετάφραση
- Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα στα Ανθρώπινα Δικαιώματα και το Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο, Ευρ. Παν. Viadrina, Φραγκφούρτη, Οκτώβριος 2008
- 7ο Παγκόσμιο Συνέδριο για την Ελληνική Γλώσσα
- Κοινά Ελληνογαλλικά Μεταπτυχιακά Προγράμματα Σπουδών
- Ανταλλαγές⁵³

⁵³Βάσει των διμερών Μορφωτικών Προγραμμάτων Έλληνες και ξένοι εμπειρογνώμονες σε θέματα εκπαίδευσης, αρχειονόμοι και βιβλιοθηκονόμοι πραγματοποιούν αμοιβαίες επισκέψεις προκειμένου να ενημερωθούν για θέματα της αρμοδιότητάς τους. Οι επισκέψεις διαρκούν από 4 έως 14 ημέρες ανάλογα με τη χώρα, την ειδικότητα και το πρόγραμμα επίσκεψης. Το ΥΠΕΠΘ καλύπτει τα εισιτήρια

- Αδελφοποιήσεις Σχολείων
- Στήριξη της Διδασκαλίας της Ελληνικής Γλώσσας στο Εξωτερικό⁵⁴
- Συμμετοχή σε Διεθνείς Εκθέσεις Γλωσσών και σε Εκπαιδευτικές Εκθέσεις⁵⁵
- Έκδοση βιβλίων σε συνεργασία με το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας⁵⁶
- Διεθνείς Οργανισμοί: Το Τμήμα των Διεθνών Οργανισμών συμμετέχει στα όργανα διοίκησης και στις εργασίες των επιτροπών παιδείας των Διεθνών Οργανισμών, στους οποίους η Ελλάδα είναι κράτος-μέλος, όπου χαράσσονται οι βασικοί άξονες της πολιτικής στο χώρο της παιδείας. Υλοποιεί δε δραστηριότητες προγραμμάτων (συνέδρια σεμινάρια μελέτες κλπ) σε συνεργασία με τους συναρμόδιους φορείς. Διαχειρίζεται επίσης τις δραστηριότητες ορισμένων Περιφερειακών Οργανισμών (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας Ευξείνου Πόντου (ΟΣΕΠ), Μεσογειακό FORUM) και Μη Κυβερνητικών Οργανισμών.
- EUROSCOLA

μετάβασης των Ελλήνων συμμετεχόντων προς και από τη χώρα υποδοχής, ενώ τα έξοδα φιλοξενίας καλύπτει η άλλη πλευρά, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο Μορφωτικό Πρόγραμμα, και αντίστροφα. Με την επιστροφή τους οι συμμετέχοντες υποβάλλουν στο ΥΠΕΠΘ έκθεση σχετικά με τα θέματα για τα οποία ενημερώθηκαν καθώς και για το ταξίδι τους γενικά.

⁵⁴ Η υπηρεσία διατηρεί τακτική επικοινωνία με Ιδρύματα και φορείς του εξωτερικού που διδάσκουν την Ελληνική γλώσσα και τον πολιτισμό (Πανεπιστήμια, σχολεία κλπ). Τα έχει καταλογογραφήσει και τα ενισχύει με αποστολή βιβλίων και εκπαιδευτικού υλικού για τον εμπλουτισμό των βιβλιοθηκών τους, επιμόρφωση καθηγητών, σεμινάρια φοιτητών κλπ.

⁵⁵ Η υπηρεσία συμμετέχει κάθε χρόνο στη Διεθνή Έκθεση Γλωσσών στο Παρίσι (Ιανουάριος κάθε έτους) και στη Διεθνή Εκπαιδευτική Έκθεση Κύπρου (Φεβρουάριος κάθε έτους) καθώς επίσης και σε άλλες εκθέσεις με στόχο την εκπαιδευτική ενημέρωση και την προβολή της Ελληνικής γλώσσας και τον Πολιτισμό.

⁵⁶ Η Ελληνική γλώσσα, τρίγλωσσο, 1996, ISBN 960-85931-0-7 και ανατύπωση με νέα στοιχεία 2001, Νεοελληνική γλώσσα και λογοτεχνία στην Ιταλία, δίγλωσσο, 1997, ISBN 960-85931-2-3, Τα Νέα Ελληνικά στη Γαλλική Εκπαίδευση, δίγλωσσο, 1997, ISBN 960-85931-3-1, Η Γλωσσική Εκπαίδευση των Ελλήνων Μεταναστών στην Ευρώπη, τρίγλωσσο, 1997, ISBN 960-85931-1-5, Διαλεκτικοί θύλακοι της Ελληνικής γλώσσας, δίγλωσσο, 1999, ISBN 960-85931-5-8, Η Ελληνική γλώσσα και οι διάλεκτοί της, τρίγλωσσο, 2000, ISBN 960-85931-8-2, Γλώσσα, γλώσσες στην Ευρώπη, δίγλωσσο, 2001, ISBN 960-85931-9-, Γλώσσα, κοινωνία, ιστορία: Η Ευρώπη του Νότου, 2002, ISBN 960-87140-0-1, Πανεπιστήμια και ΤΕΙ της Ελλάδας, δίγλωσσο, 1998 (θα επανεκδοθεί συμπληρωμένο). Επίσης έχει εκδοθεί ημερολόγιο του 2002 (.Pdf) για την Ελληνική γλώσσα και την επιρροή της σε άλλες ευρωπαϊκές γλώσσες (αγγλικά, γαλλικά) καθώς και άλλο εκπαιδευτικό υλικό για την ελληνική γλώσσα όπως αφίσες κλπ.

Κατά την περίοδο 2004-2007, έχουν υλοποιηθεί ή βρίσκονταν σε φάση υλοποίησης 25 προγράμματα φορέων αρμοδιότητας του ΥΠΕΠΘ. Τα προγράμματα αυτά καλύπτουν ευρύ φάσμα χωρών και τομέων δράσης. Αναφέρονται ενδεικτικά ορισμένα:

- Χορήγηση υποτροφιών (μεταπτυχιακές, μεταδιδακτορικές, θερινά τμήματα ελληνικής γλώσσας) σε αλλοδαπούς από αναπτυσσόμενες χώρες για σπουδές στην Ελλάδα. (ΥΠΕΠΘ, ΔΕΣ)
- Σχεδιασμός και λειτουργία σύγχρονου συστήματος επαγγελματικής κατάρτισης για την υποστήριξη κοινωνικά ευπαθών ομάδων στην Τουρκία. (ΟΕΕΚ)
- Διαμόρφωση κέντρων τεχνικής κατάρτισης- κατάρτιση στις εφαρμοσμένες νέες τεχνολογίες σε εξειδικευμένους τομείς στο Βελιγράδι, Σερβία. (ΟΕΕΚ)
- Εκπαιδευτικό πρόγραμμα εξειδίκευσης ιατρών νοσηλευτών Διεύθυνσης Δημόσιας Υγείας Αργυροκάστρου, Αλβανία. (Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ιωαννίνων)
- Μελέτη και εγκατάσταση νησίδων υπολογιστών στο Πανεπιστήμιο των Τιράνων, Αλβανία. (ΑΠΘ)
- Προώθηση δημιουργίας βιώσιμων πολιτιστικών θεσμών στην περιφέρεια της Αλβανίας. (ΕΚΠΑ)
- Επίσκεψη του Κτιρίου Σεφέρη στην Κορυτσά, Αλβανία. (ΤΕΙ Αθήνας)
- Τεκμηρίωση, συντήρηση και παρουσίαση της ελληνιστικής συλλογής του Αρχαιολογικού Μουσείου της Χάμα, Συρία - Οργάνωση εργαστηρίου και εκπαίδευση προσωπικού. (ΤΕΙ Αθήνας)
- Μαθήματα επιχειρηματικότητας στο κρατικό Πανεπιστήμιο Τιφλίδας, Γεωργία. (Πανεπιστήμιο Πειραιώς)
- Ανάπτυξη και προώθηση της επιχειρηματικότητας στην ΠΓΔΜ. (ΑΠΘ)
- Παροχή τεχνογνωσίας για βελτίωση του προγράμματος σπουδών στο Πανεπιστήμιο της Σαγκάης, Κίνα. (ΕΙΝ)

3. 2 Ενιαίος Διοικητικός Τομέας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης

Η Ελληνόγλωσση Εκπαίδευση στο Εξωτερικό

Ο Ενιαίος Διοικητικός Τομέας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης ασχολείται με την ελληνόγλωσση εκπαίδευση στο εξωτερικό, τις ελληνικές σπουδές στο εξωτερικό και τα διαπολιτισμικά σχολεία⁵⁷ (για αλλοδαπούς και παλιννοστούντες μαθητές στην ελληνική εκπαίδευση).

Το ΠΙΟΔΕ, το οποίο λειτουργεί ως Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, έχει αναλάβει την επιστημονική μελέτη των προγραμμάτων διδασκαλίας, της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και γενικότερα της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στο εξωτερικό. Στο ΠΙΟΔΕ έχει ανατεθεί η μελέτη των προγραμμάτων σπουδών για τη δίγλωσση εκπαίδευση στο εξωτερικό στο πλαίσιο της προσπάθειας για την ένταξη της ελληνικής γλώσσας στα εκπαιδευτικά προγράμματα των σχολείων των άλλων χωρών. Το εγχείρημα είναι ιδιαίτερα δύσκολο καθώς κάθε χώρα έχει τις εκπαιδευτικές ιδιομορφίες της ή ακόμη και η ίδια χώρα δεν έχει ενιαία εκπαιδευτική πολιτική, όπως η Γερμανία όπου λειτουργούν 16 κρατίδια με δικές τους δομές και συστήματα. Στη Γερμανία όπου υπάρχει ο μεγαλύτερος αριθμός ομογενών και αποσπώνται οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί ενισχύεται η Ελληνόγλωσση Εκπαίδευση τόσο σε τμήματα μητρικής γλώσσας όσο και σε τμήματα ενταγμένα στο Γερμανικό σύστημα. Στόχος είναι η δημιουργία δίγλωσσης μορφής εκπαίδευσης, η οποία προωθείται σε συνεργασία Ειδικής Γραμματείας – ΠΙΟΔΕ με τους αρμόδιους κρατικούς φορείς της Γερμανίας.

Με το νόμο 2909/2001, το ΥΠΕΠΘ ανταποκρίθηκε σε χρόνιο αίτημα ομογενών εκπαιδευτικών, καθώς και ελλήνων μεταναστών μονίμων κατοίκων εξωτερικού, να

⁵⁷ Για την αντιμετώπιση των εκπαιδευτικών αναγκών των ομάδων με ιδιαιτερότητες κοινωνικές, πολιτισμικές ή θρησκευτικές, υιοθετήθηκε μια νέα μορφή εκπαίδευσης, τη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Σκοπός της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι η οργάνωση και λειτουργία σχολικών μονάδων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για την παροχή εκπαίδευσης σε νέους με εκπαιδευτικές, κοινωνικές, πολιτιστικές ή μορφωτικές ιδιαιτερότητες. Στα σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης εφαρμόζονται τα προγράμματα των αντιστοίχων δημοσίων σχολείων, τα οποία προσαρμόζονται στις ιδιαίτερες εκπαιδευτικές, κοινωνικές, πολιτιστικές ή μορφωτικές ανάγκες των μαθητών τους. Από το 1996 μέχρι σήμερα ιδρύθηκαν και λειτουργούν 26 σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης σε όλη την Ελλάδα. Συγκεκριμένα υπάρχουν 13 δημοτικά, 9 Γυμνάσια και 4 Λύκεια. Για να χαρακτηριστεί ένα σχολείο διαπολιτισμικό θα πρέπει ο αριθμός των παλιννοστούντων και / ή αλλοδαπών μαθητών να πλησιάζει το 45% του συνολικού αριθμού. Όλοι οι εκπαιδευτικοί που διδάσκουν στα σχολεία αυτά επιμορφώνονται και όσοι καλούνται να καλύψουν τα κενά που δημιουργούνται, επιλέγονται με κριτήριο τις γνώσεις τους στη διαπολιτισμική εκπαίδευση και στη διδασκαλία της Ελληνικής ως δεύτερης ή ξένης γλώσσας.

διορίζονται σε θέσεις εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της ημεδαπής.

Για την απόσπαση των εκπαιδευτικών στο εξωτερικό διενεργήθηκαν για πρώτη φορά το 2002 οι εξετάσεις με πρότυπο τις πανελλαδικές (κεντρική Επιτροπή Εξετάσεων, βαθμολογικό κέντρο, εξεταστικά κέντρα, ορισμός επόπτη εξετάσεων, καθορισμός τρόπου εξέτασης στην ξένη γλώσσα, ρύθμιση για τους αποσπασμένους εκπαιδευτικούς στην Αμερική και τον Καναδά).

Συνεχίζονται οι συζητήσεις και επαφές με σκοπό την ίδρυση δίγλωσσων προτύπων σχολείων στις χώρες: Γερμανία, Γαλλία, Η.Π.Α. και Καναδά. Η λειτουργία τμημάτων μητρικής γλώσσας που επί χρόνια εφαρμόζεται ως μοναδικό μοντέλο εκπαίδευσης των ελληνοπαίδων του εξωτερικού έχει αποδειχθεί ότι δεν προσφέρει τις απαραίτητες γνώσεις προκειμένου να προχωρήσουν σε σπουδές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ούτε στην Ελλάδα αλλά ούτε και στις χώρες του εξωτερικού. Στόχος είναι η ένταξη της ελληνικής γλώσσας στα προγράμματα Α/βάθμιας και Β/θμιας εκπαίδευσης.

Συνεχίζονται σε 35 κέντρα σε όλο τον κόσμο οι εξετάσεις για τη χορήγηση πιστοποιητικού ελληνομάθειας από το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας (ΚΕΓ). Για το πιστοποιητικό αυτό που αποτελεί ισχυρό κίνητρο για την προώθηση της ελληνικής γλώσσας στο εξωτερικό έχουν ήδη γίνει αιτήματα και από άλλες χώρες του εξωτερικού και εξετάζονται από το ΚΕΓ.

Έγιναν ειδικές εκπομπές για τον απόδημο Ελληνισμό και τα σχολεία του εξωτερικού από τη ΝΕΤ και την ΕΡΑ5. Η Εκπαιδευτική Ραδιοτηλεόραση σε συνεργασία με την Ειδική Γραμματεία ΠΟΔΕ επιμελήθηκε το 2003 ειδική τηλεοπτική εκπομπή με τίτλο «Διαπολιτισμική Εκπαίδευση».

3. 3 Ελληνικές σπουδές στα Πανεπιστήμια του εξωτερικού

Το ΥΠΕΠΘ ανέλαβε το συντονισμό της Επιτροπής⁵⁸ για τη στήριξη και την οικονομική ενίσχυση⁵⁹ των τμημάτων των ελληνικών σπουδών στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης του εξωτερικού (νόμος 2413/1996, άρθρο 72). Στην Επιτροπή συμμετέχουν επίσης το Υπουργείο Πολιτισμού, το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, το Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού και το Συμβούλιο Απόδημου Ελληνισμού.

Μέχρι πρόσφατα οι ανάγκες των ξένων Παν/μίων καλύπτονταν με εκπαιδευτικούς της Α/θμιας και Β/μιας Εκπαίδευσης, δασκάλους και φιλόλογους μη εξειδικευμένους, οι οποίοι ήταν αποσπασμένοι στα εκεί σχολεία. Με στόχο την αναβάθμιση της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης που παρέχεται από τους εκπαιδευτικούς μας στα Παν/μια του Εξωτερικού έγινε για πρώτη φορά το 2002, προκήρυξη για την απόσπαση φιλόλογων με αυξημένα προσόντα προκειμένου να διδάξουν την ελληνική γλώσσα και τον πολιτισμό σε Ιδρύματα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης και σε Ιδρύματα Ερευνών του εξωτερικού (Φ.821/Π591/21659/Ζ1). Μετά την ολοκλήρωση των διαδικασιών αξιολόγησης από Επιτροπή Επιλογής αποσπάστηκαν πενήντα δύο (52) φιλόλογοι σε Πανεπιστήμια 24 χωρών

Τέλος με νομοθετική ρύθμιση Ν.3027/2002 "Μέλη Δ.Ε.Π. των Πανεπιστημίων επιτρέπεται να λάβουν εκπαιδευτική άδεια , προκειμένου να απασχοληθούν σε Έδρες Ελληνικών Σπουδών στην αλλοδαπή".

Κριτική

Σημαντικός φορέας για την προώθηση της ελληνικής πολιτιστικής διπλωματίας είναι οι έδρες ή τμήματα κλασικών, βυζαντινών και κυρίως νεοελληνικών σπουδών σε Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα του Εξωτερικού. Οι κλασικές σπουδές αποτελούν ευθύνη και μέριμνα των ξένων πνευματικών ιδρυμάτων σε Ευρώπη και Αμερική, ενώ ο ρόλος των αρμόδιων ελληνικών αρχών είναι επιβοηθητικός (ενίσχυση σε εποπτικό και εκπαιδευτικό υλικό, ανταλλαγές επιστημόνων για σεμινάρια και διαλέξεις). Αυτό οφείλεται και στη γενικότερη άποψη που επικρατεί στο Υπουργείο Παιδείας, ότι δεν

⁵⁸Το έργο της Επιτροπής συνίσταται, κατ' αρχήν, στην καταγραφή των προγραμμάτων σπουδών ελληνικού ενδιαφέροντος στα Πανεπιστήμια του εξωτερικού και στην, εν συνεχεία, αξιολόγηση των εν λόγω προγραμμάτων. Απώτερος σκοπός είναι η εξαγωγή συμπερασμάτων, που θα οδηγήσουν στην ορθολογικότερη διάθεση των κονδυλίων που δαπανώνται από τους κρατικούς φορείς.

⁵⁹ Για περισσότερες πληροφορίες όσον αφορά τις επιδοτήσεις βλ. Παράρτημα σελ. 69.

θα μπορούσε να ανταγωνιστεί τις παραπάνω έδρες καμιά νέα επιχορηγούμενη από την Ελλάδα έδρα, η οποία και θα αποτελούσε μια πολυτέλεια χωρίς ιδιαίτερο όφελος. Αντίθετα, θεωρείται πως η στήριξη των ελληνικών σπουδών σε ευρύτερα γνωστικά πεδία με Έλληνες ειδικούς επιστήμονες, θα αποτελούσε και ενίσχυση και προβολή της χώρας για τις σπουδές αυτές στο εξωτερικό, οι οποίες θα γίνουν πιο ελκυστικές και αποδοτικές εάν δεν περιοριστούν στη γλώσσα αλλά επεκταθούν στο πολιτισμό της χώρας, στις σπουδές της ιστορίας, της οικονομίας, της πολιτικής, στις σπουδές της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας με ευρύτητα προσέγγισης και ευρύτητα θεματική και γεωγραφική.

Ακόμη κυριαρχεί η άποψη, ότι οι σπουδές για τη σύγχρονη Ελλάδα θα πρέπει να επιχορηγούνται κατά προτεραιότητα σε μεταπτυχιακό επίπεδο, και αυτό γιατί ο προπτυχιακός κύκλος προσελκύει ελάχιστους φοιτητές, κυρίως Έλληνες που επιλέγουν τα "ελληνικά" ως ένα από τη δεκάδα άλλων μαθημάτων. Αντίθετα, ο μεταπτυχιακός κύκλος προάγει όχι μόνον την εκπαίδευση αλλά και την έρευνα για τα ελληνικά θέματα.

Οι έδρες μεταπτυχιακών σπουδών συνεργάζονται με πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα άλλων χωρών με διεθνή εμβέλεια. Οι φοιτητές των ξένων χωρών που θα κάνουν σπουδές και διδακτορικές διατριβές σε ελληνικά θέματα θα επηρεάσουν θετικά την επιστημονική κοινότητα για τη χώρα και θα προβάλουν το ελληνικό πνεύμα παγκόσμια.

Όπως παρατηρεί ο Παύλος Τζερμιάς⁶⁰, η αρχαιοελληνική παιδεία στο εξωτερικό συνιστά σχεδόν ένα de facto μονοπώλιο ξένων διδασκόντων, μολονότι η συνεργασία με έλληνες επιστήμονες θα συνέβαλλε στην καλύτερη προσέγγιση των ελληνικών πηγών, επίσης θεωρεί μειονέκτημα το γεγονός ότι μέχρι τώρα οι διάφορες εκφράσεις του ελληνικού πολιτισμού δεν εξετάζονται ως οργανικά αδιάσπαστη ιστορική ενότητα.

⁶⁰ Τζερμιάς Π., Η Εικόνα της Ελλάδος στον Ξένο Κόσμο: Από την εξιδανίκευση στην περιθωριοποίηση; Ι. Σιδέρης, σελ 309-18

Αντίθετα, για τις έδρες των νεοελληνικών σπουδών στο εξωτερικό, η κύρια ευθύνη και μέριμνα ανήκει στην ελληνική πλευρά, η οποία καλείται να καλύψει και το μεγαλύτερο μέρος των εξόδων τους. Τα ποσά των επιχορηγήσεων κυμαίνονται ανάλογα με τις δραστηριότητες που αναπτύσσουν και με τον αριθμό των φοιτητών.

Κατά τον Χριστογιάννη, από τις έδρες αυτές μερικές είναι θνησιγενείς ή προσωποπαγείς, συγκεντρώνουν μικρό αριθμό φοιτητών και η λειτουργία τους δεν αργεί να γίνει προβληματική. Η ίδρυση τους δεν γίνεται πάντα με ορθολογικά κριτήρια και κατόπιν προσεκτικής εκτίμησης όλων των παραγόντων, αλλά και η κατανομή των χρημάτων είναι άνιση, οπότε σε πολλές περιπτώσεις τα αποτελέσματα για τη προβολή της χώρας είναι μηδαμινά⁶¹.

Ο Α. Ν. Κουνάδης⁶² παρατηρεί, από την άλλη πλευρά, μια αύξηση του ενδιαφέροντος για την ελληνική γλώσσα σε άλλα μέρη του κόσμου, πέρα από τα παραδοσιακά (π.χ. ΗΠΑ, Αυστραλία όπου το ενδιαφέρον παρουσιάζει κάμψη). Παραθέτει παραδείγματα από την Ιβηρική χερσόνησο και τη Λατινική Αμερική⁶³, καθώς και την ίδρυση πανεπιστημιακών εδρών, κέντρων ελληνικών σπουδών και ιδιωτικών σχολείων για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας στις νέες δημοκρατίες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, Ουκρανία, Γεωργία, Λευκορωσία, Εσθονία, κ.ά. Πανεπιστημιακό τμήμα νεοελληνικών σπουδών υπάρχει και στη Μολδαβία⁶⁴ και την Αλβανία.

Συμπερασματικά, η Τζουμάκα παρατηρεί⁶⁵, πως μέσα σε ένα κλίμα παρακμής των ανθρωπιστικών σπουδών αφενός και από ένα ενδιαφέρον για την ελληνική γλώσσα και τις ελληνικές σπουδές σε χώρες όπου δεν έχουν πολύ μεγάλη παράδοση αφετέρου, οι ελληνικοί φορείς έχουν ευθύνη να αξιολογήσουν τα δεδομένα και να ανταποκριθούν στις περιπτώσεις εκείνες που έχουν ευοίωνες προοπτικές ή κρίνονται ιδιαίτερα συμφέρουσες για την προβολή της χώρας. Το ζήτημα αυτό, κρίνει, πως είναι άκρως πολιτικό, δεδομένου ότι τα πιο πιεστικά αιτήματα προέρχονται από χώρες, πολίτες των οποίων έχουν μεταναστεύει μαζικά στην Ελλάδα.

⁶¹ Χριστογιάννης Γ., ό.π., σελ 106-107.

⁶² Κουνάδης Α.Ν., «Τα Ελληνικά αποκτούν νέους λάτρεις», Η Καθημερινή, 16/11/2003, σελ. 30.

⁶³ Πρόγραμμα εκμάθησης ελληνικής γλώσσας «Hellenic Quest» για τις ισπανόφωνες χώρες, πρόγραμμα Η/Υ «Ίβυκο» για την αποθησαύριση της Ελληνικής γλώσσας από το Πανεπιστήμιο Ιρβάν της Καλιφόρνια

⁶⁴ Μπαρδούνιας Ν., «Ελληνική γωνιά στην καρδιά της Μολδαβίας», Η Καθημερινή, 6/4/2003, σελ. 28.

⁶⁵ Τζουμάκα Ελένη, ό.π., σελ. 199.

4. Ο Απόδημος Ελληνισμός

Οι όροι «απόδημος ελληνισμός» ή «ελληνισμός της διασποράς» ή «ελληνική ομογένεια» αναφέρονται στους πολυάριθμους ελληνικούς πληθυσμούς που έχουν εγκατασταθεί σε πολυάριθμες ανά την υφήλιο χώρες και είναι πλέον πολίτες αυτών των χωρών.

Οι απόδημοι, αν και δεν έχουν πάντα πλήρη επίγνωση της τρέχουσας ελληνικής πραγματικότητας, κινητοποιούνται κατά τα μέτρα των δυνατοτήτων τους σε περιπτώσεις κρίσιμων εθνικών θεμάτων (Κυπριακό, Μακεδονικό, Ελληνοτουρκικές σχέσεις). Ιδιαίτερα το Ελληνοαμερικανικό λόμπι έχει ασκήσει επανειλημμένως πιέσεις στις αμερικανικές κυβερνήσεις.

Ο απόδημος ελληνισμός είναι ζωτικής σημασίας για την Ελλάδα, όχι μόνο για τις υπηρεσίες που προσφέρει σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης, αλλά γιατί αποτελεί μόνιμο πρεσβευτή του ελληνικού πολιτισμού στις χώρες όπου διαβιεί. Η σημασία αυτή έχει αναγνωριστεί από το εθνικό κέντρο, αλλά δεν έχει αξιοποιηθεί και υποστηριχθεί όπως θα άρμοζε.

Η εκπαιδευτική και πολιτιστική πολιτική της χώρας αναφορικά με τους ομογενείς ανήκει στη συναρμοδιότητα του Υπουργείου Εξωτερικών, Παιδείας και Πολιτισμού, με όλα τα επακόλουθα που αυτή συνεπάγεται. Γενική Γραμματεία Αποδήμου Ελληνισμού (ΓΓΑΕ) ιδρύθηκε το 1983. Είναι ο επιτελικός φορέας για τη χάραξη, την εφαρμογή και τον συντονισμό της κυβερνητικής πολιτικής για τον Ελληνισμό της Διασποράς. Προϊστάται της ΓΓΑΕ ο αρμόδιος για θέματα Αποδήμου Ελληνισμού Υφυπουργός Εξωτερικών τον οποίο επικουρούν στο έργο του ο Γενικός Διευθυντής και ο Αναπληρωτής Γενικός Διευθυντής της ΓΓΑΕ. Μερικές από τις δράσεις της είναι:

- Προγράμματα Φιλοξενίας Αποδήμων Ελλήνων.
- Κατασκηνώσεις της Γενικής Γραμματείας Αποδήμου Ελληνισμού.
- Προγράμματα για Παλινοστούντες⁶⁶.

⁶⁶ Στο Α' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (ΚΠΣ), τα προγράμματα γλωσσικής και επαγγελματικής κατάρτισης που υλοποίησε η Γ.Γ.Α.Ε. σε συνεργασία με τις κατά τόπους ΝΕΛΕ και τους μαζικούς φορείς των παλινοστούντων παρακολούθησαν περισσότεροι από 8.000 παλινοστούντες και δαπανήθηκαν πάνω από 4δισ. δραχμές

Στο Β' ΚΠΣ, η Γενική Γραμματεία Αποδήμου Ελληνισμού δίνει την εθνική χρηματοδότηση για την εκπόνηση ολοκληρωμένων προγραμμάτων για τους παλινοστούντες σε περισσότερους από 50 φορείς,

- Πολιτιστικές Ημέρες, Εβδομάδες, Μήνες⁶⁷.
- Ενίσχυση Πολιτιστικών Πυρήνων Αποδήμων.
- Ελεύθερα Ανοιχτά Πανεπιστήμια.
- Επιμορφωτικά Σεμινάρια Ομογενών Δημοσιογράφων.
- Έκθεση Ομογενειακού Τύπου.
- Δραστηριότητες της ΓΓΑΕ για Εκπαιδευτικά Θέματα⁶⁸.

Συμβούλιο Απόδημου Ελληνισμού⁶⁹

Το 1995 με Προεδρικό Διάταγμα της Ελληνικής Πολιτείας ιδρύθηκε το Συμβούλιο Απόδημου Ελληνισμού (ΣΑΕ), για να αποτελέσει το συμβουλευτικό και εισηγητικό όργανο προς την πατρίδα στα θέματα της Ομογένειας. Το ΣΑΕ συγκροτήθηκε σε τέσσερις γεωγραφικές Περιφέρειες διοικούμενο από 11μελές Προεδρείο, ενώ η Θεσσαλονίκη καθιερώθηκε ως μόνιμη έδρα και «πρωτεύουσα» του Οικουμενικού Ελληνισμού.

ενώ υλοποιεί η ίδια ως φορέας παροχής συνοδευτικών υποστηρικτικών ενεργειών, μια σειρά από παρεμβάσεις.

Από αυτά τα προγράμματα που συγχρηματοδοτεί η Γ.Γ.Α.Ε., τα 45 είναι στο επιχειρησιακό πρόγραμμα της καταπολέμησης του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας, τα 7 στην κοινοτική πρωτοβουλία για την απασχόληση και ανάπτυξη του ανθρωπίνου δυναμικού -- άξονας HORIZON, και τα 2 στο YOUTH FOR EUROPE. Στα προγράμματα καταρτίζονται 950 άτομα.

Παράλληλα, η Γενική Γραμματεία Απόδημου Ελληνισμού ως φορέας παροχής συνοδευτικών-υποστηρικτικών ενεργειών υλοποιεί μια σειρά από παρεμβάσεις, που στοχεύουν στην κοινωνική στήριξη και πληροφόρηση των παλιννοστούντων και στην ευαισθητοποίηση και ενημέρωση του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν.

Στο πλαίσιο των παρεμβάσεων αυτών η Γ.Γ.Α.Ε. προχώρησε:

- α) στην έκδοση φυλλαδίου ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης για τον Ελληνισμό από την πρώην Σοβιετική Ένωση.
- β) στην έκδοση εντύπου με τα προγράμματα που συγχρηματοδοτεί η Ε.Ε. και αφορούν Παλ/ντες.
- γ) στην διοργάνωση ημερίδας τον Δεκέμβριο του '96 με θέμα "Κοινωνικός Αποκλεισμός και Παλιννόστηση".

⁶⁷ Διοργανώσεις, που δίνουν την δυνατότητα στο δυναμικό των απόδημων καλλιτεχνών και πνευματικών ανθρώπων να παρουσιάσει το δημιουργικό του έργο στη χώρα υποδοχής. Δίνεται επίσης η δυνατότητα στην ομογένεια να έλθει σε επαφή με τα πολιτιστικά ρεύματα που προέρχονται από την Μητρόπολη. Το πολιτιστικό πρόγραμμα περιλαμβάνει συνήθως θέατρο, αρχαίο δράμα, διαλέξεις μουσικής, εκθέσεις, εβδομάδες ελληνικού κινηματογράφου κ.α.

⁶⁸ Οι δραστηριότητες της ΓΓΑΕ συνίστανται κυρίως: α) στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών λειτουργών που διορίζονται σε σχολεία του εξωτερικού και του εσωτερικού καθώς και των ομογενών εκπαιδευτικών στην κατάρτιση και εφαρμογή προγραμμάτων σπουδών για την εκπαίδευση των παιδιών των αποδήμων και παλιννοστούντων Ελλήνων, β) στην παρακολούθηση της Εκπαιδευτικής πολιτικής των χωρών υποδοχής προς τους αποδήμους και στην εισήγηση μέτρων, σε συνεργασία με τους μαζικούς φορείς, για τη βελτίωσή της, γ) στην παροχή πληροφοριών στους ενδιαφερόμενους για τα ζητήματα Ελληνόγλωσσης Εκπαίδευσης στο εξωτερικό και εσωτερικό, δ) στην επεξεργασία, προώθηση και επίλυση των ποικίλων αιτημάτων που αποστέλλονται στη ΓΓΑΕ από μαζικούς ομογενειακούς φορείς του εξωτερικού και εσωτερικού και που αφορούν την καλύτερη οργάνωση και λειτουργία της παρεχόμενης Ελληνικής Παιδείας.

⁶⁹ www.sae.gr

Η εμπειρία που αποκτήθηκε με τα χρόνια εμπέδωσαν την πεποίθηση ότι το ΣΑΕ μπορεί να μετεξελιχθεί σε έναν οργανισμό με πορεία στο μέλλον. Με την εφαρμογή του Νόμου υπ' αριθμ. 3480/2006, το ΣΑΕ απέκτησε μία άλλη δυναμική, καθώς διασφαλίστηκε ο γνωμοδοτικός, εισηγητικός, διεκδικητικός και υποστηρικτικός ρόλος του προς την Ελληνική Πολιτεία. Βάσει του νέου Νόμου οι Περιφέρειες από τέσσερις έγιναν επτά.

Βασικός ρόλος του ΣΑΕ είναι η προσέγγιση Ελλήνων της Διασποράς και η δημιουργία μιας παγκόσμιας Δικτύωσης, με στόχο το σχεδιασμό και την υλοποίηση προγραμμάτων προς το συμφέρον της Ομογένειας, και η μεταφορά τους, ως Γνωμοδοτικό και Συμβουλευτικό όργανο, προς την Ελληνική Πολιτεία, αλλά και να λειτουργήσει εισηγητικά και υποστηρικτικά τόσο προς την Βάση του, όσο και προς το Υπουργείο Εξωτερικών- Γενική Γραμματεία Απόδημου Ελληνισμού και άλλους συναρμόδιους φορείς της Ελληνικής Πολιτείας.

Η μεγαλύτερη πρόκληση, αλλά και ο βασικός στόχος του ΣΑΕ είναι η συνεργασία, η υποστήριξη και η συνένωση της Ομογένειας σε ένα παγκόσμιο επίπεδο, ώστε ο Ελληνισμός να αποκτήσει ακόμη περισσότερη δύναμη. Η συνεργασία αυτή μπορεί να συμβάλει ιδιαίτερα στην προβολή προγραμμάτων όπως: προγράμματα για την προβολή των Εθνικών Θεμάτων, την Επιχειρηματική Δικτύωση ανάμεσα σε Ελληνικές Επιχειρήσεις ανά τον κόσμο και την Ελλάδα, την προβολή προγραμμάτων ανταλλαγών Καθηγητών και Φοιτητών, την οργάνωση μαθημάτων Ελληνικής Γλώσσας με τη χρήση σύγχρονων τεχνολογιών κ.α.

Την τετραετία 2007-2010, οι στόχοι που θέτονται ως προτεραιότητα είναι οι ακόλουθοι:

1. Πλήρης ενεργοποίηση του Συμβουλευτικού, Γνωμοδοτικού, Υποστηρικτικού και Διεκδικητικού ρόλου του Οργανισμού.
2. Ουσιαστική αντιπροσωπευτικότητα του Απανταχού Ελληνισμού στο πλαίσιο του ΣΑΕ.
3. Άμεση δραστηριοποίηση και συμμετοχή της Νεολαίας.
4. Οικονομική αυτοδυναμία του ΣΑΕ.
5. Καθορισμός συγκεκριμένων συνεργασιών και δράσεων για την άσκηση του υποστηρικτικού ρόλου του ΣΑΕ στα Εθνικά Θέματα.

6. Ανάπτυξη δράσεων με κεντρικούς άξονες την Παιδεία, την Νεολαία, την Επιχειρηματικότητα και τον Πολιτισμό.

Κριτική

Ο Χριστογιάννης κάνει ορισμένες καίριες επισημάνσεις για την ομογένεια. Θεωρεί πως είναι λάθος να εκλαμβάνεται ο απόδημος ελληνισμός ως ενιαίο, συγκροτημένο και πειθαρχημένο σύνολο ατόμων, που είναι δυνατόν να καθοδηγείται από τη μητροπολιτική Ελλάδα, και μάλιστα από Υπηρεσίες που αγνοούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις ιδιορρυθμίες των ελληνικών κοινοτήτων και οργανώσεων του εξωτερικού. Εξίσου λάθος είναι να χαρακτηρίζονται αβασάνιστα οι πολιτιστικές εκδηλώσεις τους ως «φολκλοριστικές». Κατά τον Χριστογιάννη, αποστολή της ελληνικής πολιτιστικής διπλωματίας στον αποδημικό χώρο είναι να ενισχύει υλικά και ηθικά με συνέπεια και διακριτικότητα, τους θεσμούς και τα έθιμα που οι ίδιοι οι ομογενείς έχουν δημιουργήσει ή κληρονομήσει. Για τη Τζουμάκα, ωστόσο, «οι καλοσχεδιασμένες πρωτοβουλίες από τη μητρόπολη είναι ευπρόσδεκτες, αρκεί να μην επιβάλλονται αφ' υψηλού με διάθεση υποτίμησης των οικείων πρακτικών»⁷⁰.

⁷⁰ Τζουμάκα Ελένη, ό.π., σελ. 190-1.

5. Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού

Το Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού (με αρχική ονομασία Ίδρυμα Ελληνικού Πολιτισμού) ιδρύθηκε το 1992 με έδρα την Αθήνα και με σκοπό την προβολή του ελληνικού πολιτισμού και της ελληνικής γλώσσας σ' ολόκληρο τον κόσμο. Είναι Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου και υπάγεται στο Υπουργείο Πολιτισμού. Διοικείται από Συμβούλιο το οποίο διορίζεται κάθε τέσσερα χρόνια⁷¹.

Πρώτη περίοδος λειτουργίας

Την εποχή που δημιουργήθηκε δεν υπήρχαν ακόμη φορείς όπως το Συμβούλιο Απόδημου Ελληνισμού ή το Εθνικό Κέντρο βιβλίου, οπότε το ΕΙΠ όφειλε να δραστηριοποιηθεί προς πολλές κατευθύνσεις. Τα πρώτα χρόνια εκπροσωπούσε τη Ελλάδα σε διεθνή πολιτιστικά γεγονότα⁷². Στην πορεία του χρόνου πολλές από αυτές τις αρμοδιότητες πέρασαν σε πιο εξειδικευμένους φορείς.

Η πρώτη εκδήλωση που οργάνωσε ήταν η Α' Οικουμενική Σύναξη των Φίλων του Ελληνικού πολιτισμού (3-6/6/1993). Εκατόν πενήντα προσκεκλημένοι του Ιδρύματος, διεθνείς προσωπικότητες των γραμμάτων, των τεχνών, της πολιτικής ζωής και των ΜΜΕ συναντήθηκαν στην Ελλάδα, με σκοπό τη γνωριμία με το ίδρυμα, τους σκοπούς και τις δραστηριότητές του.

Επόμενη δράση, στη Βενετία το φθινόπωρο του ίδιου έτους με μια σειρά εκδηλώσεων με άξονες τη διάδοση της ελληνικής παιδείας στη Βενετία από βυζαντινούς λόγιους και την αλληλεπίδραση ανάμεσα στη Βενετία και το Βυζάντιο, αλλά και εκδηλώσεις στη Βιέννη αργότερα μέσα από μια προσπάθεια να τονιστεί η παρουσία πυρήνων του Ελληνισμού στην Ευρώπη κατά την προεπαναστατική περίοδο και οι γέφυρες επικοινωνίας μεταξύ του Ελληνικού και του ευρωπαϊκού πολιτισμού.

Η πρώτη διαχειριστική περίοδος έληξε με έναν μεγάλο απολογισμό εξόδων, ενώ στον τύπο της εποχής εκφράστηκαν κατηγορίες για αλόγιστες σπατάλες, κινήσεις εντυπωσιασμού και προσωπικής προβολής, έλλειψη μακρόπνοου σχεδιασμού, χαρακτηριστικούς διορισμούς και χρηματοδοτήσεις⁷³.

⁷¹ Για περισσότερες πληροφορίες στο www.hfc.gr.

⁷² Μεγάλες εικαστικές εκθέσεις, Πολιτιστική πρωτεύουσα της Ευρώπης, διεθνείς εκθέσεις βιβλίου κ.ά.

⁷³ Τζουμάκα Ελένη, ό.π., σελ. 212.

Μεταρρύθμιση

Η ονομασία του ιδρύματος μεταβλήθηκε σε «Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού». Πρόκειται για μια αλλαγή ουσίας και όχι τύπου, αφού στη μετέπειτα δραστηριότητα του ΕΙΠ δεν διακρίνεται η αγωνία των πρώτων ετών για τη διασφάλιση της ελληνικής πολιτιστικής ταυτότητας από αμφισβητήσεις και παρανοήσεις και τη σύνδεσή της με τη Ευρώπη της Αναγέννησης και του Διαφωτισμού. Το βάρος πέφτει πλέον στη σύγχρονη πολιτισμική δημιουργία, χωρίς να περιφρονείται η παράδοση και η κληρονομιά του ελληνικού πολιτισμού⁷⁴.

Οι μεταρρυθμίσεις συνοδεύτηκαν από προσδοκίες αναβάθμισης του ρόλου του ιδρύματος, που όμως δεν εκπληρώθηκαν διότι οι πολιτικοί του προϊστάμενοι προφανώς δεν του έδωσαν τη αρμόζουσα προσοχή. Το ενδιαφέρον επικεντρώθηκε στη διοικητική αναδιοργάνωση και οικονομική εξυγίανσή του φορέα, ενώ η στενότερη εξάρτηση από τον κρατικό μηχανισμό φόρτωσε αναπόφευκτα το ΕΙΠ με πολλές από τις γνωστές δυσλειτουργίες ης δημόσιας διοίκησης⁷⁵.

Γενικότερα διαπιστώνεται μια αμηχανία στις σχέσεις ΥΠΠΟ – ΕΙΠ, που μεταφράζεται σε απουσία απαιτήσεων, κατευθύνσεων και ουσιαστικής συνεργασίας. Υπάρχει, βέβαια, και ο αντίλογος, ότι η έλλειψη αυστηρής εποπτείας αυξάνει τις δυνατότητες των πρωτοβουλιών⁷⁶.

Δραστηριότητες

Το ΕΙΠ αναπτύσσει πολύπλευρη δραστηριότητα:

- Οργανώνει εκδηλώσεις σε πολλές περιοχές του κόσμου: εκθέσεις, συναυλίες, θεατρικές παραστάσεις, προβολές, διαλέξεις, συζητήσεις, σε συνεργασία με πολιτιστικούς και μορφωτικούς φορείς.
- Συμμετέχει σε ευρωπαϊκές και παγκόσμιες διοργανώσεις – επετείους, εβδομάδες θεάτρου, κινηματογράφου και μουσικής. Επίσης συμμετέχει σε πολιτιστικά δίκτυα όπως στην Ένωση Αρχαίων Λιμανιών⁷⁷, είναι επικεφαλής

⁷⁴ Τζουμάκα Ελένη, ό.π., σελ. 213.

⁷⁵ Τζουμάκα Ελένη, ό.π., σελ. 214.

⁷⁶ Τζουμάκα Ελένη, ό.π., σελ. 216.

⁷⁷ Η Ένωση Αρχαίων Ελληνικών Λιμανιών της Μεσογείου δημιουργήθηκε το 1995 από ένα δίκτυο πόλεων με κοινό χαρακτηριστικό ότι ιδρύθηκαν στην αρχαιότητα από Έλληνες. Η Ένωση θεσμοθετήθηκε το 1996 με έδρα την αρχαία Αγάθη, σημερινή Agde της Νοτίου Γαλλίας. Τα 2002 η έδρα της μεταφέρθηκε στη Λάρνακα της Κύπρου και το καταστατικό της διέπεται από το Κυπριακό

του ελληνικού δικτύου του Ιδρύματος Anna Lindh για την Ευρωμεσογειακή Συνεργασία⁷⁸ και μέλος της EUNIC (Ένωση Μορφωτικών Ινστιτούτων χωρών μελών της ΕΕ)⁷⁹.

- Προωθεί την ελληνική γλώσσα και τη διδασκαλία της στα Παρατήματα, με την παροχή υλικού και ενημέρωσης σε άλλους φορείς και με την οργάνωση σεμιναρίων. Την περίοδο 1993-1994 επιδίωξε την ενίσχυση επιστημονικών ερευνών για την ελληνική γλώσσα και τη διδασκαλία της Νέας Ελληνικής σε ένα πανεπιστήμια, όπως και την ενίσχυση προσπαθειών ελληνογενών πληθυσμών του εξωτερικού να διδαχθούν τη σύγχρονη ελληνική γλώσσα. Σήμερα, τα ζητήματα αυτά ρυθμίζονται κυρίως από το Υπουργείο Παιδείας.
- Διαδίδει το ελληνικό βιβλίο με την παρουσίαση λογοτεχνών, την υποστήριξη μεταφράσεων, τη συμμετοχή σε διεθνείς εκθέσεις βιβλίου κ.ά.
- Προβάλλει τον ελληνικό κινηματογράφο με τακτικές προβολές, φεστιβάλ και αφιερώματα σε συνεργασία με το Ελληνικό Κέντρο κινηματογράφου.
- Εκδίδει βιβλία – καταλόγους ως τεκμηρίωση των εκδηλώσεων του σε πολλές γλώσσες.
- Αναπτύσσει εκπαιδευτικές δραστηριότητες σε σχολεία του εξωτερικού με τη συνεργασία των τοπικών αρχών.
- Στα κεντρικά Γραφεία του Ιδρύματος, οργανώνεται αυτή την εποχή η Βιβλιοθήκη του ελληνικού πολιτισμού στο κτίριο που σχεδιάστηκε ειδικά για

Δίκαιο. Σκοπός της Ένωσης είναι η ισχυροποίηση των σχέσεων ανάμεσα σ' αυτές τις πόλεις στους τομείς του πολιτισμού, της παιδείας, της οικονομίας, της τεχνολογίας και της επικοινωνίας των κατοίκων τους, ειδικότερα των νέων.

⁷⁸ Το Ίδρυμα Anna Lindh είναι ο πρώτος φορέας από τη σύσταση της Ευρωμεσογειακής Συνεργασίας που δημιουργήθηκε και από τα 37 κράτη μέλη της. Ιδρύθηκε τον Νοέμβριο του 2004 και χρηματοδοτείται από κοινού από τα 37 κράτη-μέλη της Συνεργασίας με την οικονομική αρωγή και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Πρόκειται ουσιαστικά για το φορέα που δημιουργήθηκε για να προωθήσει τον πνευματικό, κοινωνικό και πολιτιστικό διάλογο ανάμεσα στις συμμετέχουσες χώρες, καθώς και την υιοθέτηση μίας συμπεριφοράς φιλοξενίας και σεβασμού. Λειτουργεί ως Δίκτυο Δικτύων, ήτοι των 37 Εθνικών Δικτύων, μέλη των οποίων μπορούν να γίνουν μη-κυβερνητικοί οργανισμοί και άλλοι πολιτιστικοί φορείς που ενδιαφέρονται για τους σκοπούς του Ιδρύματος και δραστηριοποιούνται στους παρακάτω τομείς: των γραμμάτων και τεχνών, της πολιτιστικής κληρονομιάς, του εκδημοκρατισμού, των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και του ρόλου της γυναίκας στην κοινωνία, της νεολαίας, της εκπαίδευσης και επικοινωνίας, της επιστημονικής έρευνας, του περιβάλλοντος και της βιώσιμης ανάπτυξης. Για περισσότερες πληροφορίες στο www.euromedalaex.org

⁷⁹ Η EUNIC αποτελεί συνεργασία των εθνικών μορφωτικών ινστιτούτων που υπερβαίνει τα εθνικά σύνορα και λειτουργεί ως ένα βαθμό αυτόνομο από τις κυβερνήσεις τους. Σκοπός της EUNIC είναι: η δημιουργία αποτελεσματικών συνεργασιών και δικτύων μεταξύ των συμμετεχόντων οργανισμών, η προβολή και περαιτέρω ανάδειξη της πολιτισμικής ποικιλομορφίας και της κατανόησης μεταξύ των ευρωπαϊκών κοινωνιών, και η ενδυνάμωση του διεθνούς διαλόγου και της συνεργασίας με τις μη ευρωπαϊκές χώρες. Οργανισμοί από 19 χώρες της Ε.Ε. αποτελούν μέχρι σήμερα τα μέλη της EUNIC.

το σκοπό αυτό. Στο χώρο του υπό διαμόρφωση κτιρίου υπάρχει η δυνατότητα φιλοξενίας επιστημόνων, μελετητών και επίτιμων προσκεκλημένων του ΕΙΠ.

Παραρτήματα (Αλεξάνδρεια – Βερολίνο – Οδησός)

Αποτελούν κέντρα πολιτιστικών και καλλιτεχνικών εκδηλώσεων, εκπαίδευσης και διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας. Οι βιβλιοθήκες των Παραρτημάτων λειτουργούν ως κέντρα ενημέρωσης: διαθέτουν βιβλία, εφημερίδες, περιοδικά, video, CD, CD-Rom, προσφέρουν σύνδεση με το Διαδίκτυο και παρέχουν πληροφορίες για την πολιτιστική ζωή στην Ελλάδα, για την παιδεία, τις επιστήμες, το περιβάλλον, την κοινωνική ζωή. Τα Παραρτήματα είναι εντεταλμένα εξεταστικά κέντρα στα οποία διενεργούνται κάθε χρόνο εξετάσεις από το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας του Υπουργείου Παιδείας για την απόκτηση Κρατικού Τίτλου Πιστοποίησης Ελληνομάθειας.

Γραφεία (Λονδίνο – Βρυξέλλες – Βιέννη – Ουάσιγκτον)

Στα Γραφεία οι εκπρόσωποι του Ελληνικού Ιδρύματος Πολιτισμού προωθούν τη συνεργασία με τους κατά τόπους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς για την οργάνωση εκδηλώσεων και προγραμμάτων που αφορούν τη διάδοση του ελληνικού πολιτισμού. Ενισχύουν πρωτοβουλίες τρίτων για τη διάδοση και τη διδασκαλία της Ελληνικής ως ξένης γλώσσας και οργανώνουν εκδηλώσεις που προάγουν τον ελληνικό πολιτισμό.

Εστίες (Βελιγράδι – Τεργέστη – Βουκουρέστι – Μελβούρνη – Σόφια – Τίρανα)

Οι Εστίες του Ελληνικού Ιδρύματος Πολιτισμού αποτελούν κέντρα διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας και σημεία αναφοράς του ελληνικού πολιτισμού. Οι Εστίες οργανώνουν σεμινάρια για τους καθηγητές διδασκαλίας της Ελληνικής ως ξένης γλώσσας, εκδηλώσεις σε συνεργασία με δημόσιους και ιδιωτικούς πολιτιστικούς φορείς, την τοπική αυτοδιοίκηση αλλά και με οικονομικούς φορείς.

Οι δραστηριότητες που αναπτύσσονται με πρωτοβουλία των Εστιών σκοπό έχουν, εκτός από την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, να φέρουν το κατά τόπους κοινό σε επαφή με το λόγο, τις τέχνες και τα επιτεύγματα του ελληνικού πολιτισμού στη διαχρονική του πορεία και να διαδώσουν τον ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα του σε μια προσπάθεια αλληλοκατανόησης και ειρηνικής συνύπαρξης των λαών.

6. Άλλοι φορείς - πρωτοβουλίες

6. 1 Πρωτοβουλίες για τη επιστροφή των μαρμάρων του Παρθενώνα

Καμπάνια Στο Διαδίκτυο «Bring Them Back»

Το ActClick.com⁸⁰ πραγματοποιεί διαδικτυακή καμπάνια με μήνυμα την Επανένωση των Γλυπτών του Παρθενώνα. Στόχοι του “BRING THEM BACK!” είναι:

- Η ευαισθητοποίηση και ενημέρωση του κόσμου ανεξαρτήτως χώρας, ηπείρου και εθνικότητας για την ιστορία ενός από τα σημαντικότερα Μνημεία Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς.
- Η παράλληλη προβολή όλων των Επιτροπών, των φορέων και των προσπαθειών που έχουν συντελεστεί ως σήμερα για την επιστροφή ή την επανένωση των Γλυπτών του Παρθενώνα στην Ελλάδα.
- Η συλλογική προσπάθεια ως τις 31 Δεκεμβρίου 2010 για τη συγκέντρωση του μεγαλύτερου αριθμού υπογραφών από πολίτες σε ολόκληρο τον κόσμο.
- Η επίσημη παράδοση των στοιχείων της καμπάνιας στο Ελληνικό Υπουργείο Πολιτισμού και στους εκπροσώπους του Νέου Μουσείου Ακρόπολης καθώς και στην διοίκηση του Βρετανικού Μουσείου.
- Η ιδέα της συγκέντρωσης 1.000.000 επώνυμων υπογραφών και το αίτημα για συζήτηση του θέματος στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με κίνητρο την άσκηση διεθνών και ουσιαστικών πιέσεων στο ζήτημα της επιστροφής των Γλυπτών.

Άλλες καμπάνιες για την επιστροφή

- The International Association for the Reunification of the Parthenon Sculptures⁸¹
- www.elginism.com
- <http://odysseus.culture.gr>
- http://www.anemon.gr/history_lost.html
- Hellenic Society for Law and Archaeology: www.law-archaeology.gr
- Υπηρεσία Συντήρησης Μνημείων Ακρόπολης: www.ysma.gr
- Η ενοποίηση αρχαιολογικών χώρων στην Αθήνα: www.astynet.gr
- Ελληνική ιστορία online: www.e-history.gr
- Η Εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία: www.archetai.gr

⁸⁰ Portal κοινωνικού περιεχομένου, για την δημιουργία ενός κοινωνικού δικτύου (social network) που προωθεί την ενεργή συμμετοχή στο έργο που κάνουν οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις.

⁸¹ <http://www.parthenoninternational.org/>

6. 2 Το Οικουμενικό Πατριαρχείο

Το οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως είναι ίσως ο μόνος θεσμός που διασώζει την οικουμενικότητα του ελληνικού πολιτισμού (ή τουλάχιστον υπενθυμίζει) τη δυνατότητα οικουμενικής έκφρασης του ελληνισμού⁸². Στη δικαιοδοσία του ανήκουν οι μητροπόλεις και αρχιεπισκοπές Βόρειας Αμερικής, Αυστραλίας και Δυτικής Ευρώπης. Το νομικό του καθεστώς δεν έχει διευκρινιστεί με όρους διεθνούς δικαίου. Με την Αυτοκέφαλη εκκλησία της Ελλάδος, οι σχέσεις συχνά διαταράσσονται.

Πέρα από τις διαφορές απόψεων και ερμηνειών των υφισταμένων συμφωνιών, είναι προς το συμφέρον του Ελληνισμού να αποτελεί το πατριαρχείο έναν δυναμικό εναλλακτικό πόλο, που να ενσαρκώνει τη διάσταση της οικουμενικότητας, η οποία είναι συνδεδεμένη με την Ορθοδοξία και το Βυζάντιο.

Τις τελευταίες δεκαετίες εκδηλώνεται στη Δύση μεγάλο ενδιαφέρον για τη Ορθοδοξία και το Βυζάντιο (σε αντίθεση με την παλαιότερη άγνοια ή απαξίωση, το οποίο εκφράζεται με την αύξηση των ειδικών στα γνωστικά αυτά αντικείμενα, των πανεπιστημιακών εδρών και ερευνητικών ινστιτούτο, πλούσια βιβλιογραφία, κέντρα σπουδής της ορθόδοξης αγιογραφίας και της βυζαντινής μουσικής, προβολή των ορθόδοξων εκκλησιαστικών εικόνων, μεγάλες εκθέσεις για το Βυζάντιο. Επίσης, τα δύο αυτά στοιχεία σηματοδοτούν τη κοινή εμπειρία με τους λαούς της Βαλκανικής και τη Ρωσία, αλλά αποτελούν και διαβατήριο για τα χώρες της Μέσης Ανατολής πολύ πιο ευπρόσδεκτο από το «δυτικό».

Αξιόλογες πρωτοβουλίες:

- Την προσπάθεια για την προώθηση του διαθρησκευτικού διαλόγου
- Οικολογική ευαισθησία που ενισχύει τον οικουμενικό του ρόλο⁸³.

⁸² Τζουμάκα Ελένη, ό.π., σελ. 192-5.

⁸³ Για περισσότερες πληροφορίες στο <http://www.ec-patr.org>

6.3 Ινστιτούτο βυζαντινών και μεταβυζαντινών σπουδών Βενετίας

Το Ινστιτούτο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών Βενετίας ιδρύθηκε το 1951 ως Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου, εποπτευόμενο και επιχορηγούμενο από τα Υπουργεία Εξωτερικών και Εθνικής Παιδείας. Η εποπτεία ασκείται μέσω δύο τριμελών Επιτροπών, της Εποπτικής και της Διαχειριστικής, στις οποίες μετέχουν εκπρόσωποι των δύο συναρμοδίων Υπουργείων, τη δε ευθύνη του επιστημονικού έργου και της εν γένει λειτουργίας του έχει ο Διευθυντής του.

Ο σκοπός του Ιδρύματος είναι επιστημονικός-ερευνητικός. Ειδικότερα, το Ινστιτούτο έχει δραστηριότητα εκδοτική, στο πλαίσιο της οποίας εκδίδει βιβλία Ελλήνων και αλλοδαπών επιστημόνων, καθώς και ετήσιο επιστημονικό περιοδικό, με τίτλο "Θησαυρίσματα", όπου δημοσιεύονται μελέτες ερευνητών. Επίσης, διοργανώνει επιστημονικά συνέδρια και διαλέξεις. Τέλος, παρέχει δωρεάν φιλοξενία σε ερευνητές-επιστήμονες που εργάζονται για διατριβές τους.

Με σκοπό να διευκολύνει Έλληνες επιστήμονες να ασχοληθούν με την έρευνα της Μεταβυζαντινής Περιόδου, προσφέρει κατ' έτος συνολικώς έξι υποτροφίες μεταπτυχιακών σπουδών, διάρκειας 1-3 ετών. Στους υποτρόφους παρέχεται δωρεάν στέγη και μηνιαία αποζημίωση.

Το Ινστιτούτο Βενετίας, εξάλλου, είναι ιδιοκτήτης σημαντικής περιουσίας, ακινήτου και κινητής, η οποία του περιήλθε από δωρεά της Ελληνικής Κοινότητας Βενετίας. Πρόκειται για τριανταπέντε ακίνητα, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται και αρχιτεκτονικά μνημεία ιδιαίτερης πολιτιστικής σημασίας, όπως ο ναός του Αγίου Γεωργίου, το Μουσείο του Ινστιτούτου και η Φλαγγίνειος Σχολή.

Επίσης, το Ινστιτούτο έχει στην κυριότητά του 300 εικόνες, μεταξύ των οποίων τρεις Παλαιολόγειες, 250 αντικείμενα και σκεύη λατρείας, το Αρχείο του Ελληνισμού Βενετίας (1498-1953), καθώς και συλλογή χειρογράφων. Εξαιρετικά δείγματα της Συλλογής αυτής αποτελούν η "Μυθιστορία του Μεγάλου Αλεξάνδρου", βυζαντινό χειρόγραφο με μικρογραφίες, η Συλλογή Μουσικών Βυζαντινών Χειρογράφων, καθώς και Πατριαρχικά έγγραφα του 16ου αιώνα⁸⁴.

⁸⁴ Ιστοσελίδα του Ινστιτούτου: www.istitutoEllenico.org

6. 4 Ίδρυμα μείζονος ελληνισμού

Το Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού (ΙΜΕ), είναι Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου με κοινωφελή, πολιτιστικό, μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα και έδρα την Αθήνα. Η ίδρυσή του κυρώθηκε το 1993 με νόμο της Βουλής των Ελλήνων. Σκοπός του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού⁸⁵ είναι να διατηρήσει ζωντανή την ιστορική μνήμη και την ελληνική παράδοση, να κάνει συνειδητή την οικουμενική διάσταση του Ελληνισμού και να προβάλλει τη συμβολή του στην εξέλιξη του πολιτισμού, έτσι ώστε το παρελθόν να αποτελέσει σημείο αναφοράς για τη διαμόρφωση του παρόντος και του μέλλοντος και να εμπνευστεί και πάλι η σύγχρονη σκέψη από το ελληνικό πνεύμα.

Ο πρωτοποριακός χαρακτήρας του Ιδρύματος διαφαίνεται ήδη από τις καταστατικές επιταγές, μία εκ των οποίων προβλέπει η υλοποίηση των στόχων να στηρίζεται στις δυνατότητες που παρέχει η νέα τεχνολογία. Έτσι πολύ νωρίς και παράλληλα με τις προσπάθειες εξεύρεσης χώρου για τη δημιουργία του Κέντρου Πολιτισμού, η διοίκηση του Ιδρύματος προχώρησε στην αξιοποίηση του Διαδικτύου και παρουσίασε στην ελληνική και τη διεθνή κοινότητα τους πρώτους ελληνικούς κόμβους ιστορικού περιεχομένου. Ταυτόχρονα, δημιούργησε πρωτοποριακό εργαστήριο τρισδιάστατων αναπαραστάσεων, η πρώτη εργασία των οποίων, ενταγμένη σε ένα ντοκιμαντέρ, απέσπασε το 1ο Βραβείο Αρχαιολογικού ντοκιμαντέρ στην Αμιένη.

Ο «Ελληνικός Κόσμος», το Κέντρο Πολιτισμού του Ιδρύματος, εγκαινιάστηκε το 1998 και έχει να παρουσιάσει ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων: διαδραστικές εκθέσεις με σύγχρονη θεματολογία, περιηγήσεις Εικονικής Πραγματικότητας σε μνημεία και τόπους της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, προβολές βραβευμένων ντοκιμαντέρ για τον Ελληνισμό εκτός συνόρων, πλοήγηση στο Διαδίκτυο, στον κόμβο του Ιδρύματος για την ελληνική ιστορία, και πρωτότυπα εκπαιδευτικά προγράμματα που σχεδιάζει και υλοποιεί το Μουσειοπαιδαγωγικό τμήμα του ΙΜΕ. Ακόμη, φιλοξενούνται καλλιτεχνικά γεγονότα, εικαστικές και μουσικές εκδηλώσεις καθώς και φεστιβάλ, διαλέξεις και σεμινάρια.

⁸⁵ Για περισσότερες πληροφορίες στο www.fhw.gr

Προκειμένου να επιτευχθεί ο σκοπός αυτός, το Ίδρυμα ασχολείται με τη διάδοση του ελληνικού πολιτισμού και της ελληνικής ιστορίας, με ιδιαίτερη έμφαση στο Μείζονα Ελληνισμό. Η πραγμάτωση του σκοπού αυτού επιτυγχάνεται με:

- Την οργάνωση Ιστορικού και Πολιτιστικού Κέντρου με θέμα το Μείζονα Ελληνισμό, η προβολή των εκθεμάτων του οποίου βασίζεται στην αξιοποίηση της σύγχρονης τεχνολογίας.
- Τη διοργάνωση συνεδρίων, σεμιναρίων και προβολών και την παραγωγή έντυπων εκδόσεων και υλικού σε ηχητικές, οπτικές ή άλλες αποτυπώσεις της σύγχρονης τεχνολογίας, με περιεχόμενο επιστημονικό ή εκπαιδευτικό που σχετίζεται με τους σκοπούς του Ιδρύματος.
- Τη διαχείριση της ιστορικής και πολιτιστικής πληροφορίας μέσα από την έρευνα, τη συγγραφή και επιμέλεια κειμένων, τη συλλογή υλικού τεκμηρίωσης, τη λειτουργία Φωτοθήκης, Βιβλιοθήκης, Τμήματος Γενεαλογίας κ.ά.
- Την οργάνωση ερευνητικών προγραμμάτων και ομάδων εργασίας σε σχέση με το αντικείμενο αυτό.
- Την οργάνωση και υποστήριξη μαθημάτων, εκπαιδευτικών προγραμμάτων και μεταπτυχιακών σπουδών για το Μείζονα Ελληνισμό για Έλληνες και ξένους.
- Τη θεσμοθέτηση, προκήρυξη και χορήγηση οικονομικών ενισχύσεων για την προώθηση ερευνών και μελετών που σχετίζονται με τους σκοπούς του Ιδρύματος.

6. 5 Ελληνική Γαστρονομία: «Κέρασμα»

Η πρωτοβουλία «Kerasma»⁸⁶ εκφράζει το όραμα να γνωρίσει όλος ο κόσμος τον πλούτο της ελληνικής γαστρονομίας και διατροφής. Να γευτεί τρόφιμα και ποτά, φτιαγμένα από προϊόντα της ελληνικής γης και θάλασσας και να καταλάβει τι σημαίνει ελληνικό «Kerasma» στη γλώσσα της γεύσης.

Το «Kerasma» γίνεται πρεσβευτής των ποιοτικών ελληνικών τροφίμων και ποτών. Αποστολή του να μιλήσει για την διαφορετικότητα, την ποικιλία, τη διατροφική τους αξία, την υγιεινότητα, την αρμονία στον συνδυασμό των υλικών, τις αρχέτυπες γεύσεις, τις αισθησιακές εμπειρίες που προσφέρει η απόλαυσή τους.

Έχει συμμετοχή σε γεγονότα. Όπως: Taste of Greece, London 2008, Taste of Greece, New York 2006, IFE 2007, El Corte Ingles 2007, ANUGA 2007, SIAL 2008, SIAL 2006, Greek Food Festival at the UN, Roland Garros International Tennis Tournament, 2006, Fancy Food Show, New York 2006.

6. 6 Κύκλος συνεδρίων δήμου αθηναίων: «Η Ελλάδα στον Κόσμο»

Στόχος αυτού του Κύκλου Συνεδρίων⁸⁷ - που διοργανώνεται με τη συνεργασία του Πολιτισμικού Οργανισμού του Δήμου Αθηναίων και του Οργανισμού Μεγάλου Μουσικής - είναι η προβολή και η πλαισίωση του επιστημονικού έργου που γίνεται ανά τον κόσμο για την Ελλάδα, η δικτύωση των αντίστοιχων επιστημόνων - Ελλήνων και μη - μεταξύ τους και η εκπόνηση ενός προγράμματος δράσης που να αφορά τον εκάστοτε τομέα σπουδών που θα είναι και το αντικείμενο του συνεδρίου.

- 1^ο Παγκόσμιο Συνέδριο Νεοελληνικών Σπουδών, 2008
- 2^ο Παγκόσμιο Συνέδριο Βυζαντινών Σπουδών, 2009
- 1^ο Παγκόσμιο Συνέδριο Αρχαία Ελλάδα, Παγκόσμια Κληρονομιά, 2010

6.7 Ενώσεις και πρωτοβουλίες κυρίως ομογενών ανά χώρα (στο Παράρτημα)

⁸⁶ Για περισσότερες πληροφορίες στο www.kerasma.gr

⁸⁷ Για περισσότερες πληροφορίες στο <http://www.elladastonkosmo.gr/>

6.8 Διεθνή και ευρωπαϊκά προγράμματα στα οποία συμμετέχει η Ελλάδα⁸⁸

6. 8. 1 Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης – Κέντρο Εκπαιδευτικών Ερευνών και Καινοτομιών / Centre for Educational Research and Innovation (CERI)

Το CERI πραγματοποιεί μελέτες και συμβάλλει στο διεθνή διάλογο για την εκπαίδευση σε όλες τις χώρες που περιλαμβάνει ο Οργανισμός. Έχει προωθήσει την έρευνα και τις καινοτομίες στην εκπαίδευση στις χώρες που περιλαμβάνει ο ΟΟΣΑ επί 30 έτη και έχει τους εξής στόχους:

1. Να ενθαρρύνει τους καλύτερους συνδέσμους για την έρευνα, την τακτική των καινοτομιών και της πρακτικής.
2. Να εμπλουτίσει τις γνώσεις σχετικά με τις εκπαιδευτικές τάσεις διεθνώς.
3. Να εμπλέξει ενεργά τους ερευνητές της εκπαίδευσης, τους επαγγελματίες και τους κυβερνητικούς επισήμους σε διεθνικές συζητήσεις.

Επιμέρους Προγράμματα

- Programme on Educational Building (PEB): πρόγραμμα για τα εκπαιδευτικά κτίρια
- Programme for International Student Assessment (PISA): Το PISA εκτιμά το κατά πόσο οι μαθητές που πλησιάζουν στο τέλος της υποχρεωτικής τους εκπαίδευσης έχουν τις απαραίτητες γνώσεις και ικανότητες για την πλήρη συμμετοχή τους στην κοινωνία.
- International Education Indicators (INES)

6. 8. 2 Πολιτιστικά Προγράμματα της Ε. Ε.

Μετά την ενεργοποίηση τη Συνθήκης του Μάαστριχ (1/11/1993) και μέσα στα πλαίσια της συνειδητοποίησης της δημιουργίας μια ευρωπαϊκής πολιτιστικής ταυτότητας, τέθηκαν σε εφαρμογή κοινοτικά προγράμματα και πρωτοβουλίες των οποίων ο πολιτισμός είτε είναι η κύρια στόχευση είτε χρησιμοποιείται εμμέσως για να επιτευχθούν άλλοι στόχοι. Στην πρώτη περίπτωση ανήκουν τα εξειδικευμένα

⁸⁸ Για μια εκτενέστερη ανάλυση των πολιτιστικών πρωτοβουλιών και προγραμμάτων των διεθνών οργανισμών στους οποίους συμμετέχει η Ελλάδα, βλ. Κωστάκης, Μάριος, ό. π., σελ. 123-175.

προγράμματα ΡΑΦΑΗΛ, ΚΑΛΕΙΔΟΣΚΟΠΙΟ⁸⁹, ΑΡΙΑΔΝΗ⁹⁰ για την πολιτιστική κληρονομιά, τα LEONARDO DA VINCI⁹¹, ΣΩΚΡΑΤΗΣ⁹², TEMPUS⁹³, ΝΕΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ⁹⁴ για τις μη εμπορικές πολιτιστικές ανταλλαγές και αργότερα το ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ 2000⁹⁵, η δράση «Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης» και ο «Ευρωπαϊκός Πολιτιστικός Μήνας».

⁸⁹ Το καλειδοσκόπιο (1/1/1996-1998) ήταν το πρώτο πολιτιστικό πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Υιοθετήθηκε (μετά από ομώνυμο πιλοτικό πρόγραμμα του 1990) στις 15 Μαρτίου 1995 για μία περίοδο τριών ετών και αργότερα παρατάθηκε για έναν ακόμα χρόνο (1999). Είχε στόχο να «ενθαρρύνει την καλλιτεχνική δημιουργία καθώς και να προωθήσει τη γνωριμία και τη διάδοση του πολιτισμού και της πολιτιστικής ζωής των λαών της Ευρωπαϊκής Ένωσης» μέσω της συνεργασίας των κρατών-μελών. Αφορούσε τις θεατρικές και τις εικαστικές τέχνες, τα πολυμέσα ως μέσο καλλιτεχνικής έκφρασης και τις εφαρμοσμένες τέχνες και προέβλεπε δύο ενέργειες: α) στήριξη σε καλλιτεχνικά και πολιτιστικά έργα πραγματοποιούμενα με συνεργασία ή σε μορφή δικτύου (ενέργεια 1) τουλάχιστον τριών κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και β) στήριξη σε έργα ευρωπαϊκής διάστασης μεγάλης εμβέλειας (ενέργεια 2) σε συνεργασία με οργανισμούς από τουλάχιστον τέσσερα κράτη μέλη.

⁹⁰ Το πρόγραμμα Αριάδνη (1997-1998) της Ευρωπαϊκής Ένωσης είχε σκοπό να βοηθήσει τη διάδοση των ευρωπαϊκών λογοτεχνικών έργων. Με το πρόγραμμα αυτό δίδονταν επιχορηγήσεις στον ευρύτερο χώρο του βιβλίου και υποστήριξη στη μετάφραση.

⁹¹ Το πρόγραμμα Leonardo da Vinci στοχεύει στην εφαρμογή της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για την επαγγελματική κατάρτιση, συμβάλλοντας στην προώθηση μιας Ευρώπης της γνώσης και υποστηρίζοντας (μεταξύ άλλων) τις πολιτικές των κρατών μελών για τη δια βίου μάθηση.

⁹² Το πρόγραμμα Σωκράτης, είναι το πρόγραμμα δράσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη συνεργασία στον τομέα της Εκπαίδευσης. Γενικός στόχος του προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ είναι να συμβάλει στη βελτίωση της ποιότητας και της σημασίας της εκπαίδευσης για παιδιά, νέους και ενήλικους, ενθαρρύνοντας την ευρωπαϊκή συνεργασία και αυξάνοντας τις πιθανότητες πρόσβασης στο ευρύ φάσμα δυνατοτήτων μάθησης που προσφέρονται σε ολόκληρη την επικράτεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

⁹³ Το πρόγραμμα Tempus στηρίζει τη συνεργασία στην τριτοβάθμια εκπαίδευση με τα νέα ανεξάρτητα κράτη, τη Μογγολία και τις χώρες της Κεντρικής και της Ανατολικής Ευρώπης, που δεν συμμετέχουν στο πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ.

⁹⁴ Το πρόγραμμα αυτό αφορά την κοινοτική πολιτική συνεργασίας στον τομέα της νεολαίας, συμπεριλαμβανομένων και των ανταλλαγών νέων από κράτη - μέλη της Ένωσης με τρίτες χώρες.

⁹⁵ Το πρόγραμμα «Πολιτισμός 2000» αποσκοπεί στη δημιουργία κοινού πολιτιστικού χώρου μέσα από την προώθηση του πολιτιστικού διαλόγου και της γνώσης της ιστορίας, της δημιουργίας, της διάδοσης του πολιτισμού και της κινητικότητας των καλλιτεχνών και των έργων τους, της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς, των νέων μορφών πολιτιστικής έκφρασης καθώς και του κοινωνικού και οικονομικού ρόλου που διαδραματίζει ο πολιτισμός. Αποτελεί ενιαίο μέσο προγραμματισμού και χρηματοδότησης για τις κοινοτικές ενέργειες στον τομέα του πολιτισμού, το οποίο θεσπίστηκε για την περίοδο 2000-2004, αλλά πήρε παράταση έως το 2006.

Όσον αφορά την ενεργοποίηση της Ε. Ε. εντός της Ελλάδας, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τα επιχειρησιακά προγράμματα των Κ.Π.Σ. Ενδεικτικά, έργα που σχετίζονται με τον πολιτισμό περιλαμβάνουν:

- Έργα και ενέργειες για την αποκατάσταση, ανάδειξη και αξιοποίηση διατηρητέων κτιρίων, αρχαιολογικών χώρων, μεσαιωνικών μνημείων – κάστρων και παραδοσιακών οικισμών.
- Δημιουργία θεματικών μουσείων, εκθεσιακών χώρων και παρατηρητηρίων καθώς και δημιουργία επισκέψιμων συλλογών και ευρημάτων.
- Δημιουργία πολιτιστικών και ιστορικών διαδρομών.
- Ενίσχυση των δομών και υποδομών σχετικών με τη σύγχρονη πολιτιστική δραστηριότητα καθώς και τη δημιουργία πολιτιστικών θεσμών και γεγονότων.
- Δράσεις και ενέργειες που αφορούν την προβολή και τη διαφήμιση των πολιτιστικών πόρων της Περιφέρειας.
- Προβολή της ιστορικής κληρονομιάς και οικονομική αξιοποίησή της μέσω της πληροφορικής και του διαδικτύου.
- Ψηφιοποίηση συλλογών, εγγράφων, μνημείων, ιστορικών διαδρομών και άλλων πολιτιστικών προϊόντων, μαζί με την απαραίτητη επιστημονική τεκμηρίωση.

Προγράμματα που εντάσσονται στο παραπάνω πλαίσιο και αναλύονται στο Παράρτημα, είναι:

- Πρόγραμμα «ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ»
- Έργο ΕΠΕΑΕΚ II eOmogeneia (2002-2004)

6. 8. 3 Ηλεκτρονική αδελφοποίηση σχολείων

Το πρόγραμμα etwinning⁹⁶ μπορεί να συμβάλει στην επικοινωνία και την εκπαιδευτική διασύνδεση των ομογενειακών σχολείων του εξωτερικού μεταξύ τους και με σχολεία της Ελλάδας.

⁹⁶ Για περισσότερες πληροφορίες στις σελίδες: <http://etwinning.sch.gr> και <http://www.etwinning.net>.

6. 8. 4 Η "Άνοιξη των Μουσείων"⁹⁷

Η "Άνοιξη των Μουσείων" θεσπίστηκε το 1999 από τη Διεύθυνση Μουσείων του Υπουργείου Πολιτισμού της Γαλλίας, ενώ από το 2002 τελεί υπό την αιγίδα του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η Ελλάδα συμμετέχει από το 2002 στον εορτασμό. Πρόκειται για μία ημέρα εορτασμού των ευρωπαϊκών μουσείων, κατά την οποία η είσοδος είναι ελεύθερη, ενώ παράλληλα πραγματοποιούνται εκδηλώσεις για το ευρύ κοινό στα μουσεία που συμμετέχουν, με αφετηρία ένα κοινό θέμα. Η "Άνοιξη των Μουσείων" αποτελεί δράση ευρωπαϊκής συνεργασίας, η οποία εγγράφεται στο πλαίσιο μια προσπάθειας για την ενίσχυση της επικοινωνιακής πολιτικής των μουσείων και την ανάδειξη και προβολή του μουσειακού πλούτου των ευρωπαϊκών χωρών. Πιο συγκεκριμένα, η "Άνοιξη των Μουσείων" αποσκοπεί:

- στην ευαισθητοποίηση του κοινού για την πολιτιστική κληρονομιά που διαχειρίζονται τα μουσεία
- στη γνωριμία και εξοικείωση του τοπικού κοινού με τα μουσεία της περιοχής του
- στην προσέλκυση νέων ομάδων κοινού και την τόνωση της επισκεψιμότητας
- στην προβολή των συλλογών των μουσείων που συμμετέχουν τόσο σε τοπικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο
- στην προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των ευρωπαϊκών μουσείων - ιδιαίτερα μέσα από αλληλοδανεισμούς έργων, ανταλλαγές εκθέσεων κλπ.

6. 8. 5 Ευρωπαϊκές ημέρες πολιτιστικής κληρονομιάς⁹⁸

Οι ΕΗΠΚ θεσπίστηκαν επίσημα ως ευρωπαϊκό πρόγραμμα από το Συμβούλιο της Ευρώπης το 1991 και υποστηρίζονται από την Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Ελλάδα συμμετέχει στο πρόγραμμα από το 1994. Κάθε συμμετέχουσα χώρα έχει το δικό της συντονιστικό φορέα. Το σκεπτικό του προγράμματος συνοψίζεται στο σύνθημα "Ευρώπη, μια κοινή κληρονομιά", δηλαδή στην αναζήτηση της συλλογικής μας μνήμης ως Ευρωπαίοι πολίτες μέσα από την προβολή των ιδιαιτεροτήτων κάθε λαού.

Βασικός στόχος του προγράμματος είναι το άνοιγμα προς το πλατύ κοινό μνημείων και χώρων δύσκολα προσβάσιμων τον υπόλοιπο χρόνο. Η επιλογή τέτοιων χώρων

⁹⁷ Για περισσότερες πληροφορίες στο http://www.yppo.gr/5/g5151.jsp?obj_id=2014

⁹⁸ Για περισσότερες πληροφορίες στο http://www.yppo.gr/5/g5151.jsp?obj_id=1032

έχει σκοπό την πρόκληση μεγαλύτερου ενδιαφέροντος από την πλευρά του κοινού, αφού πρόκειται για μνημεία άγνωστα σ' αυτό και επομένως απαλλαγμένα από το βάρος προηγούμενων "ερμηνειών".

Ο σκοπός του προγράμματος υλοποιείται με τη συνειδητοποίηση της κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας σε πολιτιστικό, κοινωνικό, πολιτικό και οικονομικό επίπεδο, τον επαναπροσδιορισμό της σχέσης με το παρελθόν, τη γνωριμία και την εξοικείωση με το άλλο, καθώς και την ευαισθητοποίηση του κοινού για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς μέσα από συνεργασία δημόσιων και ιδιωτικών φορέων και οργανώσεων εθελοντών.

Μέσα από το πρόγραμμα τα μνημεία βγαίνουν από την απομόνωσή τους και εντάσσονται στην κοινωνική ζωή του τόπου. Οι ΕΗΠΚ δίνουν έμφαση στους νέους, όχι μόνο ως κοινό, αλλά και ως συνδιοργανωτές των εκδηλώσεων. Οι ΕΗΠΚ προβάλλουν διαφορετικές θεματικές προσέγγισης της πολιτιστικής κληρονομιάς και τέλος προωθούν διασυνοριακές δράσεις. Όλες αυτές οι παράμετροι συγκλίνουν στο βασικό σκοπό του προγράμματος που είναι η προβολή και προστασία της κοινής ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς.

Οι ΕΗΠΚ είναι αφιερωμένες στα μνημεία και τη συντήρησή τους και φιλοδοξούν να ευαισθητοποιήσουν τους πολίτες σε θέματα προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς. Κάθε χρόνο, ένα Σαββατοκύριακο του Σεπτεμβρίου ανοίγουν τις πόρτες τους μνημεία, μουσεία και αρχαιολογικοί χώροι. Συναυλίες, γιορτές, εκθέσεις, ξεναγήσεις, εκπαιδευτικές δραστηριότητες, έντυπα, προβολές ταινιών, αναπαραστάσεις δίνουν την ευκαιρία στους επισκέπτες να έρθουν σε επαφή με τα μνημεία με τρόπους πιο άμεσους, ευχάριστους και διασκευαστικούς. Κάθε χώρα αποφασίζει το θέμα του εορτασμού της, με γνώμονα πάντοτε την προβολή τόσο της τοπικής όσο και της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς. Για την Ελλάδα ως χρόνος των ΕΗΠΚ ορίζεται το τελευταίο σαββατοκύριακο του Σεπτεμβρίου). Ως τόπος ορίζονται μουσεία, αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία, κατά προτίμηση αυτά που είναι κλειστά στο κοινό. Με ένα προεδρικό διάταγμα του 1996, το ΥΠΠΟ επιτρέπει την ελεύθερη είσοδο στα μουσεία και τους αρχαιολογικούς χώρους όλης της χώρας το σαββατοκύριακο του εορτασμού.

Γ. ΣΤΟΧΟΙ – ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ – ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ **ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ**

1. Αποτίμηση της υπάρχουσας κατάστασης

Η Ελλάδα, την τελευταία δεκαετία, μοιάζει να βγαίνει διστακτικά από μία μακρόχρονη εσωστρέφεια. Αρχίζει καθυστερημένα να αποκτά θεσμούς (όπως μουσεία σύγχρονης τέχνης, φορείς που διαχειρίζονται τους επιμέρους κλάδους κλπ), να συμμετέχει σε διεθνείς διοργανώσεις, να διοργανώνει και η ίδια σημαντικά πολιτιστικά γεγονότα στο έδαφός της και να αξιοποιεί έστω και επιλεκτικά το πολιτισμικό δυναμικό της⁹⁹.

Αναμφίβολα η Ελλάδα έχει δραστηριοποιηθεί σε διεθνές επίπεδο μόλις από τις αρχές του 1990 και δεν έχει εμπειρία και παράδοση σε αυτό τον τομέα, αν αναλογιστεί κανείς όμως το χρόνο που έχει κυλήσει αναξιοποίητος, δεν δικαιολογείται άλλη περίοδος χάριτος¹⁰⁰.

Η πολιτιστική Ολυμπιάδα, άλλωστε, ο πιο μεγαλεπήβολος στόχος των τελευταίων ετών στον τομέα του πολιτισμού, που απορρόφησε όλα τα κονδύλια και το ενδιαφέρον των αρμόδιων την τετραετία 2001-2004, προσέφερε άπειρα παραδείγματα κακών χειρισμών, ευνοιοκρατίας, γραφειοκρατικής δυστοκίας, οικονομικών υπερβάσεων και ακυρώσεων της τελευταίας στιγμής και άφησε κληρονομιά κυρίως χρέη¹⁰¹.

Κατά την πενταετία 1993 – 1998, η Κοσμίδου διεξήγαγε έρευνα σε χώρες του εξωτερικού, όπου υπάρχει ελληνική διπλωματική εκπροσώπηση, για να καταγράψει την ελληνική πολιτιστική παρουσία. Η πρώτη έλαβε χώρα στο ΥΠΕΞ από το έτος 1993-8 και η δεύτερη πραγματοποιήθηκε στις ελληνικές πρεσβείες του εξωτερικού στις αρχές του 1999.

Συγκεκριμένα, για πέντε χρόνια, καταγράφηκαν στην έρευνα:

⁹⁹ Τζουμάκα Ελένη, ό.π., σελ. 235.

¹⁰⁰ Τζουμάκα Ελένη, ό.π., σελ. 238.

¹⁰¹ Τζουμάκα Ελένη, ό.π., σελ. 238.

- Περί τις 300 συνολικά εκδηλώσεις σε διαφορετικές χώρες. Ο αριθμός αυτός μπορεί να θεωρηθεί μεγάλος από την άποψη ότι δεν γίνεται βάσει προγραμματισμού και μικρός βάσει των προσφερόμενων δυνατοτήτων και ευκαιριών που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν, στην αντίθετη περίπτωση.
- Οι δράσεις αυτές πραγματοποιούνται συνήθως από τις διπλωματικές αρχές – με βασικό συντελεστή το προσωπικό ενδιαφέρον του εκάστοτε πρέσβη ή υπαλλήλου στον οποίο έχουν ανατεθεί καθήκοντα σχετικών με το θέμα – από τη Γενική Γραμματεία Απόδημου Ελληνισμού – πάλι με τον ίδιο γνώμονα – τα Γραφεία Τύπου των πρεσβειών (εντός ίσως του πλαισίου κάποιας επικοινωνιακής προσπάθειας ή πάλι λόγω προσωπικού ενδιαφέροντος κάποιους υπαλλήλου), πολιτιστικούς, εκπαιδευτικούς ή ομογενειακούς φορείς κατά περίπτωση σε συνεργασία (ενίοτε) με αντίστοιχους δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς της Ελλάδας ή του εξωτερικού.
- Οι πηγές χρηματοδότησης των καταγεγραμμένων εκδηλώσεων προέρχονται μερικώς ή εξολοκλήρου από δημόσιους ελληνικούς φορείς, όπως: ΥΠΕΞ, ΓΓΑΕ, ΥΠΕΠΘ, ΥΠΠΟ, ΕΟΤ κ.ά. Μικρός σχετικά αριθμός δράσεων χορηγείται από ιδιωτικούς φορείς ή σε άλλες περιπτώσεις οργανώνεται από ιδιωτικά – οικονομικά κριτήρια. Οι κρατικές χρηματοδοτήσεις πάντως δεν γίνονται εντός ενός ενιαίου και σαφούς πλαισίου γεωγραφικών, θεματικών και άλλων προτεραιοτήτων της εξωτερικής ή εσωτερικής πολιτιστικής πολιτικής.
- Στους τομείς των διμερών μορφωτικών συμφωνιών και προγραμμάτων, των νεοελληνικών σπουδών στο εξωτερικό και των υποτροφιών, έχει διαμορφωθεί ένα πλέγμα ανειλημμένων υποχρεώσεων και καθιερωμένων πρακτικών που δεν ευνοεί την επί της ουσίας εξέταση των πραγματικών αναγκών και προτεραιοτήτων. Ειδικά στις νεοελληνικές σπουδές πολλά προγράμματα ή έδρες ενισχύονται με μικρά ποσά, ενώ σε άλλες περιπτώσεις οι φορείς επικαλούνται την επιχορήγηση του ελληνικού κράτους ως μόνο τρόπο εξασφάλισης της βιωσιμότητάς τους.
- Η διαδικασία κρίσης για τις επιχορηγήσεις των πολιτιστικών εκδηλώσεων και φορέων βασίζεται στην κατά περίπτωση απόφαση των εμπλεκόμενων υπηρεσιών, μετά από αίτημα του ενδιαφερόμενου φορέα. Κατά συνέπεια, δεν διασφαλίζεται πάντοτε η αξιοκρατική επιλογή των βέλτιστων λύσεων από το

σύνολο της πολιτιστικής παραγωγής του Ελληνισμού, σύμφωνα με σαφώς διατυπωμένα κριτήρια και προτεραιότητες.

- Δεν προβλέπεται σταθερή διαδικασία αξιολόγησης των πολιτιστικών και μορφωτικών δράσεων που χρηματοδοτούνται, ούτε κατά τη διάρκεια της ανάπτυξής τους, ή με τον έλεγχο των αποτελεσμάτων και των επιπτώσεών τους (follow up) με κοινά αποδεκτά κριτήρια επίδοσης, που να συνδέονται με επιλεγμένες προτεραιότητες.
- Η προβολή της χώρας μέσω του πολιτισμού υστερεί σε σαφήνεια και αποτελεσματικότητα, λόγω της πολυμορφίας των φορέων - δημόσιων και ιδιωτικών – που επιδιώκουν συνήθως τη δημοσιότητα σαν επί μέρους μονάδες και όχι σαν συνολική δημόσια εικόνα προς τα έξω.
- Οι εκδηλώσεις συνήθως δεν απευθύνονται σε προεπιλεγμένο κοινό (target groups), αλλά περιορίζονται σε κύκλους της ομογένειας και άρα δεν στοχεύουν σε ξένους, με σκοπό την καλλιέργεια της δημόσιας εικόνας.

Τα συμπεράσματα της έρευνας

Το κύριο πρόβλημα¹⁰² που εντοπίζεται από τα συμπεράσματα των προηγηθεισών ερευνών είναι η ελλιπής προβολή της χώρας μας και ειδικότερα, του ελληνικού πολιτισμού στο εξωτερικό. Προκύπτει ότι απουσιάζουν τα εξής βασικά συστατικά πολιτιστικής πολιτικής για τη διαμόρφωση ελληνικής παρουσίας στο εξωτερικό:

α) Στρατηγικός σχεδιασμός

- Δεν υπάρχει καμία συγκροτημένη τακτική ή στρατηγική για την άσκηση πολιτιστικής πολιτικής σε καμία χώρα.
- Δεν γίνεται χάραξη της συγκεκριμένης πολιτικής στο ΥΠΕΞ, διότι η πολιτική ηγεσία είναι συνήθως επιβαρημένη με το δύσκολο έργο των αμιγώς πολιτικών θεμάτων στο εσωτερικό και το εξωτερικό της χώρας.
- Δεν υπάρχει συνέχεια στις προσπάθειες, καταδικάζοντας ακόμη και επιτυχημένες πρωτοβουλίες

β) Πρόγραμμα υλοποίησης (οργάνωση, συντονισμός, έγκαιρη προετοιμασία)

- Δεν υπάρχει συνεργασία μεταξύ των Υπουργείων και άλλων φορέων στην Ελλάδα, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις παρατηρείται ακόμη και αδιαφορία.

¹⁰² Κοσμίδου Ζωή, ό. π., σελ. 248-51.

Αλληλο-επικαλυπτόμενες αρμοδιότητες των συναρμόδιων Υπουργείων, απουσία συντονισμού και ανταγωνισμός μεταξύ τους.

- Οι κατά τόπους πρεσβείες και τα Γραφεία Τύπου του Εξωτερικού συχνά αδρανούν με αποτέλεσμα να χάνονται σημαντικές ευκαιρίες προβολής της χώρας μας στο εξωτερικό.
- Μολονότι υπάρχουν αρμόδιοι φορείς και εν ισχύ διμερείς και πολυμερείς συμφωνίες για μορφωτικά και πολιτιστικά προγράμματα, εντούτοις ελάχιστες εκδηλώσεις πραγματοποιούνται.

γ) Κονδύλια:

- Τα κονδύλια που διαθέτει το ελληνικό κράτος δεν επαρκούν για να καλύψουν το ευρύ φάσμα των πολιτιστικών δραστηριοτήτων που καλείται και οφείλει να αναπτύξει η Ελλάδα για την προώθηση των θέσεών της στο διεθνές σύστημα και την επικοινωνία των αξιών της.
- Δεν υπάρχει συντονισμός των φορέων που ενισχύουν οικονομικά τις εκδηλώσεις αυτές με αποτέλεσμα σε ορισμένες περιπτώσεις να επιχορηγούνται οι ίδιες εκδηλώσεις από πολλούς φορείς και να μην ενισχύονται άλλες, έστω και μερικώς.

δ) Εξειδικευμένο προσωπικό

- Αλλά και εάν ακόμη υπήρχε σχεδιασμός για την εξωτερική πολιτιστική πολιτική, πάλι δεν θα μπορούσε να εφαρμοσθεί με το διαθέσιμο προσωπικό του Υπουργείου Εξωτερικών στην Κεντρική Υπηρεσία και τις πρεσβείες, είτε διότι δεν υπάρχουν εξειδικευμένοι υπάλληλοι (μορφωτικοί σύμβουλοι ή ακόλουθοι), είτε διότι οι ελάχιστοι που συγκεντρώνουν τις γνώσεις και τα προσόντα, απασχολούνται σε άλλες υπηρεσίες ή ασκούν καθήκοντα υπό περιορισμό.
- Το γενικό συμπέρασμα είναι, πάντως, ότι οι επιδόσεις του δημοσίου τομέα στον πολιτισμό επαφίενται πάντα στο προσωπικό και απερίσπαστο από άλλα καθήκοντα, ενδιαφέρον του εκάστοτε ιθύνοντος. Αλλά και όταν συμβεί η σπάνια αυτή περίπτωση, συνήθως διαρκεί ελάχιστο χρόνο, όσο και η θητεία του στην εκάστοτε τοποθέτηση.

Όλες οι πρεσβείες, σχεδόν, επισημαίνουν την έλλειψη συστηματικής και συντονισμένης πολιτιστικής παρουσίας της χώρας μας στο εξωτερικό, εκτός ελαχίστων μεμονωμένων περιπτώσεων¹⁰³, έως την πλήρη απουσία της και δη σε κέντρα αποφάσεων όπου διατυπώνεται έντονη τουρκική δραστηριότητα (Καναδάς, ΗΠΑ, Βρυξέλλες) ή σε μεγάλα διεθνή πολιτιστικά γεγονότα και επετείους.

Στο κατά τόπους εκδηλούμενο ενδιαφέρον για τον ελληνικό πολιτισμό, ελάχιστη έως μηδενική ανταπόκριση υπάρχει από πλευράς ελληνικής πολιτείας ενώ η αποσπασματική, περιστασιακή και μίξερη εικόνα που σε ορισμένες χώρες εμφανίζει, μάλλον βλάπτει παρά ωφελεί.

Η έλλειψη προγραμματισμού, συντονισμού και κονδυλίων, η αδυναμία στελέχωσης των πρεσβειών με εξειδικευμένο προσωπικό και η μη δραστηριοποίηση του ΕΠΠ, καταμαρτυρούν την ανυπαρξία οποιαδήποτε μορφής πολιτιστικής πολιτικής και κυρίως αυτής που διαμορφώνει την εικόνα και τη θέση της χώρας μας σ' ένα διαρκώς αναμορφούμενο περιβάλλον πολιτικών και οικονομικών ανακατατάξεων στη δίνη της παγκοσμιοποίησης.

¹⁰³ π.χ. το πρόγραμμα της πρεσβείας του Λονδίνου κατά τη διάρκεια του εξαμήνου της βρετανικής προεδρίας: Greece in Britain

2. Στόχοι - Προτεραιότητες

Ποια πρόταση πολιτισμού προβάλλει η Ελλάδα σήμερα; Ποιες εκφάνσεις του πολιτισμού της προτάσσει; Ποια θέλει να είναι η εικόνα της στα μάτια των ξένων; Στη σύγχρονη εποχή, ο αγώνας διεξάγεται σε πολλά μέτωπα, στα διεθνή κέντρα αποφάσεων, τα Πανεπιστήμια και τα ερευνητικά ινστιτούτα, στα διεθνή συνέδρια, το Διαδίκτυο κλπ και χρειάζεται συντονισμένη προσπάθεια και εθνική στρατηγική για να αποφέρει καρπούς¹⁰⁴.

Για να ξεχωρίσει η ελληνική πρόταση από μία ομοιόμορφη δυτικότροπη πολιτισμική παραγωγή, πρέπει κάθε πρωτοβουλία που αναλαμβάνεται, στο εσωτερικό ή το εξωτερικό, να είναι προσεκτικά σχεδιασμένη, να περιέχει κάποιο εύληπτο μήνυμα¹⁰⁵ και να έχει μακροπρόθεσμη προοπτική. Για να έχει παγκόσμια εμβέλεια, πρέπει κατά βάση να είναι αυθεντική. Πρέπει να αναδεικνύει όλη την πολυφωνία και την πολυσημία της ελληνικής πολιτισμικής ταυτότητας¹⁰⁶.

2. 1 Προτάσεις

α) Ενίσχυση ρόλου Ελληνικού Ιδρύματος Πολιτισμού

Η ενίσχυση της ελληνικής παρουσίας στο εξωτερικό μπορεί, κατά την Τζουμάκα, να στηριχθεί στο ΕΠΙ, υπό την προϋπόθεση ότι αυτό θα αρθεί στο ύψος του ρόλου του ως βασικού μοχλού της ελληνικής πολιτιστικής διπλωματίας (χωρίς αυτό να σημαίνει ότι πρέπει να παραμεληθούν οι λοιποί φορείς).

β) Μορφωτικοί Ακόλουθοι

Είναι αναγκαίο να υπάρχουν μορφωτικοί πυρήνες παντού και, με τα σημερινά δεδομένα, οι μορφωτικοί ακόλουθοι είναι ανεπαρκείς, ακόμη και αν αυξηθεί ο αριθμός τους και επιλεγούν με πιο αξιοκρατικά κριτήρια¹⁰⁷. Η επάνδρωση των καίριων θέσεων άσκησης διπλωματίας να γίνεται με εξειδικευμένο προσωπικό σε θέματα που ανταποκρίνονται στη σύγχρονη επικαιρότητα και τα κοινωνικοπολιτικά προβλήματα.

γ) Παιδεία

¹⁰⁴ Τζουμάκα Ελένη, ό. π., σελ. 256.

¹⁰⁵ Τζουμάκα Ελένη, ό. π., σελ. 257.

¹⁰⁶ Τζουμάκα Ελένη, ό. π., σελ. 258.

¹⁰⁷ Τζουμάκα Ελένη, ό. π., σελ. 239.

Σημαντική δουλειά πρέπει να γίνει στο χώρο της παιδείας, που είναι αλληλένδετος με αυτόν του πολιτισμού. Σήμερα φοιτούν στα ελληνικά σχολεία (και σταδιακά και στα Πανεπιστήμια) πολυάριθμα παιδιά οικονομικών μεταναστών, που μπορούν να εξελιχθούν σε πρώτης τάξεως πρεσβευτές του ελληνικού πολιτισμού. Για μια ελάχιστα ομιλούμενη εκτός των εθνικών ορίων γλώσσα, όπως είναι η ελληνική, παρουσιάζεται μία μοναδική ευκαιρία να αποκτήσει νέους ομιλητές, οι οποίοι μάλιστα, έχοντας φοιτήσει σε ελληνικά σχολεία, θα τη γνωρίζουν σε πολύ ικανοποιητικό επίπεδο. Μέσω της γλώσσας τα παιδιά αυτά γίνονται κοινωνοί των ελληνικών πολιτισμικών αξιών. Η πραγματικότητα αυτή ενέχει μία δυναμική, η οποία δεν έχει γίνει πλήρως αντιληπτή. Γενικότερα, η ανάδειξη της Ελλάδας ως χώρας υποδοχής μεταναστών (σε συνδυασμό με την επιχειρηματική δραστηριότητα των Ελλήνων στο χώρο της Νοτιοανατολικής Ευρώπης) έχει δημιουργήσει ενδιαφέρον για την ελληνική γλώσσα, που ανέλπιστα έχει γίνει το διαβατήριο για μια καλύτερη ζωή¹⁰⁸.

Επίσης, θετικά κρίνονται και τα εξής¹⁰⁹: η διακίνηση των επιστημόνων, των φοιτητών, έντυπου και οπτικοακουστικού υλικού, η παροχή υποτροφιών, οι έδρες, τα ινστιτούτα και τα προγράμματα νεοελληνικών σπουδών. Σύμφωνα με τον Γιανναρά¹¹⁰, η παιδεία, η γλώσσα και η θρησκεία αποτελούν από τα πιο σημαντικά «οχήματα» επιρροής. Στόχος θα πρέπει να είναι η προσέλκυση σε αυτές σημαντικού αριθμού ξένων, ειδικά όσων παρουσιάζουν αυξημένες πιθανότητες να γίνουν «ηγέτες της κοινής γνώμης» στη χώρα τους στο άμεσο μέλλον.

δ) Αξιοποίηση των Ελλήνων του εξωτερικού¹¹¹

Οι Έλληνες του εξωτερικού αποτελούν για τη χώρα μία πολύτιμη δύναμη που με συσπείρωση και ενεργοποίηση, μπορεί να συντελέσει αποτελεσματικά στην προώθηση των εθνικών θέσεων και τη βελτίωση των διεθνών σχέσεων¹¹².

¹⁰⁸ Τζουμάκα Ελένη, ό. π., σελ. 259-260.

¹⁰⁹ Κοσμίδου Ζωή, ό. π., σελ. 252-3.

¹¹⁰ Κωστάκης Μάριος, ό. π., σελ. 22.

¹¹¹ Κοσμίδου Ζωή, Ενίσχυση της Κοινωνίας των Πολιτών, Αδελφοποιήσεις Πόλεων και Πολιτιστικοί Δεσμοί, Εισήγηση στο Συνέδριο για τον Διατλαντικό Διάλογο που έλαβε χώρα στο ΥΠΕΞ των ΗΠΑ με συμμετοχή 300 εκπροσώπων δημοσίων και ιδιωτικών φορέων από όλο τον κόσμο, με θέμα: Γεφύρωση του Ατλαντικού, Διασυνδέσεις Πολιτών, Ουάσιγκτον 5-6/5/97.

¹¹² Κοσμίδου Ζωή, ό. π., σελ. 266-9.

Η διάνοιξη των συνόρων και η ελεύθερη μετακίνηση των πολιτών των χωρών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, άνοιξε νέους ορίζοντες για την εγκατάσταση των Ελλήνων στο εξωτερικό. Πολλοί από αυτούς απασχολούνται σε οργανισμούς ή κέντρα αποφάσεων που επηρεάζουν ή συντελούν στη διαμόρφωση των πολιτικών και των κατευθύνσεων της Κοινότητας. Η δικτύωση των ανθρώπων αυτών που για διάφορους λόγους επιδιώκουν τη διατήρηση των δεσμών τους με το εθνικό κέντρο είναι μία ευκαιρία για τη δημιουργία lobby ή διαύλων επικοινωνίας προς την επίτευξη επιδιωκόμενων στόχων.

Προτείνεται:

- Η καταγραφή των Ελλήνων του εξωτερικού ανάλογα με την κατηγορία και τα ενδιαφέροντά τους.
- Η καταγραφή των τομέων στους οποίους η ελληνική πολιτεία θα επιθυμούσε να τους ενεργοποιήσει βάσει των προτεραιοτήτων της εξωτερικής της πολιτικής.
- Η πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος για επαγγελματική στελέχωση ή προσφορά εθελοντικής εργασίας.

ε) Συνεργασία μεταξύ Δημοσίων και Ιδιωτικών Φορέων¹¹³

Οι κρατικοί φορείς αναγνωρίζοντας τους συνεχώς αυξανόμενους οικονομικούς περιορισμούς από τις ολοένα διευρυνόμενες πολιτικές προτεραιότητες, τη δυσκινησία των διοικητικών υπηρεσιών και την αμεσότητα και αποτελεσματικότητα που προκύπτουν από την απευθείας διακρατική επικοινωνία των πολιτών μεταξύ τους, χωρίς την κρατική διαμεσολάβηση και την ενεργότερη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στα κοινά, θα πρέπει να αναζητήσουν τρόπους ενθάρρυνσης της ιδιωτικής πρωτοβουλίας δίνοντας σημαντικά κίνητρα στις επιχειρήσεις – ιδρύματα – ιδιώτες για να ενισχύσουν τη δημιουργική παραγωγή των πολιτών σε ένα πλαίσιο κανόνων που θα διασφαλίζει το δημόσιο συμφέρον, την ποιότητα και τα πνευματικά δικαιώματα των δημιουργών¹¹⁴.

¹¹³ Κοσμίδου Ζωή, ό. π., σελ. 270-1.

¹¹⁴ Κοσμίδου Ζωή, Πολιτιστική Διπλωματία και Χορηγία στο Τέλος του Αιώνα, Ομιλία στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, Μάιος 1998.

στ) *Το διεθνές και διαχρονικό ενδιαφέρον για την αρχαία Ελλάδα*¹¹⁵

- Η παρουσία των κειμένων κλασικών αρχαιοελλήνων συγγραφέων στη διεθνή αγορά, παρά την αυτόνομη κυκλοφοριακή – εμπορική δυναμική της, θα μπορούσε διακριτικά να παρακολουθείται και να ενισχύεται από τις κατά τόπους ελληνικές διπλωματικές Αρχές.
- Χρηματοδότηση τοπικών ερευνητικών ιδρυμάτων για μεταφράσεις σε εγχώρια γλώσσα.
- Ποιότητα ξενάγησης επισκεπτών.
- Ουσιαστικός ρόλος επιστημονικών εταιρειών για τη διεθνή προβολή της αρχαιοελληνικής αρχιτεκτονικής ιδιαιτερότητας.
- Παρουσία δειγμάτων σύγχρονης ελληνικής βιβλιογραφίας στους ειδικούς χώρους των ανά τον κόσμο μουσείων που διαθέτουν αρχαιοελληνικά εκθέματα.

ζ) *Η ευρύτητα του ενδιαφέροντος για το Βυζάντιο*¹¹⁶

η) *Η γλωσσική παρακαταθήκη του Ελληνισμού*¹¹⁷

Το γεγονός ότι η αρχαία ελληνική γλώσσα λειτούργησε σαν δεξαμενή από την οποία αντλούν εκφραστικές δυνατότητες και επακριβείς ονοματοθεσίες οι γλώσσες των λαών της Ευρώπης είναι ασφαλώς ένα γόνιμο πολιτιστικό πλεονέκτημα των σημερινών Ελλήνων. Το γεγονός καθεαυτό ότι η ελληνική γλώσσα λειτούργησε κάποτε στο παρελθόν ως διεθνής γλώσσα δεν αποτελεί πολιτιστικό πλεονέκτημα των σημερινών Ελλήνων. Η ενίσχυση και διατήρηση της γλώσσας θεωρείται το κυριότερο στοιχείο της πολιτιστικής ταυτότητας κάθε χώρας¹¹⁸.

θ) *Ξένες κινηματογραφικές παραγωγές στη χώρα*

ι) *Τα επενδυτικά ενδιαφέροντα των Ελλήνων και ξένων επιχειρηματιών*

¹¹⁵ Χρήστος Γιανναράς, Πολιτιστική Διπλωματία: Προθεωρία ελληνικού σχεδιασμού, Εκδόσεις Ίκαρος, 2001, σελ. 49-59.

¹¹⁶ Για τα δεδομένα που δικαιολογούν το σύγχρονο ενδιαφέρον για το Βυζάντιο βλ. Χρήστος Γιανναράς, ό. π., σελ. 60-74. Για τον τρόπο προώθησης του αρχαίου ελληνικού και βυζαντινού πολιτισμού στην ελληνική πολιτιστική διπλωματία, την κριτική και τις προτάσεις, βλέπε επίσης Κωστάκης Μάριος, ό. π., σελ. 22-4.

¹¹⁷ Χρήστος Γιανναράς, ό. π., σελ. 75-88.

¹¹⁸ Για τη θέση της Νέας Ελληνικής Γλώσσας στον κόσμο, βλ. Κωστάκης Μάριος, ό. π., σελ. 188-207.

ια) Προώθηση των ελληνικών θέσεων μέσα στους διεθνείς οργανισμούς και τα διεθνή κέντρα λήψης αποφάσεων και διαμόρφωσης της κοινής γνώμης

2. 2 Χώρες

Εκτός από το να ακολουθήσει το δοκιμασμένο και επιτυχημένο παράδειγμα των άλλων χωρών που χρησιμοποιούν τον πολιτισμό στην εξωτερική τους πολιτική για την επίτευξη τέτοιων στόχων, η Ελλάδα έχει τρεις επιπλέον σοβαρούς λόγους για να ασκήσει πολιτιστική διπλωματία:

- Το περιορισμένο κοινό υποδοχής των πολιτιστικών της προϊόντων, λόγω της γλώσσας.
- Την προβολή του πολιτισμού της μέσω της κλασικής παιδείας και της σύγχρονης τέχνης, διότι η πρώτη είναι παγκοσμίως δεκτή και αποδεκτή και η δεύτερη διότι είναι από μόνη της παγκόσμια γλώσσα επικοινωνίας.
- Την αξιοποίηση των Ελλήνων της Διασποράς είτε για τη διατήρηση των δεσμών τους με τον τόπο καταγωγής τους, για την κατά το δυνατό καλλιέργεια θετικού κλίματος προς υποστήριξη των θέσεών της, είτε για τη δημιουργία δικτύων συνεργασίας με τις χώρες όπου είναι εγκατεστημένοι.

Για μια χώρα που φιλοδοξεί να διαδραματίσει έναν ενισχυμένο ρόλο στη διεθνή πολιτική σκηνή είναι απαραίτητο να έχει κεραίες παντού, που να προσλαμβάνουν τα διάφορα μηνύματα, και διαύλους, που να μεταφέρουν τη δική της φωνή. Πρέπει τουλάχιστον να υπάρχουν εκπρόσωποι σε όλες της χώρες της Βαλκανικής, στην Ανατολική Ευρώπη, στη Ρωσία, στις χώρες της Μέσης Ανατολής (κυρίως σ' αυτές που βρίσκονται στα μεσογειακά παράλια) και ενισχυμένη ελληνική παρουσία στις ΗΠΑ, τον Καναδά και την Αυστραλία, όπου διαβιούν συμπαγείς ελληνικού πληθυσμοί, ακόμη και στο εσωτερικό της Ε. Ε. Είναι προφανές ότι όσο διευρύνεται ο κύκλος των λαών που εξοικειώνονται με τον πολιτισμό μιας χώρας, τόσο μεγαλύτερα οφέλη θα αποκομίσει, αλλά πρακτικοί λόγοι επιβάλλουν οι προσπάθειες να ξεκινούν από τις χώρες που υπάρχει ήδη ευνοϊκό κλίμα και διασυνδέσεις¹¹⁹.

¹¹⁹ Τζουμάκα Ελένη, ό. π., σελ. 240.

Με ποιο τρόπο, λοιπόν, η Ελλάδα μπορεί να επιδιώξει την καλλιέργεια και βελτίωση της εικόνας και των σχέσεών της με τους λαούς και χώρες όπου έχει άμεσα συμφέροντα; Έχει ενδιαφέρον να αναλυθούν στρατηγικές δράσης σε όλους αυτούς τους διαφορετικούς χώρους, που προσφέρονται για διαπολιτισμικό διάλογο.

α) Ευρωπαϊκή Ένωση

Η Ε. Ε. διακρίνεται από έλλειψη συνοχής και συντονισμού καθώς δεν υπάρχει κοινή ευρωπαϊκή κουλτούρα. Προτείνεται μια πανευρωπαϊκή καμπάνια για τη θετική επιστροφή του πολιτισμού στο επίκεντρο του ευρωπαϊκού γίγνεσθαι¹²⁰

β) Η.Π.Α.

Θα πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι το έγχρωμο, το περιθωριακό και το αποσπασματικό στα αμερικανικά πανεπιστήμια θεωρούνται θετικά και το κλασικό, αρχαίο ελληνικό ή ευρωπαϊκό αντιμετωπίζουν μια σημαντική αντίδραση. Αξιοποίηση λοιπόν της πολιτιστικής κληρονομιάς μέσα από μια νέα ρητορική που κυριαρχεί στα μεγάλα αστικά κέντρα¹²¹. Ακόμη, να μην παραγνωριστεί το γεγονός ότι η Αμερική είναι μια έντονα πατριωτική χώρα. Αλλά και μέσος Ελληνοαμερικάνος είναι συνήθως ένας ένθερμος αμερικανός πατριώτης. Τα πολιτιστικά μηνύματα που αποστέλλονται στους Αμερικάνους και τους Ελληνοαμερικάνους δεν μπορεί να εκφράζουν έναν πάγιο όσο και σχηματικό αντιαμερικανισμό που διέπει την πολιτική ρητορική από τη μεταπολίτευση. Η πολιτιστική εξωτερική πολιτική εκεί που υπάρχουν ελληνικές κοινότητες, όπως στις ΗΠΑ και την Αυστραλία, είναι διπλή, αλλά όχι συμπληρωματική. Απευθύνεται από τη μία, επιτυχώς ή ανεπιτυχώς, στις ξένες ελίτ των διανοούμενων με γεγονότα «υψηλής» κουλτούρας και, από την άλλη, ικανοποιεί ό,τι απομένει από τη νοσταλγία, κυρίως των παλαιότερων γενεών μεταναστών με λαϊκιστικά μέσα, σχεδόν ποτέ όμως δεν ψάχνει να εναρμονίσει τις δύο πτυχές, μετατρέποντας τους μετανάστες σε δημιουργικούς μίαντες μεταβίβασης μηνυμάτων στις τοπικές τους κοινωνίες.

¹²⁰ Τζουμάκα Ελένη, ό. π., σελ. 35.

¹²¹ Τζουμάκα Ελένη, ό. π., σελ. 37.

γ) *Μέση Ανατολή*

Η όποια, επιτυχής ή ανεπιτυχής, επικέντρωσή μας στον δυτικό κόσμο, έκανε τη χώρα να λησμονήσει άλλες προτεραιότητες, όπως η Μέση και η Άπω Ανατολή. Το κράτος, πέρα από τις θετικές προσπάθειες μεμονωμένων εκπροσώπων του, δεν είναι σε θέση να εκπονήσει μια συνολική άποψη για την παρουσία του στο χώρο της Ασίας¹²². Ακόμη και το γεγονός ότι οι χώρες αυτές δεν προσφέρονται για κάθε δράσης πολιτιστικής διπλωματίας δεν σημαίνει ότι η πολιτιστική διπλωματία της Ελλάδας δεν μπορεί να έχει ενδιαφέροντα αποτελέσματα, αν, εννοείται, συνδυαστεί και με άλλες ευρύτερου χαρακτήρα διπλωματικές κινήσεις, που απαιτούν τόσο τη γνώση της ιστορίας και του πολιτισμού της κάθε περιοχής όσο και την ορθή εκτίμηση του παρόντος και του μέλλοντος.

¹²² Τζουμάκα Ελένη, ό. π., σελ. 41.

Συμπεράσματα

Στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, της κατάρρευσης των παλαιών διαχωριστικών γραμμών, των ραγδαίων εξελίξεων, αλλά και των πολυπολιτισμικών συγκλίσεων και ιδιαιτεροτήτων, η πολιτιστική διπλωματία μπορεί να συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στην ενίσχυση της διεθνούς εικόνας της χώρας με πολλαπλά οφέλη ως προς την άσκηση της εξωτερικής μας πολιτικής.

Στο πλαίσιο αυτό η ελληνική παιδεία και πολιτιστική κληρονομιά, καθώς και η σύγχρονη καλλιτεχνική και πνευματική δημιουργία μπορούν να λειτουργήσουν ως ισχυρά όπλα δημιουργώντας όρους ευρύτερης κατανόησης και θετικής αντιμετώπισης των εθνικών θέσεων από τη διεθνή κοινότητα. Υπό το πρίσμα αυτό, η προβολή του ελληνικού πολιτισμού και της διαχρονικότητάς του, με την ανάδειξη όλων των εκφάνσεών του και την παράλληλη σύμπραξη των φορέων της Πολιτείας και της κοινωνίας των πολιτών, δύναται να εξασφαλίσει συνέργεια δράσεων παρέχοντας δυνατότητες ανάληψης πρωτοβουλιών σε ένα ευρύ φάσμα τομέων.

Όσο όμως δεν γίνεται μια ευρύτερη συζήτηση στο χώρο του Πολιτισμού, που να περιλαμβάνει τα Πανεπιστήμια και τους δημιουργούς, και ο σχεδιασμός μονοπωλείται από πολιτικές ηγεσίες με ευκαιριακούς στόχους και από ανελαστικές και δυσκίνητες γραφειοκρατίες, η σύγχρονη Ελλάδα θα δυσκολευτεί να δώσει το στίγμα της, αν και δεν υστερεί σε πολιτισμικό δυναμικό. Οι στόχοι και οι πολιτικές πρέπει να είναι υπερκομματικοί και μακροπρόθεσμοι και κυρίως ανεξάρτητοι από τις μικροπολιτικές των εκάστοτε κυβερνήσεων. Τότε μόνο θα μπορέσει να θεμελιωθεί υποδομή και σοβαρά αποτελέσματα.

Με αυτά τα δεδομένα η άσκηση πολιτιστικής διπλωματίας στο ορατό μέλλον δεν μπορεί να είναι παρά μόνο συνάρτηση της προσωπικής καλλιέργειας, ωριμότητας και τόλμης των ελλήνων διπλωματών. Κεντρικός σχεδιασμός, οργάνωση και στρατηγική πολιτιστικής διπλωματίας θα αποτελούσαν μάλλον ουτοπικό εγχείρημα, προτού ανακάμψει η ελληνική κοινωνία. Το προϊόν που θα προβληθεί εκτός των ελληνικών τειχών, δηλαδή ο πολιτισμός, έχει πραγματικά προνομιακά στοιχεία, που όμως απαιτούν σοβαρό προβληματισμό, συνεπή σχεδίαση και ικανότητα αντίληψης πολλών πραγμάτων που συμβαίνουν και εκτός της χώρας. Για το λόγο αυτό δεν

πρέπει να υιοθετείται μια στάση που αναμασά το παρελθόν ούτε και μια άλλη, που θεωρεί ότι η Ελλάδα δεν μπορεί να αναπαραγάγει τίποτα αξιόλογο.

Η αρχαία ελληνική κληρονομιά είναι ένα κύριο όχημα προνομιακής επικοινωνίας μας με τον κόσμο. Η αξιοποίηση της βυζαντινής και γενικά της μεσαιωνικής κληρονομιάς αποτελεί μια από τις μεγάλες προσφορές του πρωτοποριακού μοντερνισμού στη διάρκεια και ιδίως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Σήμερα η αξιοποίηση αυτή προσφέρει στην Ελλάδα προνομιακές γέφυρες πολιτισμικής διπλωματίας με τον σλαβικό κόσμο.

Ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει και στη συμβολή των Ελλήνων της Διασποράς, οι οποίοι πάντοτε και με συνέπεια ενισχύουν τις εθνικές προσπάθειες σε όλα τα μήκη και πλάτη της γης και αποτελούν πολύτιμο δίαυλο φιλίας και ανάπτυξης με τις χώρες διαμονής τους.

Τέλος, όσον αφορά την εργασία των ακολούθων τύπου στα Γραφεία Τύπου και Επικοινωνίας του εξωτερικού, στο μέτρο των δυνατοτήτων τους και των ευκαιριών που τους δίνονται, συμβάλλουν με εκδηλώσεις αρκετά αξιόλογες και επιτυχημένες. Στην υλοποίηση του σχεδιασμού της πολιτιστικής διπλωματίας, κομβικός θα πρέπει να είναι ο ρόλος των Γραφείων Τύπου & Επικοινωνίας, τα οποία θα κληθούν να λειτουργήσουν ως δίαυλοι επικοινωνίας του πολιτιστικού μηνύματος με τα ξένα ΜΜΕ και την κοινή γνώμη των ξένων χώρων. Τόσο ο ισχύων οργανισμός της Υπηρεσίας, όσο και το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας των ΓΤΕ θεσμοθετούν την αρμοδιότητα των ΓΤΕ σε θέματα καλλιέργειας των πολιτιστικών σχέσεων με τις χώρες διαπίστευσης και το ρόλο τους στην προβολή της ελληνικής πολιτιστικής δημιουργίας. Σήμερα τα ΓΤΕ παράγουν πολύπλευρο πολιτιστικό έργο, λειτουργούν όμως αποσπασματικά, στη βάση προσωπικών εμπειριών και προσωπικής πρόσληψης του χώρου ευθύνης, χωρίς επεξεργασμένη κεντρική πολιτιστική πρόταση.

Βιβλιογραφία

Braudel Fernand, Γραμματική των πολιτισμών, μτφρ. Άρης Αλεξάκης, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 2003.

Elias Norbert, Η εξέλιξη του πολιτισμού (Ηθη και κοινωνική συμπεριφορά στη Νεότερη Ευρώπη), μτφρ. Έμη Βαϊκούση, Αθήνα 1997.

Konsola Dora, Decentralization and Cultural Policy in Greece, Papers of the Regional Science Association 64.

Williams Raymond, Κουλτούρα και ιστορία, μτφρ. Βενετία Αποστολίδου, εκδ. Γνώση, Αθήνα 1994.

Βενιζέλος Ευάγγελος, Πεδία εξωτερικής πολιτιστικής πολιτικής, Υπουργείο Πολιτισμού, Αθήνα 1997.

Γιανναράς Χρήστος, Πολιτιστική Διπλωματία: Προθεωρία ελληνικού σχεδιασμού, εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 2001.

Κόνσολα Ντόρα, Θέματα Πολιτιστικής Πολιτικής – Πανεπιστημιακές Παραδόσεις, Αθήνα 1998.

Κόνσολα Ντόρα, Πολιτιστική δραστηριότητα και κρατική πολιτική στην Ελλάδα, εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα.

Κοσμίδου Ζωή, Πολιτιστική Διπλωματία και Χορηγία στο Τέλος του Αιώνα, Ομιλία στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, Μάιος 1998.

Κοσμίδου Ζωή, Ο Πολιτισμός ως Επικοινωνιακό Μέσο Βελτίωσης των Διεθνών Σχέσεων και η Ελληνική Πολιτιστική Διπλωματία (αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή), Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα 2000.

Κωστάκης Μάριος, Ελληνική Πολιτιστική Εξωτερική Πολιτική, εκδ. Σιδέρης, Αθήνα 2008.

Ρηγοπούλου Πέπη, Το Σώμα: Ικεσία και Απειλή, εκδ. Πλέθρον, Αθήνα 2003.

Τζερμιάς Παύλος, Η Εικόνα της Ελλάδος στον Ξένο Κόσμο: Από την εξιδανίκευση στην περιθωριοποίηση; εκδ. Σιδέρης.

Τζουμάκα Ελένη, Πολιτιστική Διπλωματία: Διεθνή Δεδομένα και Ελληνικές Προοπτικές, εκδ. Σιδέρης, Αθήνα 2005

Χριστόγιαννης Γεώργιος, Ελληνική Πολιτιστική Διπλωματία, εκδ. Σιδέρης, Αθήνα 2002.

Άρθρα

Ανδρεάδης Γιάγκος, «Ο πολιτισμός, πρέσβης σε δυσμένεια», Το Βήμα, 16/11/1997 (online έκδοση)

Κουνάδης Α.Ν., «Τα Ελληνικά αποκτούν νέους λάτρεις», Η Καθημερινή, 16/11/2003, σελ. 30.

Μπαρδούνιας Ν., «Ελληνική γωνιά στην καρδιά της Μολδαβίας», Η Καθημερινή, 6/4/2003, σελ. 28.

Παπασπύρου Σταυρούλα, «Σιγά, η πρεσβεία κοιμάται», Ελευθεροτυπία, 7-21/4/2002 (online έκδοση)

Ηλεκτρονικές πηγές

Anemon Productions: http://www.anemon.gr/history_lost.html

Institute for Cultural Diplomacy, www.culturaldiplomacy.org

Βρετανικό Συμβούλιο: www.britishcouncil.org/greece

Γαλλικό Ινστιτούτο: www.ifa.gr

Γενική Γραμματεία Απόδημου Ελληνισμού: www.ggae.gr

Διεθνής Οργανισμός για την Επανάσταση των Γλυπτών του Παρθενώνα:

<http://www.parthenoninternational.org/>

Δράση eTwinning: <http://etwinning.sch.gr> και <http://www.etwinning.net>

Εθνική Λυρική Σκηνή: <http://www.nationalopera.gr>

Εθνική Πινακοθήκη: <http://www.nationalgallery.gr>

Εθνικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος: <http://www.ntng.gr>.

Εθνικό Θέατρο: <http://www.n-t.gr/>

Εθνικό Κέντρο Βιβλίου: <http://www.ekebi.gr>

Ελληνική Εταιρεία Δικαίου Αρχαιοτήτων: www.law-archaeology.gr

Ελληνική Ιστορία: www.e-history.gr

Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού: www.hfc.gr

Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου: <http://www.gfc.gr>

Ενοποίηση Αρχαιολογικών Χώρων Αθήνας Α.Ε.: www.astynet.gr

Ένωση των Θεάτρων της Ευρώπης: www.ute-net.org.

Η Εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία: www.archetai.gr

Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού: www.fhw.gr

Ινστιτούτο βυζαντινών μεταβυζαντινών σπουδών Βενετίας: www.istitutoEllenico.org

Κέρασμα, Ελληνική Μεσογειακή Γαστρονομία: www.kerasma.gr

Κίνημα «Ελγινισμού» www.elginism.com

Κόμβος ΥΠΠΟ ΟΔΥΣΣΕΑΣ: <http://odysseus.culture.gr>

Κρατική Ορχήστρα Αθηνών: <http://www.koa.gr>

Κύκλος Συνεδρίων «Η Ελλάδα στον Κόσμο»: <http://www.elladastonkosmo.gr/>

Οικουμενικό Πατριαρχείο: <http://www.ec-patr.org>

Συμβούλιο Απόδημου Ελληνισμού: www.sae.gr

Υπηρεσία Συντήρησης Μνημείων Ακρόπολης: www.ysma.gr

Υπουργείο Εξωτερικών: www.mfa.gr

Υπουργείο Πολιτισμού: <http://www.yppo.gr/>

Παράρτημα

Παράρτημα Ι

Επιχορηγήσεις Επιτροπής (νόμος 2413/1996, άρθρο 72) για τη στήριξη και την οικονομική ενίσχυση των τμημάτων των ελληνικών σπουδών στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης του εξωτερικού.

Η Επιτροπή έχει ήδη αποφασίσει ομόφωνα να επιχορηγήσει:

- Επιχορήγηση της Έδρας Ελληνικών Σπουδών στην Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales στο Παρίσι
- Επιχορήγηση της Βιβλιοθήκης του Ευρωπαϊκού Πανεπιστημιακού Ινστιτούτου της Φλωρεντίας
- Επιχορήγηση του Τμήματος Νεοελληνικών Σπουδών του Παν/μιου Flinders στην Αυστραλία
- Επιχορήγηση του Κέντρου Παροικιακής Ιστορίας και Εκπαίδευσης του Παν/μιου R.M.I.T στην Αυστραλία.
- Επιχορήγηση Διεθνούς Συνεδρίου με θέμα: Γλώσσα και Γραφή των ελληνόφωνων της Κάτω Ιταλίας στην Μπόβα (27-30 Ιουνίου 2002)
- Επιχορήγηση του Γ΄ Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου: Ο Ελληνισμός στην Ταυρίδα στην Συμφερούπολη (Κριμαία – Ουκρανία).
- Το Παν/μιο της Τιφλίδας με το ποσό των 5.000 \$ για ανακαίνιση της Βιβλιοθήκης Το Κολέγιο Dawson στο Μόντρεαλ του Καναδά με το ποσό των 10.000 \$ Καναδά.
- Το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου με το ποσό των 8.000 Ευρώ.
- Το Σλαβικό Παν/μιο του Μπακού με το ποσό των 11.000 Ευρώ για την οργάνωση των χώρων του Κέντρου και την υλικοτεχνική υποδομή.
- Το Παν/μιο Kazakh Ablai Khan της Αλμάτου με το ποσό των 3.000 Ευρώ για υλικοτεχνική υποδομή και βιβλία, προκειμένου να ξεκινήσει ένα σεμιναριακό πρόγραμμα για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας.
- Το Παν/μιο Flinders στην Αδελαΐδα της Αυστραλίας με το ποσό των 15.000 Ευρώ για τη διοργάνωση του συνεδρίου του στις 13 Απριλίου 2003.
- Το «Ευρωπαϊκό Κέντρο Επιστημονικής, Οικουμενικής και Πολιτισμικής Συνεργασίας» του Καθηγ. κ. Ε. Κωνσταντίνου με το ποσό των 10.000 Ευρώ για τη διοργάνωση του Διεθνούς Συμποσίου με θέμα «Η συμβολή των Ελλήνων λογίων στην Δυτική Αναγέννηση του 14ου και 15ου αιώνα» το Μάιο του 2003 στη Νυρεμβέργη.

- Το Κέντρο Βυζαντινών, Νεοελληνικών και Κυπριακών Σπουδών του Παν/μιου της Γρανάδας με το ποσό των 20.000 Ευρώ για την οργάνωση της Βιβλιοθήκης Κων/νου Τσάτσου και για τη διοργάνωση μεταπτυχιακού προγράμματος με τίτλο "Μεσαιωνική και Νεότερη Ελλάδα : Σπουδές για τη Γλώσσα, Λογοτεχνία, Ιστορία και πολιτισμό της".
- Το Πρόγραμμα «Μετάφραση Κλασικών Νεοελλήνων Συγγραφέων» του καθηγητή κ. Ε. Καψωμένου με το ποσό των 20.000 Ευρώ ως συμπληρωματική χρηματοδότηση για την περαιτέρω στήριξη του Προγράμματος.
- Το Παν/μιο Ανταμ Μιτσκιεσιτς της Πολωνίας με το ποσό των 6.000 Ευρώ για τις ανάγκες του προγράμματος διδασκαλίας της Νέας Ελληνικής Γλώσσας του νεοσύστατου Διατμηματικού Λεκτοράτου.

Παράρτημα Β

Ελληνικές Αρχές στο Εξωτερικό¹²³

Αίγυπτος

- Ελληνική Κοινότητα Αλεξάνδρεια
- Πατριαρχείο Αλεξανδρείας

Αυστραλία

- 3ΧΥ «ΡΑΔΙΟ ΕΛΛΑΣ»
- Αυστραλο-Ελληνική Κοινωνική Πρόνοια
- ΑΧΕΠΑ Αυστραλίας
- Εθνική Ένωση Ελληνοαυστραλών Φοιτητών
- Ελληνική Ομοσπονδία Νεολαίας
- Ελληνικές Ορθόδοξες Κοινότητες
- Ελληνικό Φεστιβάλ Βορείου Κουϊ
- Ελληνικό Φεστιβάλ Σύδνεϋ
- Ελληνικός Σύλλογος του Πανεπιστημίου του Σύδνεϋ
- Ένωση Θεσσαλονικέων Μελβούρνης
- Ιερά Αρχιεπισκοπή Αυστραλίας
- Νέος Κόσμος
- Παλλακωνικός Σύλλογος Νότιας Αυστραλίας
- Πρακτορείο Ειδήσεων TGA News
- Σύλλογος Ρεθυμνιωτών Μελβούρνης
- Σύνδεσμος Ελλήνων Συγγραφέων Αυστραλίας
- Φεστιβάλ «Αντίποδες» Μελβούρνη
- Φιλανθρωπικός Σύλλογος Ιθακήσιων Μελβούρνης

Αυστρία

- Ελληνική Ορθόδοξη Κοινότητα Αγίου Γεωργίου Βιέννης
- Σύλλογος Ελλήνων Σπουδαστών και Επιστημόνων στο Graz
- Σύλλογος Ελλήνων Φοιτητών στο Πανεπιστήμιο της Βιέννης

Βέλγιο

- Ελληνική Κοινότητα Charleroi

¹²³ Πηγή Γενική Γραμματεία Απόδημου Ελληνισμού www.ggae.gr

Βουλγαρία

- Sofia Times Magazine

Βραζιλία

- Ελληνική Κοινότητα Sao Jose dos Campos

Γαλλία

- Ελληνικό Πολιτιστικό Κέντρο Παρισίων
- Ελληνική Διασπορά Γαλλίας
- Ελληνική Κοινότητα Παρισίων

Γερμανία

- Γερμανο-Ελληνική Ακαδημία
- Ελληνική Κοινότητα Γκύτερσλο
- Ελληνική Κοινότητα Μονάχου
- Ελληνική Κοινότητα Νυρεμβέργης
- Ένωση νεολαίας Βισμπάντεν
- Νέα Φωνή
- Ομοσπονδία Ελληνικών Κοινοτήτων

Δημοκρατία της Νοτίου Αφρικής

- Εθνικός Σύνδεσμος Ελλήνων Νέων

Ελβετία

- Ακροθέαμα – Ελληνική Πολιτιστική Ομάδα
- Ελληνικός Φοιτητικός Σύλλογος

Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής

- American Hellenic Media Project
- Hellenic Resources Institute
- Αμερικανοελληνική Εκπαιδευτική Προοδευτική Ένωση
- Διασπορά
- Ελληνική Κοινότητα του Λόουελ
- Ελληνική Υπηρεσία Επικοινωνίας
- Ελληνικό Ηλεκτρονικό Κέντρο
- Ελληνικό Κλαμπ Κόσμος του Πανεπιστημίου George Washington
- Ελληνικός Ιατρικός Σύλλογος Νέας Υόρκης
- Ελληνικός Πολιτιστικός Σύλλογος

- Ελληνικός Ραδιοφωνικός Σταθμός
- Ελληνικός Σύλλογος του Πανεπιστημίου του Harvard
- Ελληνικός Σύλλογος του Πανεπιστημίου του Yale
- Ελληνοαμερικανικό Εθνικό Συμβούλιο
- Ελληνοαμερικανικό Εκπαιδευτικό Συμβούλιο Δημόσιας Πληροφόρησης
- Ελληνοαμερικανικό Ινστιτούτο
- Ελληνοαμερικανικός Πολιτιστικός Σύλλογος του Κολοράντο
- Επαγγελματικός Ελληνικός Σύλλογος του Τέξας
- Εφημερίδα «Hellenic news of America»
- Εφημερίδα «Greek News»
- Ιερά Αρχιεπισκοπή Αμερικής
- Ιερά Μονή Όσιας Ειρήνης Χρυσοβαλάντου
- Κέντρο Ελληνικών Σπουδών Ωνάση
- Λύκειο Ελληνίδων Βοστώνης
- Ομοσπονδία Ελληνο-Αμερικανικών Κοινοτήτων Νέας Αγγλίας
- Παγκρητική Ένωση Αμερικής
- Παλλημνιακή Φιλανθρωπική Ένωση
- Παμμακεδονική Ένωση ΗΠΑ
- Πανικαρική Αδελφότητα Αμερικής
- Πανκαρπαθιακή Εκπαιδευτική και
- Σύλλογος Ελλήνων Φοιτητών του Πανεπιστημίου του Brown
- Σύλλογος Ιθακήσιων
- Σύλλογος Οθωναίων Αμερικής
- Σύνδεσμος Ελληνικών Σπουδών
- Το Ελληνικό Ινστιτούτο
- Υιοί του Περικλή
- Φαντής-Μηχανή Αναζήτησης
- Χιακή Ομοσπονδία Νέας Υόρκης

Ηνωμένο Βασίλειο

- Symposium -Εφημερίδα Ελλήνων
- Ελληνικό Κέντρο Λονδίνου
- Ελληνικό Κολέγιο Λονδίνου

- Ελληνικός Σύλλογος του Πανεπιστημίου του Lancaster
- Μακεδονικός Σύλλογος Μεγάλης Βρετανίας
- Παγκόσμια Ελληνική Βιοϊατρική

Ισραήλ

- Ελληνική Ορθόδοξος Κοινότητα Ισραήλ
- Πατριαρχείο Ιεροσολύμων

Ιταλία

- Ελληνική Κοινότητα Ρώμης και Λάτσιο
- Ελληνική Κοινότητα της Εμιλία
- Ελληνικό Μορφωτικό Κέντρο (Μιλάνο)

Καναδάς

- Ελληνική Κοινότητα Κάλγκαρι
- Ελληνική Κοινότητα Τορόντο
- Ελληνική Κοινότητα Οτάβα
- Ελληνοκαναδική Ακαδημαϊκή Ένωση
- Ελληνοκαναδικό Κογκρέσο Βρετανών
- Εφημερίδα «Ελληνοκαναδικό Βήμα»
- Εφημερίδα «Ο Ελληνικός Τύπος»
- Ιερά Μητρόπολις Τορόντο
- Παμμακεδονικός Σύλλογος Καναδά
- Ραδιοφωνικό Πρόγραμμα Ελληνοκαναδικά Νέα
- Σύλλογος Θεσσαλονικέων
- Το Ελληνικό Χωριό On-line
- Το καφέ του Ελληνικού Χωριού

Κύπρος

- Παγκύπριος Πολιτιστικός Σύλλογος

Λουξεμβούργο

- Ελληνική Κοινότητα Λουξεμβούργου

Νέα Ζηλανδία

- Ελληνική Κοινότητα Ουέλινγκτον

Ουκρανία

- Σύλλογος Ελλήνων Αζοφικής

Ρωσία

- Ελληνική Κοινότητα του Πιατιγκόρσκ

Σουηδία

- Ελληνικό Πολιτιστικό Κέντρο
- Ελληνοσουηδική Ιστοσελίδα

Τουρκία

- Οικουμενικό Πατριαρχείο

Χιλή

- Ελληνική Κοινότητα Σερένα

Παράρτημα ΙΙΙ

Πρόγραμμα «ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ»

Το έργο (πρόγραμμα) «Παιδεία Ομογενών» είναι ένα από τα τέσσερα έργα «Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης» τα οποία χρηματοδοτήθηκαν στα πλαίσια του ΕΠΕΑΕΚ Ι (Β' ΚΠΣ) και συνεχίζουν να χρηματοδοτούνται και στα πλαίσια του ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ (Γ' ΚΠΣ).

Το έργο Παιδεία Ομογενών στοχεύει στη διατήρηση, την καλλιέργεια και την προώθηση της ελληνικής γλώσσας και πολιτισμού στην ελληνική διασπορά, μέσω της βελτίωσης της παρεχόμενης πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης. Στα πλαίσια αυτά επιδιώκεται η ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού, η επιμόρφωση των αποσπόμενων και των ομογενών εκπαιδευτικών, η υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για ομογενείς μαθητές, καθώς και η δημιουργία δικτύων επικοινωνίας και βάσεων δεδομένων μέσα από το διαδίκτυο.

Οργάνωση:

Η Δράση Ι, ΑΘΗΝΑ, έχει ως στόχο την ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή καθώς και την κατάρτιση Προγραμμάτων Σπουδών. Το εκπαιδευτικό υλικό απευθύνεται σε τέσσερις ομάδες-στόχους, και δομείται κατ' αντικείμενο και επίπεδο (3-5 επίπεδα).

Με βάση τα παραπάνω κριτήρια παράγονται τέσσερα "πακέτα" υλικού για τη διδασκαλία

- α) της Ελληνικής ως Δεύτερης Γλώσσας
- β) της Ελληνικής ως Ξένης Γλώσσας
- γ) της Ελληνικής σε Ταχύρυθμα Τμήματα και
- δ) Στοιχείων Ιστορίας και Πολιτισμού.

Η Δράση ΙΙ, ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ αναφέρεται στην επιμόρφωση των αποσπασμένων εκπαιδευτικών και των ομογενών εκπαιδευτικών καθώς και στην οργάνωση και υλοποίηση εκπαιδευτικών-μορφωτικών προγραμμάτων για ομογενείς μαθητές.

Η Δράση ΙΙΙ, ΕΡΜΗΣ έχει ως κύριο αντικείμενο την ανάπτυξη μορφών τηλεπαιμόρφωσης για τους ομογενείς εκπαιδευτικούς, καθώς και τη δημιουργία Βάσεων Δεδομένων και Δικτύων Επικοινωνίας, μέσω του διαδικτύου.

Έργο ΕΠΕΑΕΚ II eOmogeneia (2002-2004)

Η ανάγκη εξεύρεσης νέων τρόπων αποτελεσματικής παροχής της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στο εξωτερικό σε συνδυασμό με την αναμφισβήτητη δυνατότητα συμβολής των νέων τεχνολογιών στον τομέα αυτό, οδήγησε στο στρατηγικό σχεδιασμό δράσης εφαρμογής των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας και στην εκπαίδευση των ομογενών. Αξιοποιήθηκε για το σκοπό αυτό η διεθνής επιστημονική πρακτική καθώς και η εμπειρία και η τεχνογνωσία από αντίστοιχη εφαρμοσμένη δράση του ΕΑΙΤΥ και του ΥΠΕΠΘ σε σχολεία του Ελλαδικού χώρου την τελευταία 5ετία.

Ολοκληρώθηκε, από το Ερευνητικό Ακαδημαϊκό Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών, το έργο ΕΠΕΑΕΚ II eOmogeneia (2002-2004), που εντάχθηκε στο επιχειρησιακό πρόγραμμα ΕΠΕΑΕΚ II (Γ ΚΠΣ), μέτρο-ενέργεια 1.1.1.

Στόχοι του έργου ήταν:

- η εγκαθίδρυση νέων, άμεσων και αποδοτικών τρόπων επικοινωνίας και συνεργασίας ενημέρωσης κι ανατροφοδότησης - με τη χρήση νέων τεχνολογιών - των εκπαιδευτικών ομογενειακών κοινοτήτων του εξωτερικού τόσο μεταξύ τους όσο και μετά σχολεία της ελληνικής επικράτειας καθώς και με την αρμόδια οργανωτική, διοικητική και επιστημονική δομή του ΥΠΕΠΘ.
- η ένταξη και εφαρμογή των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας σε ελληνικά σχολεία του εξωτερικού με στόχους παιδαγωγικής αξιοποίησης τους από εκπαιδευτικούς και μαθητές της ελληνικής ομογένειας στην καθημερινή μαθησιακή διαδικασία και σε όλες τις δράσεις που συμπληρώνουν τη μαθητική ζωή.

Η δικτυακή Πύλη της Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης ο ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ, isocrates.gr, που ήδη λειτουργεί και εξελίσσεται από κοινού από το Ερευνητικό Ακαδημαϊκό Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών (ΕΑΙΤΥ) σε καθημερινή συνεργασία με τις αρμόδιες υπηρεσίες του ΥΠΕΠΘ, αποτελεί ένα σημαντικότατο έργο. Ο κόμβος παρέχει πληροφόρηση για την ελληνόγλωσση εκπαίδευση και τις ελληνικές σπουδές στο εξωτερικό, για την διαπολιτισμική εκπαίδευση, εκπαιδευτικό υλικό, αλλά και υποστηρίζει σχεδιαστικά και πραγματικά

τις λειτουργίες δημιουργίας ανθρώπινου δικτύου τόσο μεταξύ των στελεχών του ΥΠΕΠΘ στην Ελλάδα και στο εξωτερικό όσο και μεταξύ των ομογενειακών κοινοτήτων των εκπαιδευτικών, των μαθητών και των σχολείων.

Ο σχεδιασμός του Ισοκράτη προσανατολίστηκε με γνώμονα τη δημιουργία συνθηκών βιωσιμότητας και πραγματικής χρήσης από πολλούς τόσο στο πλαίσιο του έργου eΟμογένεια αλλά και πέρα από αυτό.

Ήδη λειτουργούν fora συζητήσεων, πραγματικές on-line κοινότητες μάθησης επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ των στελεχών, εκπαιδευτικών και μαθητών των σχολείων της ομογένειας και της ευρύτερης ομογενειακής κοινότητας. Ο στρατηγικός σχεδιασμός υλοποιείται σταδιακά με δυναμική διασύνδεση των σχολείων μεταξύ τους και μετά ελληνικά σχολεία της επικράτειας, με πρόσωπα από τους αρμόδιους φορείς του ΥΠΕΠΘ (διοικητικός κι επιστημονικός τομέας), οι οποίοι επικοινωνούν ηλεκτρονικά μεταξύ τους συνεργάζονται για παιδαγωγικά κι εκπαιδευτικά θέματα, που ανταλλάσσουν εμπειρίες και διδακτικό υλικό, που δημιουργούν δραστηριότητες από κοινού κι από απόσταση, που μεταφέρουν πληροφόρηση σχετική με τα ελληνικά τεκταινόμενα καθώς και τα τεκταινόμενα στις ομογενειακές κοινότητες στο εξωτερικό.

Η δημιουργία των μαθημάτων (courses) επιμόρφωσης στις ΤΠΕ σε ολοκληρωμένη και αυτόνομη μορφή (ώστε να είναι ανεξάρτητα από τη διαθεσιμότητα συγκεκριμένων εκπαιδευτών που θα διεξάγουν την αντίστοιχη επιμορφωτική δράση) των οποίων η δημιουργία και διάθεση αναμένεται να είναι επίσης καταλυτικός παράγοντας για τον πολλαπλασιασμό των δυνατοτήτων επιμόρφωσης και στήριξης των εκπαιδευτικών του εξωτερικού.

Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης (ΕΣΔΔ)
Πειραιώς 211. ΤΚ 177 78, Τάυρος
Τηλ.: 213 1306 225, fax: 210 34 28 042
www.ekdd.gr